

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

SUBAT 2013 // GÜNCEL EDEBİYAT
sabitfikir.com // www.sabitfikir.com
30.000 ADET BASILMIŞTIR.
FİYATI: 3,00 TL

ÖZGÜN UÇAR

FİKRİMİN İNCE SÜRGÜNÜ: HAPİSHANE MEKTUPLARI

ISSN 2146-2127

9 772146 212005 >

AZİZ NESİN'DEN SIRA DIŞI...

6 kitap + 2 CD

1. SPORCU MİLLETİZ VESSELAM

Aziz Nesin'in futbol ve güreş üzerine yazdığı, çoğu daha önce kitap yüzü görmemiş spor yazıları. Spora hiç bu gözle bakmamış olabilirsiniz. 208 sayfa.

2. SEÇİLMİŞ SATIRLAR

Aziz Nesin'in derin gözlem ve mizah gücünü yansıtan, kitaplarından seçilmiş özsöz tadında satırlar. 192 sayfa.

3. GÖMÜYÜ ARAYAN ADAM

Ali Nesin, doğrudan babasının notlarından, kitaplarından, arşivinden derleyerek Aziz Nesin'in yaşamöyküsünü yine Aziz Nesin'e anlatıyor. İlk kez yayımlanan fotoğraflarla. 176 sayfa.

4. SANAT YAZILARI

Aziz Nesin'in tiyatro, sinema, şiir, karikatür ve genel olarak sanat üstüne yazıları ilk kez bu kitap içinde toplanarak okuyucuya sunuluyor. 528 sayfa.

5. BİLMEM NE ADASI

Aziz Nesin'in yazdığı, Nihar Tüblek'in resimlediği, daha önce kitap olarak yayımlanmamış bir çizgi-roman. 40 sayfa.

6. BERBER NONOŞ

Aziz Nesin'in yazdığı, Yalçın Çetin'in resimlediği, daha önce kitap olarak yayımlanmamış bir çizgi-roman. 32 sayfa.

7. ŞİİRİN TAM ZAMANIDIR

Aziz Nesin'in kendi sesinden 27 şiirin yer aldığı, müziği Nurettin Özsucaya ait bir ses cd'si. 40 dakika.

8. AKINTIYA KARŞI AZİZ NESİN

Sine Göz Film Atölyesinin hazırladığı, Aziz Nesin'in hayatından kesitler sunan bir video belgesel. 46 dakika.

Ayrıntılı bilgi için

www.nesinyayinevi.com

EDİTÖRDEN

HÜRSEN, BELKİ DE ESİRSİN

Resmi tarihin görmekte ve göstermekte isteksiz olduğu ne varsa, edebiyat görmeye hep meraklı oldu. Dikkatli bakarsanız, insanlık da. İnsanlığın (belki tam zamanında değil ama) bir gün elbet resmi yalanları reddetmesinden dolayı değil midir ki; yaşadıkları zamanın hakim

şartlarınca ötelenen yazarlar, bugün hemen her gün bir yerde karşımıza çıkıyorlar, takdir ediliyorlar; bugünümüze karışıyorlar. Oysa, bu yazarlar çile çekerken bunu onaylayan, destekleyen ve hatta buna sebep olan "hakim sınıf" bizzat yazmayı hayal ettikleri tarih tarafından yutulmuş durumda.

Bu yüzden, vakti zamanında "hür" yaşamlar süren "hakim sınıf"; bugün tarih kitaplarının tozlu sayfalarına hapsolmuşken hapsilere doldurdukları yazarlar hâlâ aramızda, yazılarımızda, dizelerimizde özgürce dolanmakta.

...

Yazar dünyayı bir biçimde kavrar, bir yerinden kavrar, bükür ve bir başkasına gösterir. Bütün derdi budur. Yani derdinin dermanı, refahta, bollukta veya huzurda hiç değildir. Gösterebilmektedir. Bu yüzden ki -bu ayki kapak konumuzu okuduktan sonra göreceksiniz- hapisten yazan yazarların dış dünyaları fevkalade değişirken, iç dünyalarında her şey bir dem daha oturuyor ve lezzetleniyor. Demem o ki, demir parmaklıkların ardından olmak onlara dünyayı başka bir açıdan algılama yetisi veriyor. Belki yanında biraz özlem, belki biraz burukluk. Ama hakim sınıfın, yazarları durdurması planıyla hesaba kattığı bu sözümona esaret, pek de durdurmamış gibi yazarları. Zaten hapisten yazdıkları mektuplara bakacak olursanız, hemen hepsinin esaretin yalnızca insanın kafatasının içinde yaşanan bir ruh hali olduğunu üstüne basa basa söylediklerini göreceksiniz.

Düşünür ve sanatçıların şu ya da bu biçimde, ama çoğunlukla da siyasi sebeplerden ötürü sokulduğu hapishanelerden yazdıkları mektupları konu alan kapak konumuz, "özgürlük" ve "esaret" kavramlarını yeniden düşünmek için bir fırsat olsun dilerim. Herkese, ama eğer mümkünse en çok da bugünün özgürlerine.

Elif Bereketli

elifbereketli@gmail.com

sabitfikir

Yayın Türü: Aylık Yayın Sireli Yayın

Sayı: 24 - Şubat 2017

ISSN: 2148-2017

Baskı Adedi: 30.000

İntiyaz sahibi: Elektronik Bilişim Hizmetleri Reklamcılık ve Tic. A.Ş. adına
Dr. S. Mehmet İnhan

Genel Koordinatör ve Sorumlu Yazı İşleri Müdürü
Bora Ekmeçci

Genel Yayın Koordinatörü
Elif Bereketli

Editörler
Aykut Ertuğrul, Ceyhan Uşanmaz

Editör Yardımcıları
Derya Atlas, Doğan Doğan

Düzenli
İrem Ertuğrul

Bizi takip edin!

www.facebook.com/sabitfikir.com

www.twitter.com/SabitFikir

Her düşüncünüzü bilerek istiyorsanız,
editor.sabitfikir.com'a yazın!

SabitFikir, İdefix'in yayınıdır.

Yönetim Yeri:

Elektronik Bilişim Hizmetleri Reklamcılık ve Tic. A.Ş.
19 Mayıs Cad. Nova Binası Plaza No: 4 Kat: 19 - 34390 ŞİŞİ / İSTANBUL
Tel: +90 212 233 86 33 - Faks: +90 212 233 86 35

Görsel Konsept ve Kapak Tasarımı
Şerif Ali Ünal, Eren Erkalkan

Kapak İllustrasyonu
Aksel Ceylan

Grafik
Myra

Tasarım Danışmanı
Rauf Kösemen

Koordinasyon
Damla Özlüer

Sayfa Düzenleme
Serhan Baykara

Baskı Öncesi Hazırlık
Harun Yılmaz

Reklamlarınız için

Hande Saygılı

+90 212 233 39 22

hande.saygili@idefix.com

Operasyon Sorumlusu
Salih Gürzü

Baskım Yeri

İnkilap Kitabevi Yayın Sanayi ve Ticaret Anonim Şirketi Baskı Tesisi Çobançeşme M.

Sanayi C. Altay Sk. No: 8/10 - 34494 Yenibosna - Bahçelievler / İstanbul

Matbaa Sertifikası No: 1064

Kurumsal abonelikler için

Yıllık abonelik bedeli 84 TL'dir.

© Her hakkı saklıdır.

Bu dergide yer alan yazı, makale, fotoğraflar ve
İllustrasyonları elektronik ortamda da dahil olmak üzere çapılma hakları
Elektronik Bilişim Hizmetleri Reklamcılık ve Tic. A.Ş.'ye aittir. Yazı izni olmaksızın kullanılamaz.

HABER 04

HABER 10

10 soruda kitap sansürleri *Elif Bereketli*

KEŞFET 14

Keşfetmeniz için Arız Kedi öneriyor: *Malina*

DÜŞÜNCE ÖZGÜRLÜĞÜ BÜLTENİ 16

POPÜLER KÜLTÜR 18

Yılın sözcüğü: *Gangnam Style! Süreyya Evren*

SORDUK 20

Sanatçı devletten medet umar mı? *Derya Atlas*

EDEBİYATDIŞI 22

Şule Cürbüz ile söyleşi: "Ölüme hayranlık duyuyorum" *Hasan Cömert*

TELEVİZYON 26

Türk televizyonları neden edebiyat uyarlayamıyor? *Ayşe Cavdar*

KARNE 28

Hızlandıkça Azalıyorum, *Ulysses, 30*

DOSYA 30

Görülümüştür *Özgün Uçar*

KARARSIZ OKUR 38

İçinden hapishane geçen kitaplar *Aysu Önen*

GÖLGEDE KALANLAR 42

Karşınızda Cyrano de Bergerac, ama bu sefer yazar olarak *Ceyhan Uşanmaz*

ELEŞTİRİ 44

Büyümeden yaşlananların hikayesi *Burcu Arman*

KELEBEK ETKİSİ 46

Dumanlı bir mevsim *Elif Tanrıyar*

ELEŞTİRİ 48

Nihilist bir canavar: *Orendel Onat Bahadır*

ELEŞTİRİ 50

Porno limittir *küçük İskender*

DÜNYADAN 52

Büyük romancının emekliliği, okurun boşluğu *Mert Tanaydın*

ELEŞTİRİ 54

Kaybedenlerle kazanmak *A. Öner Türkay*

ELEŞTİRİ 58

Sonsuzluk yamılgısı *Nazım Maksudyan*

SAHANE BİR KİTAP 60

Bir kenarda dururken: *Auster ve Coetzee Oylum Yılmaz*

ELEŞTİRİ 62

Güçsüze karşı şiddetin masalı anlatısı *Bedia Ceylan Güzelce*

ELEŞTİRİ 64

Caponun değil, bizim *Nuridin'in* romanı *Ferhat Uludere*

ELEŞTİRİ 66

Elbette güzel ve elbette dedektif: *Julia Fouin Yalçınkaya*

ELEŞTİRİ 68

Yalnızlık gittiğin yoldan gelir *Yenal Bilgiçi*

ELEŞTİRİ 70

Ulysses: Hangisini okuyalım? *Hüseyin Roman*

ELEŞTİRİ 72

Kadın, kadının perisiymiş meğer *Aysu Önen*

FIKRİ SABİT 74

Gün geçer, gece gelir yeniden

OKUMA LISTENİZ 76

Her şey kontrol altında *Sibel Oral*

Murakami'yle bir yıl

Dünya edebiyatının kuşkusuz en popüler isimlerinden biri olan Japon yazar Haruki Murakami, 64. yaş gününü geçen günlerde kutladı. Ama bol kremalı bir pasta ile değil; okurları için teknolojik bir "uygulama"yı kullanıma sokarak. Aslen bir takvim / ajanda olan bu uygulamada; Murakami'nin 13 yapıtı ve son romanı 1Q84'ün yanı sıra, altı yeni öyküsünden de alıntılar bulunuyor. Uygulama sayesinde bu alıntıları sosyal medyadan paylaşabiliyor, günlük tutabiliyor, Murakami'nin size küçük sorularına yanıt verebiliyorsunuz. Hem de tüm sene "Murakami'nin hayali evrenini yakından takip ederek". Tüm bunların elbette bir bedeli var, o da £1.99.

Yasaklı kitap kalmadı

Hikaye biraz karışık. Geçen temmuz ayında Üçüncü Yargı Paketi kapsamında bir düzenleme yapılıyor ve hakkında yasak bulunan tüm yayınların yasağın kaldırılmasına karar veriliyor. 453 kitap, 645 gazete, dergi, broşür ve pankarttan söz ediyoruz. Kararı veren ise Basın Cumhuriyet Savcısı Kürşat Kayral.

Ancak, daha sonra gelen haberler, Emniyet'in bu yayınlardan 67 kitap ile 16 dergi, bildiri, afiş ve gazete için yeniden yasak istediği yönünde oluyor. Yani, tam "Sonunda hiçbir kitap hakkında yasak kararı olmayacak," diye sevinirken, bir anda yeniden yasak olasılığı ile yüz yüze kalıyoruz.

Gel gelelim, beklenen olmuyor ve Ankara Cumhuriyet Başsavcılığı'nın aralarında Abdullah Öcalan'ın 3 kitabının da bulunduğu bu kitapların "yasağının devamı" talebini reddediyor. Dolayısıyla söyleyebiliriz ki, bugün ülkemizde yasaklı herhangi bir kitap bulunmuyor. Önemli bir detay var: Tüm bunlar, 31 Aralık 2011'den sonra yasaklanan kitaplar için geçerli.

Doktor Bulgakov'u buradan izleyin

Mikhail Bulgakov'un mini öykülerinden oluşan *Bir Köy Doktorundan Öyküler* adlı yan otobiyografik kitabı bir diziyeye uyarlandı. Belki de "mini dizi" demek daha doğru olur, nitekim *Bir Genç Doktorun Not Defteri* (A Young Doctor's Notebook) adlı bu dizi yalnızca dört bölümden oluşuyor. Rus devriminin yeni yeni ortaya çıkmaya başladığı bir dönemde, küçük bir köyde doktorluk yapan Vladimir Bomgard'ın hikayesinin anlatıldığı dizide, Bomgard bir yandan batıl inançlı hastalarla uğraşır, bir yandan da sürekli olarak kariyer planları yapar. Bu karakterin orta yaşlı halini *Mad Men*'den tanıdığımız Jon Hamm, genç halini ise *Harry Potter* serisinden tanıdığımız Daniel Radcliffe canlandırıyor. Dizinin IMDB puanı ise 8.1.

Murakami'yle bir yıl

Dünya edebiyatının kuşkusuz en popüler isimlerinden biri olan Japon yazar Haruki Murakami, 64. yaş gününü geçen günlerde kutladı. Ama bol kremalı bir pasta ile değil; okurları için teknolojik bir "uygulama"yı kullanıma sokarak. Aslen bir takvim / ajanda olan bu uygulamada; Murakami'nin 13 yapıtı ve son romanı 1Q84'ün yanı sıra, altı yeni öyküsünden de alıntılar bulunuyor. Uygulama sayesinde bu alıntıları sosyal medyadan paylaşabiliyor, günlük tutabiliyor, Murakami'nin size küçük sorularına yanıt verebiliyorsunuz. Hem de tüm sene "Murakami'nin hayali evrenini yakından takip ederek". Tüm bunların elbette bir bedeli var, o da £1.99.

Yasaklı kitap kalmadı

Hikaye biraz karışık. Geçen temmuz ayında Üçüncü Yargı Paketi kapsamında bir düzenleme yapılıyor ve hakkında yasak bulunan tüm yayınların yasağın kaldırılmasına karar veriliyor. 453 kitap, 645 gazete, dergi, broşür ve pankarttan söz ediyoruz. Kararı veren ise Basın Cumhuriyet Savcısı Kürşat Kayral.

Ancak, daha sonra gelen haberler, Emniyet'in bu yayınlardan 67 kitap ile 16 dergi, bildiri, afiş ve gazete için yeniden yasak istediği yönünde oluyor. Yani, tam "Sonunda hiçbir kitap hakkında yasak kararı olmayacak," diye sevinirken, bir anda yeniden yasak olasılığı ile yüz yüze kalıyoruz.

Gel gelelim, beklenen olmuyor ve Ankara Cumhuriyet Başsavcılığı'nın aralarında Abdullah Öcalan'ın 3 kitabının da bulunduğu bu kitapların "yasağının devamı" talebini reddediyor. Dolayısıyla söyleyebiliriz ki, bugün ülkemizde yasaklı herhangi bir kitap bulunmuyor. Önemli bir detay var: Tüm bunlar, 31 Aralık 2011'den sonra yasaklanan kitaplar için geçerli.

Doktor Bulgakov'u buradan izleyin

Mikhail Bulgakov'un mini öykülerinden oluşan *Bir Köy Doktorundan Öyküler* adlı yan otobiyografik kitabı bir diziyi uyarlandı. Belki de "mini dizi" demek daha doğru olur, nitekim *Bir Genç Doktorun Not Defteri* (A Young Doctor's Notebook) adlı bu dizi yalnızca dört bölümden oluşuyor. Rus devriminin yeni yeni ortaya çıkmaya başladığı bir dönemde, küçük bir köyde doktorluk yapan Vladimir Bomgard'ın hikayesinin anlatıldığı dizide, Bomgard bir yandan batıl inançlı hastalarla uğraşır, bir yandan da sürekli olarak kariyer planları yapar. Bu karakterin orta yaşlı halini *Mad Men*'den tanıdığımız Jon Hamm, genç halini ise *Harry Potter* serisinden tanıdığımız Daniel Radcliffe canlandırıyor. Dizinin IMDB puanı ise 8.1.

Nazım Hikmet'ten çizgi film

Geçen ay 111. doğum gününü kutladığımız Nazım Hikmet'in şiirlerini, oyunlarını, senaryolarını hepimiz biliyoruz; peki çizgi film yazdığını da biliyor muydunuz? Hikaye şöyle: SSCB çizgi film stüdyosu Soyuzmultfilm'de redaktör olarak çalışan Vera Tulyakova başka bir çizgi film hakkında danışmanlık almak için Nazım Hikmet'i ziyaret eder ve Nazım "Neden benden bir senaryo istemiyorsunuz?" diye sorar. Nazım, ertesi akşam elinde *Sevdalı Bulut* çizgi filminin senaryosuyla Vera'nın çalıştığı stüdyoya gider. Gerisi malum, Nazım ve Vera'nın büyük aşkı başlar. İşte, bu büyük aşkı başlatan *Sevdalı Bulut* ve *Hanene Huzur Dolsun* adlı çizgi filmler yarım asrı aşkın bir süreden sonra ilk kez yayımlanıyor. Yapı Kredi Yayınları'ndan çıkan M. Melih Güneş'in Rusya'daki arşivleri inceleyerek hazırladığı *Hanene Huzur Dolsun, Sevdalı Bulut* kitabına ek olarak ilk defa göreceğimiz çizgi filmler Nazım Hikmet'in külliyyatındaki önemli bir boşluğu dolduruyor. Sovyet çizgi filmlerindeki, çocukları ürkütmeyen yumuşaklığı ve sakinliği bu filmlerde görmek mümkün. Üstelik Nazım Hikmet'in aynı yıllarda kaleme aldığı bir makalesinde de dediği gibi "Çizgi filmler yalnızca çocuklar için değil, büyükler içindir de."

Kişi başına kaç kitap düşüyor?

Türkiye Yayıncılar Birliği'nin, Kültür ve Turizm Bakanlığı ile Telif Hakları ve Sinema Genel Müdürlüğü'nden edindiği bilgiler ışığında hazırladığı "Türkiye Okuma Verileri" geçen ay kamuoyuyla paylaşıldı. Söz konusu verilere göre, 2012 yılında, 42.626 çeşit kitap yayınlandı, MEB tarafından okullara ücretsiz dağıtılan ders kitapları da dahil toplam 480.257.824 adet kitap üretildi ve kişi başına 6.4 kitap okundu.

2011'de Türkiye'de 43 bin 200 çeşit kitap yayımlanmış, 493 milyon 469 bin 590 adet kitap üretilmişti. Kişi başına düşen kitap sayısı 6,8'di. Bu veriler göz önüne alındığında, geçen yıla göre yayınlanan kitap çeşidinde %2; üretilen kitap adedinde %3 düşüş var.

Bu oran, "Türkiye'de kitap okunmuyor" iddialarına yanıt niteliği taşısa da insan sormadan edemiyor: Milli Eğitim Bakanlığı'nın okullarda dağıttığı ders kitapları ile Kuran-ı Kerim yayınlarını da kapsayan bu veriler, Türkiye'yi "okuma oranları" açısından nereye taşıyor?

Cumhuriyet Gazetesi'nden Meltem Yılmaz bu soruyu, önde gelen ve birbirinden farklı kitlelere hitap eden yayinevlerine yöneltmiş. Sel Yayıncılık Genel Yayın Yönetmeni İrfan Sancı, Can Yayınları Genel Müdürü Can Öz ve Günışığı Yayınları Genel Yayın Yönetmeni Mine Soysal'dan alınan görüşler, bu rakamların Türkiye'deki okuma oranlarına değil, üretim oranlarına dair bir fikir verebileceği; Türkiye'de okuma oranlarının hâlâ çok düşük seyrettiği yönünde.

Metin Kaçan aramızdan ayrıldı

Yazar Metin Kaçan hayata veda etti. 53 yaşındaki Kaçan'ın kendi isteğiyle yaşamına son verdiği iddialarını, ağabeyi Hasan Kaçan sosyal paylaşım sitesi Twitter'dan doğruladı. 1961 yılında İncesu Kayseri'de dünyaya gelen Metin Kaçan'ın ilk romanı *Ağır Roman*, 1990 yılında piyasaya çıktı. 1996 yılında, Mustafa Altıoklar yönetmenliğinde sinemaya uyarlandı. Metin Kaçan, *Ağır Roman*'ın ardından, tiner ve uçucu madde kullanan sokak çocuklarının yaşamının anlatıldığı *İstedikleri Yere Giderler* adlı çizgiroman çalışmasına Kemal Aratan ile beraber imza attı. Kaçan, *Fındık Sekiz* adlı ikinci romanı 1997 yılında yayımlandıktan sonra, *9 yazar 9 öykü* başlığıyla yayınlanan öykü antolojisi *Yalancı Öyküler*'in kadrosunda da yer aldı. Karikatürist, sinema oyuncusu ve yapımcı Hasan Kaçan'ın kardeşi olan Metin Kaçan'ın eserleri şöyle: *Ağır Roman*, *Fındık Sekiz*, *Harman Kaplan*, *Cervantes'in Yeğeni*, *Yalancı Öyküler*, *Adalara Vapur*.

Nazım Hikmet'ten çizgi film

Geçen ay 111. doğum gününü kutladığımız Nazım Hikmet'in şiirlerini, oyunlarını, senaryolarını hepimiz biliyoruz; peki çizgi film yazdığını da biliyor muydunuz? Hikaye şöyle: SSCB çizgi film stüdyosu Soyuzmultfilm'de redaktör olarak çalışan Vera Tulyakova başka bir çizgi film hakkında danışmanlık almak için Nazım Hikmet'i ziyaret eder ve Nazım "Neden benden bir senaryo istemiyorsunuz?" diye sorar. Nazım, ertesi akşam elinde *Sevdalı Bulut* çizgi filminin senaryosuyla Vera'nın çalıştığı stüdyoya gider. Gerisi malum, Nazım ve Vera'nın büyük aşkı başlar. İşte, bu büyük aşkı başlatan *Sevdalı Bulut* ve *Hanene Huzur Dolsun* adlı çizgi filmler yarım asrı aşkın bir süreden sonra ilk kez yayımlanıyor. Yapı Kredi Yayınları'ndan çıkan M. Melih Güneş'in Rusya'daki arşivleri inceleyerek hazırladığı *Hanene Huzur Dolsun*, *Sevdalı Bulut* kitabına ek olarak ilk defa göreceğimiz çizgi filmler Nazım Hikmet'in külliyatındaki önemli bir boşluğu dolduruyor. Sovyet çizgi filmlerindeki, çocukları ürkütmeyen yumuşaklığı ve sakinliği bu filmlerde görmek mümkün. Üstelik Nâzım Hikmet'in aynı yıllarda kaleme aldığı bir makalesinde de dediği gibi "Çizgi filmler yalnızca çocuklar için değil, büyükler içindir de."

Kişi başına kaç kitap düşüyor?

Türkiye Yayıncılar Birliği'nin, Kültür ve Turizm Bakanlığı ile Telif Hakları ve Sinema Genel Müdürlüğü'nden edindiği bilgiler ışığında hazırladığı "Türkiye Okuma Verileri" geçen ay kamuoyuyla paylaşıldı. Söz konusu verilere göre, 2012 yılında, 42.626 çeşit kitap yayınlandı, MEB tarafından okullara ücretsiz dağıtılan ders kitapları da dahil toplam 480.257.824 adet kitap üretildi ve kişi başına 6.4 kitap okundu.

2011'de Türkiye'de 43 bin 200 çeşit kitap yayımlanmış, 493 milyon 469 bin 590 adet kitap üretilmişti. Kişi başına düşen kitap sayısı 6,8'di. Bu veriler göz önüne alındığında, geçen yıla göre yayınlanan kitap çeşidinde %2; üretilen kitap adedinde %3 düşüş var.

Bu oran, "Türkiye'de kitap okunmuyor" iddialarına yanıt niteliği taşısa da insan sormadan edemiyor: Milli Eğitim Bakanlığı'nın okullarda dağıttığı ders kitapları ile Kuran-ı Kerim yayınlarını da kapsayan bu veriler, Türkiye'yi "okuma oranları" açısından nereye taşıyor?

Cumhuriyet Gazetesi'nden Meltem Yılmaz bu soruyu, önde gelen ve birbirinden farklı kitlelere hitap eden yayınevlerine yöneltmiş. Sel Yayıncılık Genel Yayın Yönetmeni İrfan Sancı, Can Yayınları Genel Müdürü Can Öz ve Günışığı Yayınları Genel Yayın Yönetmeni Mine Soysal'dan alınan görüşler, bu rakamların Türkiye'deki okuma oranlarına değil, üretim oranlarına dair bir fikir verebileceği; Türkiye'de okuma oranlarının hâlâ çok düşük seyrettiği yönünde.

Metin Kaçan aramızdan ayrıldı

Yazar Metin Kaçan hayata veda etti. 53 yaşındaki Kaçan'ın kendi isteğiyle yaşamına son verdiği iddialarını, ağabeyi Hasan Kaçan sosyal paylaşım sitesi Twitter'dan doğruladı. 1961 yılında İncesu Kayseri'de dünyaya gelen Metin Kaçan'ın ilk romanı *Ağır Roman*, 1990 yılında piyasaya çıktı. 1996 yılında, Mustafa Altıoklar yönetmenliğinde sinemaya uyarlandı. Metin Kaçan, *Ağır Roman*'ın ardından, tiner ve uçucu madde kullanan sokak çocuklarının yaşamının anlatıldığı *İstedikleri Yere Giderler* adlı çizgiroman çalışmasına Kemal Aratan ile beraber imza attı. Kaçan, *Fındık Sekiz* adlı ikinci romanı 1997 yılında yayımlandıktan sonra, *9 yazar 9 öykü* başlığıyla yayınlanan öykü antolojisi *Yalancı Öyküler*'in kadrosunda da yer aldı. Karikatürist, sinema oyuncusu ve yapımcı Hasan Kaçan'ın kardeşi olan Metin Kaçan'ın eserleri şöyle: *Ağır Roman*, *Fındık Sekiz*, *Harman Kaplan*, *Cervantes'in Yeğeni*, *Yalancı Öyküler*, *Adalara Vapur*.

Tardi, devlet nişanını reddetti

Fransa'da en büyük devlet nişanı Legion D'honneur'a layık görülen ünlü Fransız çizer Jacques Tardi, ödülü reddettiğini açıkladı. Daha önce Yaşar Kemal ve Orhan Pamuk'un da layık görüldüğü ödül için Tardi, "Bazı güçlerin esir aldığı bir insan olmak yerine özgür kalmak istiyorum," dedi.

Bunun ardından *Le Parisien* gazetesinin yaptığı ankete katılanların yüzde 92'si, Fransa'nın en büyük devlet nişanının bazı yazarlar tarafından reddedilmesine şaşırmadıklarını ifade ettiler. Nitekim, ünlü çizerin reddettiği ödülü daha önce de Louis Aragon, Albert Camus, Claude Monet, Hector Berlioz, Jean-Paul Sartre ve Simone de Beauvoir gibi isimler de reddetmişti.

Steinbeck, Nobel'e layık değil miydi?

Fareler ve İnsanlar'ın İzmir İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nce müstehcen bulunması vakası ile son günlerde gündemimizde sıkça duyduğumuz bir isim John Steinbeck. Lakin kendisi, ecnebilerin de gündeminde bu aralar. Nedeni ise, 1962 yılında değer görüldüğü Nobel Edebiyat Ödülü.

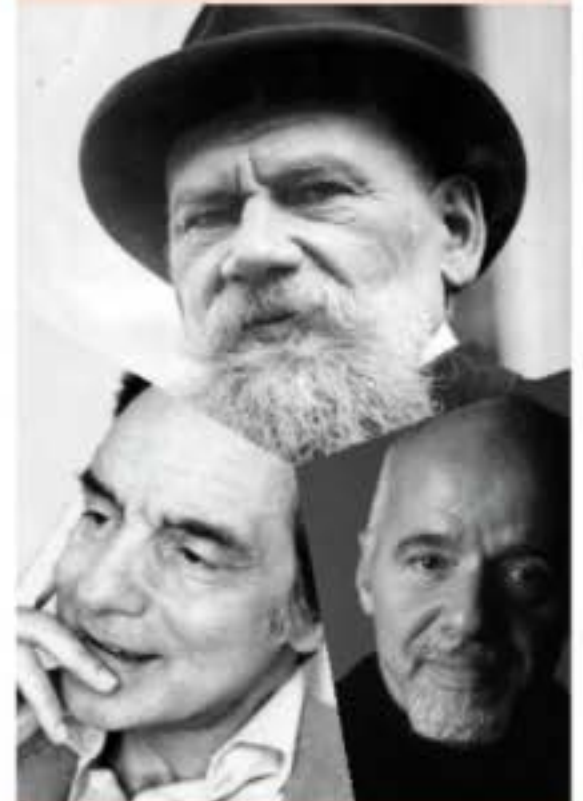
Ödülü, Robert Graves ve Lawrence Durrell'i geride bırakarak kazanan John Steinbeck'in aslında "popüler bir seçim olmadığı" bilgisi, geçtiğimiz haftalarda halka açılan Nobel arşivinden çıktı ve Steinbeck'in Nobel Komitesi tarafından aslında "kötünün iyisi" olarak seçildiği bilgisi edebiyat dünyasına damgasını vurdu.

Üstelik vakti zamanında olay bununla da kalmamış; Steinbeck'in ödülü almasına *New York Times* gibi dünyaca ünlü gazetelerden de tepkiler gelmiş. Bu tartışmaların üzerine Steinbeck'e "Nobel'i hak edip etmediği" sorulunca da, kendisi "Dürüst olmak gerekirse, hayır." cevabını vermiş.

Calvino kel, Tolstoy şişman, Coelho ise bir tavşan!

Her iyi yazarın ismi, en az yazdıkları kadar havalı olmuyor ne yazık ki. Kim bilirdi ki, "calvino"nun anlamını bilsek Italo Calvino'yu kel; "tolstoy"u bilsek Lev Tolstoy'u şişman, "coelho"yu bilsek Paulo Coelho'yu ise tavşan olarak hayal etmek durumunda kalalım?

Flavorwire.com üşenmemiş, hayranı olduğumuz yazarların soyadlarının ne anlama geldiğini açıklayan bir liste hazırlamış. Listede yol aldıkça kendinizi "karızma"nın anlamını sorgularken bulabilirsiniz. Boris Pasternak = Boris Yabanhavucu, Nikolai Gogol = Nikolai Yabanördeği, Franz Kafka = Franz Alakarga, Italo Calvino = Italo Kel, Haruki Murakami = Haruki Yukanköy, Charles Baudelaire = Charles Kısakılıç, Vladimir Nabokov = Vladimir Diğer tarafında, Yukio Mishima = Yukio Uç ada, W.G. Sebald = W.G. Yigit Zafer, Irène Némirovsky = Irène Huzursuz, Roberto Bolaño = Roberto Taştıp, Paulo Coelho = Paulo Tavşan, Arundhati Roy = Arundhati Kral, Kazuo Ishiguro = Kazuo Karataş, Mikhail Bulgakov = Mikhail Başbelası, Heinrich Böll = Heinrich Tepe, Günter Grass = Günter Öfkeli, Isabel Allende = Isabel Ötesinde, Lev Tolstoy = Lev Şişman.

Nabokov Müzesi'ne pedofili saldırısı

St. Petersburg'da, Nabokov'un doğduğu evin sokağında bulunan Nabokov Müzesi'ne geçen günlerde bir saldırı düzenlendi. Uzun süredir tehditler aldıklarını söyleyen müze yetkilileri, gece gerçekleştiğini tahmin ettikleri saldırı sonucunda müzede pek çok tahribat yaşandığını söyledi. Saldırganların müzeye, içinde İncil'den bir alıntı bulunan bir şişe bıraktığı da gelen bilgiler arasında. Alıntıda, "zehvet" konusundaki Hristiyan öğretileri ön plana çıkıyor ve bir sonraki saldırı için hazırlıklı olmaları gerektiği konusunda, müze yetkilileri tekrar tehdit ediliyor.

Lolita, yazıldığı günden bu yana pedofiliyi teşvik ettiği gerekçesiyle defalarca eleştirildi. Saldırganlar da aynı iddia üzerinden yola çıkıyor ve bıraktıkları notta "Tann'ın pedofiliyle ilgili söylediklerinden nasıl olur da korkmazsınız?" yazıyorlar.

Nabokov ise, sağlığında da sıkça ortaya atılan bu iddialara karşın, "Toplum ahlakı umrumda bile değil. Kaldı ki, bir ahlaksızlık varsa bu benim değil, yarattığım karakterin ahlaksızlığıdır." demişti.

McDonalds'dan McKitap uygulaması

Güzel bir hamburgerin yanında patates mi iyi gider, yoksa güzel bir kitap mı? McDonald's başarılı bir pilot uygulamadan sonra, çocuklar için hazırlanan "Happy Meal" ürünlerinde oyuncak yerine kitap vereceğini açıkladı. İngiltere'de başlayacak uygulamada, önümüzdeki iki sene içinde 15 milyon kitabın dağıtılması planlanıyor.

Peki küçük bir çocuk, oyuncak yerine kitap görünce sevinir mi? Bunun cevabı tam olarak bilinmese de, ebeveynlerin bu projeye büyük ilgi ve sempati gösterdiği ortada. McDonald's başkan yardımcısı Alistair Macrow'a göre "10 ebeveynden 9'u bu projeye olumlu bakıyor".

Kütüphanelere ödünç e-kitap geliyor

Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürü Prof. Dr. Onur Bilge Kula'dan dikkat çeken açıklamalar geldi. Türkiye kütüphanelerinde ilk defa gelecek elektronik kitabın müjdesini veren Kula, "Kağıt kitap gibi ödünç verebileceğiz. Bu ilk olarak 11 ilde gerçekleşecek." dedi. Projenin altyapısını tamamlamak için 1 ay gibi bir süreye ihtiyaçları olduğunu belirten Kula, "Bundan sonra dünya kütüphanelerinde olup da biz de olmayan bir eksikliği gidermiş olacağız. Bu, kütüphanecilikte geldiğimiz seviyeyi göstermesi açısından büyük bir gelişmedir." şeklinde konuştu.

(Görsel çalışma: Betty Talbert)

10 SORUDA KİTAP SANSÜRLERİ

Bu kitaplar sanıldığıının aksine, bundan böyle yasaklı olmayacak. Çünkü yerel yönetimler düzeyinde ortaya atılan sansür talepleri, Milli Eğitim Bakanlığınca onaylanmadı.

Bir süredir yalnızca edebiyat gündeminde değil, Türkiye gündeminde de hararetle tartışılan bir konu var: Kitap sansürleri. Birkaç ay var ki, hemen her hafta bültenlere yeni bir yasak haberi düşüyor. Peki, adı geçen tüm kitaplar bundan böyle yasak mı olacak? Yetkililer bu konuda ne diyor? Ya edebiyat dünyası? Son dönemdeki kitap sansür iddialarına dair her şeyi, 10 soruda derledik.

1) SON DÖNEMLERDE KARŞILAŞTIĞIMIZ SANSÜR HABERLERİ NELERDİ?

Önce Yunus Emre'nin "Cennet Cennet Dedikleri" şiirinin; daha sonra da Kaygusuz Abdal'ın "Nefes" şiirinin bazı dizelerinin Milli Eğitim Bakanlığı'nın Talim Terbiye Kurulu ve Yazarlar Kurulu'na takıldığı haberini aldık. Haberler devam ediyordu: İzmir İl Milli Eğitim Müdürlüğü'ne bağlı Kitapları İnceleme ve Değerlendirme Komisyonu John Steinbeck'in *Fareler ve İnsanlar* adlı eserinin bazı bölümlerini sakıncalı bulup okullarda okutulmamasını talep etmişti. Aynı günlerde Milli Eğitim Bakanlığı'nın İstanbul İlçe Müdürlüğü'nün Şikayet Hattı'na ulaşan bir ihbar üzerine *Şeker Portakalı* kitabını okutan bir öğretmen hakkında soruşturma açıldı. Bunu, Muallim Naci'nin *Ömer'in Çocukluğu*, Zeynep Cemali'nin *Çılgın Babam* ve Bilgin Adalı'nın *Çatalhöyük-1 / Dünyamızın İlk Şafağı* adlı kitaplarını okutan eğitimcilerin de benzer uygulamalara maruz kaldığı haberleri izledi. Son haber ise gündeme bomba gibi düştü: TÜBİTAK, Darwin'in yapıtlarının yanı sıra, Evrim Teorisi'ne ilişkin kitaplarının basım ve satışını da sonlandırdığını açıkladı.

2) BU KİTAPLAR BUNDAN BÖYLE YASAK MI YANI?

Hayır. Çünkü yerel yönetimler düzeyinde bulunan bu sansür talepleri, Milli Eğitim

İzmir Milli Eğitim Müdürü Vefa Bardakçı: "Kitabı okumadım ama o bölümleri okudum; valla bir gencin çok da bilmesi gereken şeyler değil bunlar diye düşünüyorum." diye konuştu. (Görsel çalışma: Sedat Girgin)

Bakanlığınca onaylanmadı. Dolayısıyla, tüm bu kitapları aynı biçimde, hem okullarda hem de sivil yaşamda okumaya devam edeceğiz.

Ancak TÜBİTAK ve Darwin meselesinde durum biraz farklı. Darwin'in telif hakları 70 yıl sınırını aştığı için artık kamulaşsa da, Evrim Teorisi hakkında yazılan ve telifi TÜBİTAK'ta olduğu halde basılmayan kimi kitapları uzun süre göremeyebiliriz. Çünkü, telif hakları TÜBİTAK'ta olduğu için, herhangi bir yayınevinin bu kitapları basmaya hakkı yok.

3) BAKANLIKLARDAN AÇIKLAMA GELDİ Mİ?

Hem Kültür hem de Milli Eğitim Bakanlıklarından olumlu açıklamalar geldi. Milli Eğitim Bakanı Ömer Dinçer, "Bu kitapların hiçbirisi ile ilgili bir işlem yok. Bürokraside, gelen şikayetler ilgili birimlere aktarılmıştır. Önemli olan bilgi aldıktan sonra işlem yapılıp yapılmadığıdır. Bunun üzerinden sansür tartışması yapmak ahlaki değildir." derken Kültür ve Turizm Bakanı Ertuğrul Günay'ın açıklamaları ise, bambaşka bir yerden çalışıyordu: "Türkiye'de 2012 yılında edebiyatı hizaya sokmaya çalışan bir anlayışta birtakım kafaların olması, eğer gerçekse bu olaylar, vahimdir."

Fareler ve İnsanlar'ı sakıncalı bulan komisyondan sorumlu İzmir Milli Eğitim Müdürü Vefa Bardakçı ise Ulusal Kanal'a konuştu ve "Kitabı okumadım ama o bölümleri okudum; valla bir gencin çok da bilmesi gereken şeyler değil bunlar diye düşünüyorum." dedi.

4) PEKİ KİTAPSEVERLERİN TEPKİSİ NASIL OLDU?

Kitapseverler konuya hayli duyarlıydı. Özellikle pek çoğunun duygusal bağı olan *Fareler ve İnsanlar* ile *Şeker Portakalı*'na... Öyle günler geldi ki, sosyal medyada bu yasaklardan başka hiçbir konu konuşulmaz oldu. Pek çok sarkastik espri yapıldı, sansürcü zihniyet lanetlendi. Ana akım medya, bu iki kitabın ne anlattığından, bizler için nasıl nostaljik anlamlar içerebileceğine dair pek çok içerik üretti. Sonuç mu? Bu iki kitap çoksatar listelerine girdi.

5) KURUM VE TEMSİLCİLER NELER DEDİLER?

Kitaba ilişkin hemen tüm kurum ve kuruluşlar birer kınama metni yayımladı. Hemen hepsinde sansürcü yaklaşım ağır bir dille lanetlendi. Yayıncılar Birliği, "Lise öğrencileri birer genç yetişkin olarak okuyacakları kitapları kendileri seçecek niteliktedir." dedi. Türk Kütüphaneciler Birliği ve ÇEVİBİR, iller düzeyinde kitap değerlendirme kurullarının olmaması gerektiğine dikkat çekerken EğitimSen, açıklamasında "Bu gidişle AKP iktidarı edebi değeri olan kitapların tamamını yasaklayacak." ifadesine yer verdi.

6) OKLAR VELİ ŞİKAYETLERİNE İŞARET EDİYOR. ŞİKAYETLERİN SON YILLARDA ARTTIĞINI SÖYLEMEK MÜMKÜN MÜ?

Görüştüğümüz Milli Eğitim Müdürlüğü yetkilileri, böyle bir durumun olmadığını, şikayetlerin ve şikayetçi velilerin her zaman var olduğunu söylüyor. Ancak, lise öğretmenleriyle konuştuğumuzda gelen ifadeler aynı değil: İkisi İzmir'de, biri İstanbul'da öğretmenlik yapan S.K., E.Ö. ve C.A. kılık kıyafetten müfredata, okullarda pek çok unsurun artık çok daha sansürcü bir anlayışla şekillendiğini dile getiriyor.

7) BU KARARI ALANLAR YEREL YÖNETİMLER. YEREL YÖNETİMLERİN KİTAPLARA İLİŞKİN YARGIDA BULUNMA HAKKINA SAHİP OLMALARI HUSUSUNDA UZMANLAR NE DÜŞÜNÜYOR?

Yerel yönetimlerin kitapları ahlaki olarak denetleyebilir konumda olması, hemen hiçbir uzmanın onayladığı

bir durum değil. Bunun için genellikle iki neden dile getiriliyor: Birincisi bu uygulamanın sansürcü zihniyeti daha da yeşerteceği; ikincisi de iller düzeyindeki bu kurulların kitapları değerlendirecek birikim ve kapasiteye sahip olmadığı düşüncesi.

Milli Eğitim Bakanı Ömer Dinçer ise, 2012'nin kasım ayında yürürlüğe giren yönetmelikle değişen bu uygulamayı "Son derece modern, dünyanın kullandığı bir yöntem" olarak tanımlıyor. Bu arada bir not: Bakanlık, 16 Ocak'ta yeni bir kitap inceleme sistemi uygulamaya sokuyor. Böylece, ders kitabı incelemeye yetkilendirilen kişiler artık evlerinde bile sorumluluğunu aldığı kitabı inceleyebilecek. Kitap inceleme kriterleri sınırlanırken, bir kitabın reddedilmesinde sıklıkla kullanılan "kazanımı karşılamıyor" gibi ibareler artık gerekçesi yazılarak raporlarda kullanılabilecek.

8) TÜRKİYE'DE KİTAP YASAKLARI NE DURUMDA?

Geçen temmuzda Üçüncü Yargı Paketi kapsamında yapılan düzenlemeyle, hakkında yasak bulunan 453 kitap, 645 gazete, dergi, broşür ve pankartın yasağının kaldırılmasına karar verilmişti. Daha sonra, Emniyet'in bu yayınlardan 67 kitap ile 16 dergi, bildiri, afiş ve gazete için yeniden yasak istediği yönünde haberler aldık. Ancak geçen günlerde gelen bir haber, bu kitaplar hakkındaki "yeniden yasak" taleplerinin de reddedildiğini gösteriyor. Dolayısıyla, bu kadar yasak haberinin içinde -gariptir ama- bugün ülkemizde yasaklı herhangi bir kitap bulunmuyor. Ancak önemli bir detay var: Bu, 2011'in kasım ayından önce yasaklanan kitaplar için geçerli. Dolayısıyla, yargı süreci hâlâ devam eden kitaplar olduğunu söyleyebiliriz.

9) BUNA RAĞMEN; YASAĞA GİDEN YOLLAR HÂLÂ VAR, ÖYLE DEĞİL Mİ?

Elbette. Kitabı yargıya götüren yollar, sonuna dek açık. Eğer "rahatsız" olduğunuz bir kitabı savcılığa şikayet ederseniz, kitabın toplatılmasına kadar giden bir süreci başlatmış olabilirsiniz. Önünüz de çok açık (!) Şöyle ki: 2011-2012 Haziran ayları arasında 48 kitap hakkında dava açılmış.

10) EDEBİYAT DÜNYASI TÜM BU GELİŞMELERE NE DİYOR?

Eleştirmen Ömer Türkeş, bu olayın sistemli bir politikanın bilinçli bir parçası olduğunu söylüyor ve şiddete maruz kalmış kanlı bedenlerin rahatça sergilendiği ülkemizde erotizmin yasak olduğuna dikkat çekiyor. Yazar ve akademisyen Murat Gülsoy ise, öğrencilerin hangi sınıfta hangi kitapları okuyacağına karar verecek olanların o öğrencilerin öğretmenleri olduğunu söylüyor. Öte yandan Doğan Hızlan konuyla ilgili "Kitap hakkındaki tutanağı okuduğumda gülemedim bile. Çünkü bir ortaçağ kitabından kopmuş sayfalar gibi geldi bana." diye görüş bildiriyor.

KEŞFETMENİZ İÇİN AZİZ KEDİ ÖNERİYOR: MALİNA

Neden bu kitap? EN GÖK NE ETKİLEDİ Sİİ?

Ingeborg ablanın kafası çok karışıkmiş gibi yaptığı halde aslında çok net olmasından etkilendim!

Hangi müzik eşlik etsin bu kitaba?

Hmm... Wagner?

Ya da Smiths!

Sevgili Aziz Kedi, bu ay hangi kitabı keşfediniz?

Merhaba! Bu ay Ingeborg Bachmann'ın

"Malina", sını keşfedelim!

Başka hangi kitapları vardı aklınızda? Bu sonu kitabın bakıplarını öğreneyim ♡

Aklınıdaki diğer iki diğer kitap ise:

"İşimizdeki Şeytan" ve

"Fang Ailesi" idi...

"Azizler ve Alimler" idi...

Bir de tadımlık cümle alalım...

"Bugün sözcüğünü yalnızca o gün intihar edecekler kullanabilir,"

Teşekkür ederiz!

Rica ederim!

MALİNA
Ingeborg Bachmann
Yapı Kredi Yayınları
Çeviren: Ahmet Cemal

Çinli gazeteciler grevde

Çin Halk Cumhuriyeti'nin en büyük medya yayınlarından biri olan *Southern Weekly* editörünün yazısına getirilen sansürün ardından, gazeteciler ve stajyerler ifade özgürlüğü için greve girdiler. Gazetenin 2013 yılı için hazırladığı "Çin'in hayali, anayasa hayalidir" başlıklı editöryal notu, "Hayalimize hiç olmadığımız kadar yakınız" olarak değiştirilmiş ve gazetede çalışan hiçbir editöre öncesinde haber verilmemişti. Yönetimin baskısı altında olduklarını söyleyen gazetecilerin grevi, Çin hükümeti ile gazetecileri hiç olmadığı kadar karşı karşıya getirdi.

YGS'de din kültürü soruları yer alacak

ÖSYM Başkanı Ali Demir, ortaöğretimde zorunlu ders olarak okutulan Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersinden YGS ve LYS-4 sınavlarında soru sorulacağını söyledi. Demir, şunları söyledi: "YGS'de ortak müfredata dayalı Türkçe, Sosyal Bilimler, Temel Matematik ve Fen Bilimleri testleri yer alacak ve adaylar, güncel öğretim programlarından sorumlu olacaklar. LYS'lerde adaylar, güncel öğretim programlarındaki kazanımların tamamından sorumlular. Ortaöğretimde zorunlu ders olarak okutulan Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersinden YGS ve LYS-4'de soru sorulacak."

Arınç: Şu anda basın özgür

Doğan Holding tarafından Doğan TV Stüdyoları'nda organize edilen Fresh MESH (Medya-Eğlence-Şov Dünyası) Konferansı'nın açılış konuşmasını yapan Başbakan Yardımcısı Bülent Arınç, "Ülkemizde, dünyanın en gelişmiş ülkeleri ile rekabet edebilecek, baskının, yasakların, sansürün olmadığı, herkesin özgürce eserler ortaya koyduğu, her açıdan dinamik ve sağlıklı bir medya ortamı var," dedi ve ekledi: "Medya ile ilgili kamusal otorite konumundaki kurumlarımız, dünyada yaşanan bütün gelişmeleri yakından takip ediyor, sektörün de görüşünü alarak kısa süre içerisinde, yönetmelik ve yasal düzenlemeler ile hayata geçiriyor. Bizler yaşanan bu değişimleri yalnızca medya sektörünü ilgilendiren bir hadise olarak değil, ülkemizin geleceğini ilgilendiren hayati bir mesele olarak görüyoruz."

PEN ifade verdi

Fazıl Say'ın yargılandığı dava ile ilgili açıklama yapan PEN, 301. madde bağlamında savcılığa çağrıldı. Devletin manevi şahsiyetine hakaret ve adli yargıyı etkilemekle itham edilen PEN, savcılığa verdiği ifadede "bir anayasal ve yasal hak olan eleştiri hakkını kullandıklarını" dile getirdi.

PEN'in 288. ve 301. maddelerden dolayı ifade vermeye çağırılmasına neden olan, 3 Haziran tarihli açıklama ise şöyle: "Dünya Yazarlar Birliği PEN Türkiye Merkezi olarak, değerli besteci ve piyanistimiz Fazıl Say'ın mahkemeye sevk edilmesini dehşetle karşılıyor, kuvvetle kınıyoruz. Dünya kamuoyu Türkiye'deki faşist gelişmeler karşısında alarma geçmiş durumdadır."

Dünya Yazarlar Birliği PEN, Türkiye Merkezi hakkında soruşturma açılmasını, PEN Uluslararası Başkanı John Ralston Saul'un yaptığı açıklamayla kınadı. "Bu soruşturma, ülkedeki meslektaşları tarafından seçilerek görevlendirilmiş olan PEN Türkiye Yönetim Kurulunun tamamına yapılmış bir saldırıdır," diyen Saul, hükümeti 301. maddeyi tamamen iptal etmeye davet etti.

YILIN SÖZCÜĞÜ: GANGNAM STYLE!

Teoride, bugün bir şiiri editörlere beğendirmeniz gerekmiyor. Kendiniz saniyesinde internete yükleyip viral dolaşımdan medet umabilirsiniz.

Gangnam Style zaten o kadar içler acısı ve öylesine banal ki, onun parodisini yapan birinin "aptal durumuna düşme" korkusu hiç olmuyor. (Görsel çalışma: George Jimenez)

Kafka'nın, kitaplarını Max Brod'a bırakmak yerine ölmeden önce hepsini bir bloga yüklediği anakronik bir hayal kuralım. Aynı etkiyi yapabilir miydi? Çok daha önemsiz metinler yayımlamış gibi davranılmaz mıydı? Dava'nın, Şato'nun, Amerika'nın, tanınmamış bir yazarın yayımlanmamış metinleri olduğunu varsaysak... Bu durumda, blog adresinin linkini paylaşırsam kaç kişi sonuna kadar okurdu bu kitapları? Peki neden? Neden uzman araçlar müdahale etmediğinde, editörler hangi kitabın iyi olduğunu bize söylemediğinde kendimize güvenemiyoruz?

İnternetin küresel bir aşağıdan değerleri belirleme erki, evrensel bir yataylık sağlayacağını düşünülüyordu zamanlar vardı. En iyi romanı, en iyi şarkıyı tabandan bulacaktık. Fakat tersi oldu, sadece en kötüsünü bulabileceğimize inancımız pekişti ve iyileri belirleme yetkisini tümünden uzmanlara bıraktık. Gangnam Style buna en iyi örneklerden biri. Gangnam Style, artık küresel bir fenomen olmasının yanı sıra internetin yeni kullanım biçimlerini düşünmeye de bir davet. Kıyametin gelmesi beklenen 21 Aralık 2012 günü kıyamet kopmadı belki ama; başka bir şey gerçekleşti, belki de kimilerinin "Başımıza taş yağacak." diyecekleri bir olay: Gangnam Style videosu internet tarihinin bir milyar kez izlenen ilk videosu oldu. İngilizcenin meşhur Collins sözlüğü her yıl, dilin değişen ritmine ayak uydurmak adına yılın yeni sözcüklerini seçiyor ve başlıkta da gördüğünüz gibi, geçtiğimiz senenin hit sözcüğü "Gangnam Style" olmuş.

Hepimiz dans etmek, en güzel dansları bilebilmek, bulabilmek, yapabilmek istiyoruz. Ama yapamadığımız gibi, neyin iyi dans olacağını kestirebileceğimize de inanmıyoruz ve bu konuda kendimize inancımız sıfır. Gangnam Style, daha önceki apaçi dansı modası gibi, dans edenin rezil olması ihtimalini ortadan kaldıran bayağılığıyla huzur veriyor. Gangnam Style parodisi yapmanın, ortaya atlayıp Gangnam Style dansı etmenin en eğlenceli, en cazip, en karşı konulamaz tarafı şu: Gangnam Style zaten o kadar içler acısı ve öylesine banal ki, onun parodisini yapan birinin "aptal durumuna düşme" korkusu hiç olmuyor. Başka hangi dansı yapmaya kalksak rezil olma, becerememe ihtimalimiz var ve bu ihtimalden bir milyar kere Gangnam Style'i seyredip rahatlamaya ihtiyaç duyacak kadar korkuyoruz. Burada kültür otoriteleri tarafından dolaylı bir erksizleştirilmeye uğradığımız aşikar. İnternet bizi ütopyadaki gibi erklendiremiyor bir türlü. Her tür dökümana, bilgiye, videoya, müziğe erişimimiz olması, yeni ve beğendiğimiz üslupları yaratabileceğimiz duygusu vermiyor bize. Bunun yerine dalga geçebileceğimiz, asla bizden daha iyi, daha bilgili bir elden çıkmış izlenimini vermeyen fenomenlerde alıyoruz soluğu.

Ai Weiwei, Çin hükümeti tarafından bir süre önce göz altına alınmış olmasını protesto etmek için, bir bileğinde kelepçe olduğu halde Gangnam Style parodisi yaptığı bir klibi internete yükledi.

BİR EYLEM ARACI OLARAK GANGNAM

İnternetin yatay bir kullanım özgürlüğü, ütöpik bir demokratikleşme fırsatı verdiğine dair görüşler böylece sallanıyor. Teoride, bugün bir şiiri editörlere beğendirmeniz gerekmiyor. Kendiniz saniyesinde internete yükleyip viral dolaşımdan medet umabilirsiniz. Aracılar, editörler, galericiler, küratörler, eleştirmenler, dergi yönetmenlerini, tüm bunları aşip birbirimizin şiirlerini okuyup değerlendirebilir, birbirimizin danslarını takip edebiliriz. Bu yataylık momentini aynı zamanda bir özgüven artımına denk gelmediği için, iyi olana belki dilediğimizde erişebiliyoruz ancak neyin iyi olduğuna kendi başımıza karar verecek cesareti kendimizde bulamıyoruz.

Ancak uzmanlar hakim konumlarıyla yetinmeyip çirkinin bütün gücünü elimizden aliveriyorlar. Sanat alanında üslubun, yani Gangnam da dahil bütün stillerin efendileri sanatçılar kuşkusuz. Ve sanatçılar halkın kaba formunun Gangnam Style'da yığılmasıyla dışarıda bırakılmaya tahammül edemediklerinden farklı bir tür rekuperasyon gerçekleştirerek bayağı forma da el koyuyorlar. Bunu ilk kez, dünyaca ünlü sanatçı Ai Weiwei gerçekleştirdi. Ai Weiwei, Çin hükümeti tarafından bir süre önce göz altına alınmış olmasını protesto etmek için, bir bileğinde kelepçe olduğu halde Gangnam Style parodisi yaptığı bir klibi internete yükledi. Bunu Ai Weiwei'yi desteklediklerini söyleyen başka büyük sanatçılar izledi. Hindistan doğumlu Britanyalı meşhur heykeltıraş Anish Kapoor'un organizasyonunda Gangnam Style dansı yaptıkları bir klip de onlar çektiler. Bu Gangnam partisinde Türkçeye de pek çok romanı çevrilmiş İngiliz yazar Hanif Kureishi de yer aldı.

Ai Weiwei, karmaşık bir imgeye kavuştu. Bir yandan muhalif sanatçı muamelesi görüyor,

İyi olana belki dilediğimizde erişebiliyoruz ancak neyin iyi olduğuna kendi başımıza karar verecek cesareti kendimizde bulamıyoruz.

bir yandan *mega-star*. Damien Hirst'lerin, Jeff Koons'ların, Takashi Murakami'lerin liginde... Ai Weiwei 2007 yılında Kassel'da düzenlenen 12. Documenta'ya *Masal* adlı bir işle katılmıştı. İş, 1001 Çinlinin Kassel'a taşınmasını içeriyordu. Daha önce hayatında hiç yurtdışına çıkmamış bu Çinlilerin Kassel sokaklarında dolaşmaları Weiwei'nin işiydi. Çokları bunu rahatsız edici bulmuşlardı. Çinliler kendileri için hazırlanan dev yatakhanelerde kaldıkları süre boyunca sözde "bir masal alemi"ndeydiler. 2010'daysa Londra'daki Tate Modern'de *Ayçiçeği Çekirdekleri* adlı devasa başka bir iş sergilemişti. Tate Modern'i tam 100 milyon porselen ayçekirdeği ile kaplamıştı. Bunların hepsi küçük bir Çin şehrinde 1600 işçi tarafından elle boyanmış porselenlerdi.

Ai Weiwei, neyin iyi sanat olduğunu bütün bir sanat dünyasıyla birlikte belirlerken işte o 1600 işçi ile Kassel'da varlıkları ve acizlikleri sergilenen 1001 Çinli ve dünyanın diğer yerindeki 1 milyar kardeşleri; Gangnam Style seyrederek ve Gangnam Style dansları yaparak hiç değilse en kötünün ne olduğunu, neyin en dipteki sanat olduğunu belirleyebilmenin hazzıyla kendilerini avutuyorlar. Ai Weiwei ve diğer büyük sanatçılara, "Ellerinizi Gangnam'dan çekin!" mi desek?

Kafka'nın, kitaplarını Max Brod'a bırakmak yerine ölmeden önce hepsini bir bloga yüklediği anakronik bir hayal kuralım. Aynı etkiyi yapabilir miydi? (Görsel çalışma: Aaron Guile)

Bülent Usta: "Devlet, parayı kendi parası gibi görüp, yapması gereken yatırımı iktidar yanlısı olanlara yapıp muhalif olanları yok saymayı tercih etti genellikle." (Görsel çalışma: Venom Spartan)

SANATÇI DEVLETTEN MEDET UMAR MI?

“Aralarında Peyami Safa, Yahya Kemal, Necip Fazıl, Bedri Rahmi gibi isimlerin de bulunduğu sanatçıların, dönemin başbakanı Adnan Menderes’ten maddi yardım talep ettikleri ortaya çıkınca bir tartışma fitillendi: Sanatçı, devletten medet umar mı?”

Peyami Safa, Yahya Kemal, Orhan Seyfi Orhon, Hamdullah Suphi Tanrıöver, Bedri Rahmi Eyüboğlu, Necip Fazıl Kısakürek, İbrahim Çallı, Cemal Kutay, Mesut Cemil Bey, Yusuf Ziya Ortaç’ın da aralarında bulunduğu pek çok önemli isim tarafından 1950-1960 yılları arasında başbakanlık yapmış olan Adnan Menderes’e, maddi yardım talebiyle yazılan mektuplar geçtiğimiz günlerde gün yüzüne çıktı ve çokça tartışıldı. Sanatçılar, Menderes’ten açık açık maddi yardım istiyorlardı: “Müşkül durumdayım.” diyen Peyami Safa, “Her şeyi uğruna risk ettim.” diyen Necip Fazıl ya da “Uğruna hizmetlerini sunduğumu” söyleyen Orhan Seyfi Orhon... Kafa kurcalayan nokta, devletin “yardım” adı altında sanatta üstü kapalı bir şekilde söz sahibi olup olmadığı idi. Acaba sanatçılar “lütfe edilen 10 bin lira” karşılığı “kalemlerini hizmete sunuyorlar” mıydı? Tartışmalar, devlet ve edebiyat arasında maddi destek ilişkisinin olup

olmaması gerektiği üzerinde yoğunlaştı. Bir yandan, kimileri “yalvaran, yakaran” sanatçıyı kabullenemedi, kimi devlet desteğinin muhalif seslere gitmediğine takıldı.

Bunca tartışmanın nedeni elbette, bu konuların hiçbir zaman “mazi” olamamış olmasıydı belki de... Biz de sormak istedik: Devletin edebiyata ve edebiyatçıya karşı sorumluluğu nedir? Devlet, sanata ve sanatçıya maddi destekte bulunmalı mıdır? İşte cevaplar.

DEVLET, SANATÇININ MUHALİFLİĞİ ÜZERİNDE KADİM BİR GÖLGE

Cemal Şakar (Yazar)

Sanatçının kendi sözünü söyleyebilmesi için, başta devlet olmak üzere resmi ya da özel tüm kurumlarla arasında bir mesafe hatta uçurum olması elbette ideal

olanı. Hani bir de "Sanatçı muhaliftir." aforizmasını da düşünürseniz, bu mesafe zorunluluk gibi.

Keşke böyle olsa! Olabilse!

Bir yanda devletin kendi eliyle kurduğu, yaşatmaya çalıştığı sanatlar var; diğer yanda da "müşterisiz meta zayı"dir ilkesi mucibince devletten nemalanmayı bekleyenler.

Devlet, sanatçının muhalifliği üzerinde kadim bir gölge olarak varolageldi. Ancak burada tuhaf bir organik ilişki de var; sanatçı, muhalefetini devlete yöneltmek konumunu güçlendirirken, devlet de bu muhalefeti besleyerek içteki ve dıştaki düşmanlara karşı kendini tahkim ediyor.

İyi ki devlet var demek faşizm; devlet olmasın demek anarşizm; sanat da bu gerilimden doğmuyor mu!

BAĞIMLILIK YARATABİLECEK TEKİL ÖDEMELER ONAYLANMAMALI

Onur Bilge Kula (Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürü)

Ben kişisel olarak kamunun sanatı ve sanatçıyı kurumsal yapılar ve düzenlemeler yaparak desteklemesinin yararlı olduğunu düşünüyorum. Kurumsal düzenleme, yasayla veya yönetmelikle olur; herkese açık olur. Başvurular nesnel ölçütlere göre değerlendirilir. Dolayısıyla, hem sanatsal / düşünsel üretim özendirilir hem de sanatçılar / yazarlar kişisel olarak töhmet altına veya bağımlılık ilişkisine girmez. Sanat, dolayısıyla da edebiyat, özgürlük ortamında gelişebilir. Bu yüzden, sanatçının / yazarın yaratım özgürlüğünü daraltan her türlü uygulamadan kaçınmak gerekir. Bu noktada hem tek tek sanatçılar hem de yönetim gücünü ve erkini elinde bulunduran siyasilerin duyarlı olması gerekir. Sanatın / edebiyatın topluma yaptığı canlandırıcı katkı, sanatçının / edebiyatçının vicdanen ve bilinç olarak özgürlüğüyle olanaklı hale gelebilir. Bağlanma, hatta bağımlılık yaratabilecek, tekil ödemeler onaylanamaz.

NE DEVLETİN NE DE EDEBİYATIN BİRBİRİNE KARŞI BİR SORUMLULUĞU OLAMAZ, OLMAMALI

Bülent Usta (Yazar, Editör)

Kendi adıma, Necip Fazıl'ın başbakana yalvarmasından, hatta neredeyse intihar tehdidiyle para sızdırmaya çalışmasından utandım. "Bu kadar da olur mu?" dedirten ifadelerle dolu mektuplar saçıldı ortalığa. Bugün de bazı edebiyat dergileri, iktidar ya da iktidara yakın sermaye tarafından desteklendiği için varlığını sürdürüyor. Ama bu karşılıklı menfaat, edebiyatçının ve iktidarın lehine sonuçlansa da, edebiyatın ve sanatın lehine sonuçlanmaz genellikle.

Ne devletin ne de edebiyatın birbirine karşı bir sorumluluğu olamaz, olmamalı. Ama devlet, yasalarla kendisine bağladığı yurttaşlarından aldığı vergileri, yine onların yararına kullanmakla yükümlü bence.

Bu da, halkın sanat ürünlerine ulaşması için kolaylıklar sağlamasını ve sanatı geliştirecek akademik ve kültürel çalışmalara müdahale etmeksizin maddi destek sağlamasını gerektiriyor. Ama devlet, o parayı kendi parası gibi görüp yapması gereken yatırımı iktidar yanlısı olanlara yapıp muhalif olanları yok saymayı tercih etti genellikle. Steinbeck'in *Fareler ve İnsanlar* adlı klasikleşmiş bir romanını bile okullarda yasaklayacak kadar edebiyata ve sanata müdahale etme hakkını kendisinde görmesi de, akıldışı bir noktaya vardığımızı gösteriyor.

SAYDAM, AÇIK VE HAKÇA OLDUKÇA DEVLET SANATI DESTEKLEYECEK TABİİ

Sema Kaygusuz (Yazar)

Para, her zaman çok açık bir mevzudur. Masada nasıl durduğuna, cebe nasıl girdiğine bağlı. Eğer iltimas olarak sunuluyorsa ucunda minnet vardır, o para sadakadır; bir kültür politikasının parçası ise sosyal bir hizmetin vasıtasıdır. Saydam, açık ve hakça oldukça devlet sanatı destekleyecek tabii. Zaten devletin sivilleşmesi sanatla kurduğu organik ilişkiye bağlı. Devlet dediğimiz aygıt saldırgan ve güvenlikçiye silaha para ayırır, kültüre değer verirse sanata ödenek ayırır. Bildiğim kadarıyla Fransız hükümeti kitapçıların ayakta kalması için özel bir ödenek ayırıyor, İngiltere'de ise düne kadar yayınevleri devlet desteği alıyorlardı. Ne var ki şahıslara para vermek bir bakıma herkesi satılık yapar. O para, alanı da aşağılar, vereni de. Demek ki geçmişte para açıktan verilen bir şey imiş. Şimdi ise maaş olarak serpiliyor. Hiçbir yetkesi ve yeteneği olmadığı halde bazı kültür kurumlarına danışman, yönetici olan kişilerin aldığı maaşlar da bana göre hak edilmemiş kazançlardır. İstanbul 2010 projelerinde bazı bütçelerin nasıl şişirildiğini unutmayalım. Niyeyse birçoklarının tüyleri

ürpermedi o haberleri okurken, şimdi Necip Fazıl'ın talepkarlığı mı mide bulandırıyor? Bir de unutmadan, sanatçı ile şahsiyet bazen iki ayrı şeydir. Bazen biri biriyle yücelir, bazen biri birini aşağı çeker. Güzel kitaplara hiçbir şey olmaz...

Necip Fazıl, Adnan Menderes'e (yukarıda) yazdığı mektupta "Her şeyi uğruna risk ettim." diyordu.

Eşya ve nesne, daha fazlası tabiat, bana duyurdukları her şey için borçlu olduğum şeyler. Bu yüzden yanlarından geçerken gönüllerini almak, belki haklarında bilmek istediklerini, kendilerinin görülüp anlaşıldıklarını onlara bildirmek istiyorum. (Görsel çalışma: Brooke Weeber)

ÖLÜME HAYRANLIK DUYUYORUM

“Kalıcılık bir züğürt tesellisi, dünya kalıcı değil ki insan ya da eser kalıcı olsun.”

Şule Gürbüz'le röportaj yapmak farklı bir his. Hayatın anlamını arayan bir lise öğrencisinin heyecanı gibi biraz. Ezelden beri merak edilen sorulara başka kapılar açmak için en güzelinden bir yolculuk gibi. Keza, kitapları öyle zaten. Koca bir kütüphane kadar yoğun, bir o kadar da incelikli satırlarla dolu. Konumuz zaman, bellek, ölüm gibi “ağır” meseleler elbette. Şule Gürbüz, bildiğiniz gibi...

Bugüne dek sayısız düşünür zamanı tanımlamayı denedi. Bu işin güç olduğu ortada. Siz mekanik saat tamirciliği yapıyorsunuz ve zaman üzerine yazıyorsunuz. Böylesi “büyük” bir kavram üzerine düşünmeye ne zaman başladınız?

Mekanik saat tamircisi olmak bana bir tuhaflık ve garabete düşmeden, fazla da dikkat çekmeden sessiz sakın ve uzun vakit kendimle kalabilme, o zamana dek bilmediğim bazı güçlüklerle mukavemet edebilme anlayış ve imkanını verdi. Dünyanın istemediğim her türlü haline karışmama mani olan zarif bir perde olduğu için mekanik saat ustalığını, tamirciliği, saraylardaki atölyelerimi hep kendimin önünde tuttum. İnsan girdiği halin şeklini alıyorsa, o halin hakkını ve sırrını kendine hasredebilir diye düşündüm. Bu yüzden mesleğimi yazarlıktan aşağı görmedim, bana yazarlığı sağladığını, başka sesleri duymamı kolaylaştırdığını, hatta bunun bizzat kapısı olduğunu hep bildim. Ama dışarıdan değişik görünen bu iş beni “muvakkit” yapmaz, Hayri İrdal yapmaz. Yani demem o ki saat tamirciliği, zamanı anlamada ve yazmada sadece sunduğu yalnızlık ve sessizlik sebebiyle bir paydır. Eğer insan, kafasını yormaya, ama gerçekten eritircesine yormaya talip olmuşsa aslında önünde zaman, sonsuzluk, geçicilik, insan kederi, yerin ve göğün arasındaki bu sıkışmışlık gibi dünyanın kurulduğundan beri ağrımaya gelmiş her başı ağrıtmış dertlerden başını alamaz. Ben de tüm bunların içinde zamana elbet değiniyorum ama bu meslekte olmasaydım bu kadar üzerinde durulur muydu, bilemiyorum.

Zaman üzerine kafa yormak, zamanı, dünya zamanı olarak görmekten, insanı sınırlı ömrü ile, hayatı gözünün erebildiği ile sınırlamamakla başlar gibi gelir bana. Aksi halde kırılgan ve gücenik bir bakıştan başka bir şey geçmez elimize. Bu belki bir ilmi hal gibi elbet bir ilk olarak bilinmesi gerekendir ama olacak ve anlaşılabilecek olan, bu temeli bile unutturacak olan sonradan gelecek olan ilavelerdir. Zaman, insanın kendini gerçek bir sonsuzluk içinde duyması ve bununla ilgili sezileri arttıkça hakkında düşünmek diyemesem de baş dönmesi ile gelen ani fark edişleri gibi geliyor bana.

“Hiçbir yere gitmiyor denilen çocukluk bile insanın uzanıp değiştiremeyeceği yerlere gidiyor.” diyorsunuz Coşkuyla Ölmek'te. Çocukluğunuzda ya da şimdiden çocukluğunuza baktığınızda zaman nasıl görünüyor(du)?

Edip Cansever'in bir şiirinde “Gökyüzü gibi bir şey bu çocukluk, hiçbir yere gitmiyor” diye bir dize vardı. Bu gitmeyiş ve çocukluğun insanın başının üstünde hep gezmesi asıl olandır bana göre de. Ama şimdi gezip duranın ne olduğu ve insanın başının üstünde bir geçmiş dolanmazkenki hali de bana çok sırlı geliyor. O zaman tüm bu şimdiki vaktin heyulası inşa ediliyordu, çocukluk geleceği ve başının üstünde gezecek ve eksilmeyecek bir rüyayı kuruyor, bir yandan da yaşamaya, bunlara hiç değmeden yaşayabilmeye muvaffak oluyordu. Kırılganlıkların ve korkuların, tatların ve göz önünden

akan o ilk dünyanın her türlü ışığı ve hayretleri, tüm bu anlaşılmaz en yeniler, en eskiyi o vakitten öldürüyordu. Bunlar olurken ve bu kısacık, aslında insan hayatının 8-10 yıllık bir dönemini kapsayan dönem biterken elinizde size ömür boyu yetecek bir dert, bir hülya, bir oldu mu olmadı mı belirsiz rüya bırakıp hayattan, başın üstünde dönen ve erişilemeyen bir haleye yükseliyor. Çocukluk, olanı doğru anlamak, doğru algılamak, kendini şöyle bir doğrultmak ve bakmak adına bu kadar sakat, çaresiz ve marazi iken o halinden bir ömrü inşa edecek duygulanım, alınganlık, kırıklık, yarımlik biriktirmesi ile zaten hayatın nasıl geçeceğinin ipucunu veriyor; çocuklukta başlayan yanlış anlamaların ömür boyu devamı. Buna sebep, çocukluk her seferinde farklı anlatılabilen, farklı yorumlanabilen, ilaveleri ve ziyadeleştirilmeleri ile şimdiki ben'e yaklaştırılmaya çalışılan bir hikaye edilendir. Beceriye göre.

"Zaman üstümüze yapıştı, aktığı yerde kaldı, ne kadar ağır ve yapışkan, ne kadar ezici ve kahverengi..." Zamanı, boğucu bir samsiye gibi tarif eden birçok cümleleriniz var. Zamanla ilgili hissiyatınız bu tarife yakın mı?

Zaman, ağırlığı ya hissedilen ya farkına varılmayan bir şeydir. Keder anında, yani düşünmeye kapı açan hallerde zaman da rengi, kokusu, ağırlığı, kurtulunamazlığı ve yapışkanlığı ile çepçevre kuşatır. Bu seziş kişinin gündelik sıkıntılarına ya da an olup hissettiği boğuntulara, hatta bir derdin etrafında döndüğü vakte denk gelmez. Zamanı hissedecek halde olmak gerçekten yüksek bir ıstıraba, derin bir sezgiye, ani bir görüntü yığılmasına düşer. Bu da aslında güçlü bir zihinsel hatıradır. İnsanın kendisi ve hayatı arasında geçen, başkasına aktarılamayacak

Tesellim ve sükun buluşum hep "İyi ki ölüm var." cümlesi ile olmuştur. Yani bende ölüm değil, -Allah korusun- ölmeme, geç ölme korkusu var.

bir tecrübe, zihne çakılı bir hatıra olarak kalır. Rengi ve tortusu ile o kısa ama bilinç düzeyi yüksek sezişle ağrısına rağmen dünyadaki pek çok şeyin değerini düşürecek kadar yoğun ve tesirlidir.

Ben *Coşkuyla Ölmek*'teki kahramanı, Akılsız Adam'ı bu sezgi makamından konuşturdum. Bu konuşmalar da sözünü ettiğim sebeplerden dolayı ister istemez biraz sembolik, şiirsel ve mecazlı olmak durumunda oldu. Diyen gördüğünü ve neden bahsettiğini çok iyi biliyor da, işte duyan, okuyan ya da dinleyen belki bir silüet sezerse ancak seziyor.

Yine Coşkuyla Ölmek'te yer alan "İhtiyar coşkuyla ölür, genç eğer ölürse coşkuyla ölür." cümlesinde zamansal bir ifadeden söz edilebilir mi?

Bu da biraz şiirsel ve ifadenin insanın kendi içinde aldığı manaya, düştüğü yerin derinliğinden çıkan sedaya göre anlaşılmaktan ziyade sezilmeye muhtaç bir cümle. Anlatabilirim belki ama bunlar onu daha anlaşılmaz da yapabilir. Anlayabilecek durumda ve halde olana yorum ve tevil gerekmez. Bazı cümlelerin ve ifadelerin, orta halli, çok kendi akarındaki okura olmadığını fazla incitmeden söylemek, hatta "Niye ki?" demesin diye söylemeden geçmek gerekir.

KALICILIK ZÜĞÜRT TESELLİSİ

Yazmanın ölüm korkusuyla ilgili olduğunu, geçiciliğe karşı bir çaba olduğu söylenir. Katılırmısınız bu görüşe?

Ben ölüme hayranlık duyan birisiyim Tesellim ve sükun buluşum hep "İyi ki ölüm var." cümlesi ile olmuştur. Sonsuz bir yaşamı korkunç buluyorum, fazla uzun bir yaşamı da kendi adıma ürpererek, fazla da uzatmadan, ancak kısaca aklımdan geçirebiliyorum. Şimdi şu camdan, şehirden ve ağaçlardan, yollardan, asfalttan şu daha en az otuz yıl hüküm süreceğim genç ve iştah dolu insanlardan ayrılmanın yolunu bana sunan o büyük kapıya hep şükranla bakıyor ve gideceğim düşüncesi ile kalabiliyorum. Yani bende ölüm değil, Allah korusun ölmeme, geç ölme korkusu var.

Kalıcılık ise başka bir züğürt tesellisi, dünya kalıcı değil ki insan ya da eser kalıcı olsun.

İnsanın sahip olduklarından hesaba çekileceği söylenir. Sahip olmaktan da akla elbet hemen dünya malı gelir. Ama kabul etmek gerekir ki başka insanlardan fazla ya da farklı olarak bize sunulmuş

Konumuz zaman, bellek, ölüm gibi "ağır" meseleler elbette. Şule Gürbüz, bildiğiniz gibi...

her şey sahip olunan ve hesabı verilecek olandır. Boyunduruktan kurtulmanın, ağırlıklarını atmanın tek yolu bunların hakkını vermektir. Ben yazarak kendimdeki ağırlığını atmaya, sahip olduğumu, belki benim kadar düşünme ve yanıp yakılma imkanı bulamayana, önemseyip içinden çıkamayana vererek şimdiye ve sonradan gelecek olanlara bir iz ve hatıra bırakmaya çalışıyorum.

Cümlelerinizde sık sık eşyalara, nesnelere dokunuyorsunuz. İnsanın ve mekanın belleği açısından eşyalar nasıl bir rol üstleniyor? Sizin için bu kadar önemli kılan nedir eşyaları?

Eşya ve nesne, daha fazlası tabiat, bana duyurdukları her şey için borçlu olduğum şeyler. Bu yüzden yanlarından geçerken gönüllerini almak, belki haklarında bilmek istediklerini, kendilerinin görülüp anlaşıldıklarını onlara bildirmek istiyorum. Bu, gördüğümün zekâtı gibi geliyor bana. İnsan bazen kendisi hakkında çok gizli ve derinden bir şey söylendiğini, bir keşifte bulunulup bunun kendisine açık edildiğini tecrübe ettiği zaman üstüne keşfin neden olduğu baygınlığa benzer bir hal gelir. Keşif bayıltıcı bir şeydir. Bu gerçek. Tabiat da bakar, geçer ve siz ona gördüklerinizi, keşfinizi gizlice seslendirirken normalden fazla, sanki biraz daha açılır ve baygın kokularla, sesler ve huzmelerle bu keşfin sularını silkeler.

Sabit duran, farklı iklim, mevsim ve ellerde halini muhafaza etmeye çalışan ya da artık kendini kaybeden çalılara, kurumuş otlara,

dikenlere, ağaçlara, toprak birikintilerine, çamurlara, sulara, ağaç kabuklarına, tabii ki denize, evlerdeki bazı eşyalara hep bir meclubiyet derecesinde rikkatim vardır. Ömrüm onlara bakmakla geçti. Eşyadan ziyade ışık, renkler ve tabiata, durgunluklara, kıpırtısızlıklara, onlardaki biteviye harekete hep rağbetim oldu. Bendeki hayalâtı ve fikri resmetmede, onları gerçek ve karşılığı olan şeyler olarak karşıma almamda, nihayetinde de yazmamda gözlerimin önündeki süresiz akan görüntülerin, bazı vakit de eşyanın vakti gelince görünüp tamlığı sağlayıp bana yekparelik vermesine hep gizli bir şükranım ve hayranlığım vardır.

"Ben yazarak kendimdeki ağırlığını atmaya, sahip olduğumu, belki benim kadar düşünme ve yanıp yakılma imkanı bulamayana, önemseyip içinden çıkamayana vererek şimdiye ve sonradan gelecek olanlara bir iz ve hatıra bırakmaya çalışıyorum."
(Görsel çalışma: Güneş Engin)

Zaman üzerine kafa yormak, zamanı, dünya zamanı olarak görmekten, insanı sınırlı ömrü ile, hayatı gözünün erebildiği ile sınırlamamakla başlar gibi gelir bana. (Görsel çalışma: Emily Carr)

"Belki hatırlamak yoktur da hatırlatmak vardır ya da birisinde eksiklik oyuğu açmak." diyorsunuz. Hatırlamak ve unutmak sizce kişisel olmanın ötesinde çevre ile şekillenen bir mesele midir?

Çevre ile şekillenecek şey, aynı şeyle de şekilden uzaklaşacaktır. Çevrenin verdiği şekle şekil değil de giyim kuşam, yani çıkarılıp değiştirilebilir, yarın bambaşka bir hale de bürünülebilir bir hal demek daha hakikatli olacaktır. Unutmak da unutamamak da durmaksızın hatırlamak da durup durup hatırlamak da tamamen kişisel yani içtimai şeylerdir. Hatırlama yokluk zemininden bir duygu olduğundan dilin giden dışın yerini ikide bir yoklaması gibi hatırlama da hep bir boşluğu yoklama ve yokluğun hâlâ ve hep yok olduğunu yeniden duyurmaya bıkmayan bir vecdedir. Ve hep oyuk arar, yokluk arayıp "Yok." demenin tadını boşluktan sızdırarak çeker. İnsanın hatırlaması onun varlık planından çıkması ve düşündürebilmesi için de bir keder örtüsünde olması gerekir. Akla gelmekten bahsetmiyoruz elbet, hatırlama, bir zamandan şimdiye akan, varlıktan kayba düşen ve bir boşluğa yuvarlanmışa uzanan bakıştır. Her sahibici ve yakıcı şey gibi çevre ile alakası olmayıp, asıl sancısını da çevreye bildirmemede çeker.

Çevre nasıl bir şey ise bir masa örtüsü ya da yastık kılıfı gibi neyi çevrelediğini ve örttüğünü, hangi ağırlı başa dayanak olduğunu bilmeden müstakil yaşar, yani çevre çevrelediklerinden bağımsız ve habersizdir.

Eşyadan ziyade ışık, renkler ve tabiata, durgunluklara, kıpırtısızlıklara, onlardaki biteviye harekete hep rağbetim oldu.

Sabit Fikir'e ulaşabileceğiniz kitabevlerinden bazıları...

Baran Kitabevi

Yeraltı Çarşısı No: 36 Merkez **TUNCELİ**

0 428 212 51 23

baran_kitap@hotmail.com

SahafZade Kitabevi

Hacı Miktat Mah. Suat Akgün Sok. No: 41 Merkez **GİRESUN**

0 454 214 09 24

sahafzadefc@gmail.com

Antik Sahaf Kitabevi

Şehit Mustafa Mah. 3512 Sok. No: 8/B Tarsus **İÇEL(MERSİN)**

0 324 613 71 34

antiksahaf@hotmail.com

Sabit Fikir, Prefix ile toplam 1362 kitapçıda!

prefix

KİTAP VE KİTAPÇI SEKTÖRÜ İÇİ PORTALI

www.prefix.com.tr

TÜRK TELEVİZYONLARI NEDEN EDEBİYAT UYARLAYAMIYOR?

Uyarlamamanın ne demek olduğunu televizyon esnafına hatırlatmakta fayda var: Yapmanız gereken, evvela, eseri okuyup anlamak.

“Uyarlamacının reyting baskısına feda ettiği edebi eser, bir şekilde intikamını alıyor.”

Bir eseri televizyona uyarlamamanın dünyanın en zor işlerinden biri olduğunu tahmin ediyorum. İşte bu yüzden hikaye sıkıntısı çeken yapımcıların “İşin kolayını bulduk.” diye edebiyat uyarlamaya kalkışmalarını anlamıyorum. Türk televizyon kanalları için edebi eserlerden uyarlanarak (ya da yaygın kaçak güreş tabiriyle “esinlenerek”) yapılan dizilerin neden sürekli “sefilleri oynadığı” meselesine eser-yazar-okur-izleyici-yapımcı denkleminde baktığımda görebildiğim tek şey var: Memleketin televizyon esnafı; izleyicisine de, edebiyat eserine de, o eserin yazarına ve okuruna da saygı duymaktan aciz olduğu için kıvrıramıyor uyarlama işini. Daha da fenası, bu denkleme saygı duymamanın kendine sağlayacağı yarardan da bihaber görünüyor.

Uyarlamamanın ne demek olduğunu televizyon esnafına hatırlatmakta fayda var: Edebiyat uyarlaması, bir edebi

eserin başka anlatım araçlarıyla yeniden ifade edilmesi demek. Uyarlama yaparken kendinizi eserin müellifinin hayalgücüyle sınırlamak zorunda değilsiniz. Elbette o eseri neden ve hangi zamanda; hangi araçla anlatmak üzere uyarladığınıza bağlı olarak, elinizdeki anlatım olanaklarını dilediğiniz gibi kullanabilirsiniz. Lakin “anlatım olanağı” ya da “aracı” denen şeyi kamera, oyuncular, ışık, mekan, ekran, müzik vs.’den ibaret görür; bir de üstelik (mesela) şimdiki zamanda bir hikaye anlatacağım derken, hikayenin kendi zamanıyla arasındaki gerilimi gözden kaçırırsanız, hem o eseri üreten zihni hem de izleyicinizin beğeni düzeyini küçümsemiş olursunuz.

Yapmanız gereken, evvela, eseri okuyup anlamak. Eserin kime, ne demek istediğini anlayın. Böylece, “Hikayeyi neresinden uzatırım; nasıl bir karakter daha eklersem izleyicinin aklını başından alırım?” diye düşünmeniz gerekmez. Çünkü elinizdeki kıssanın hissedarları, öykünün içinden size göz kırpmaya başlamıştır bile. Bu noktada önemli olan, uyarlama yaparak müellif-eser-(mevcut ya da muhtemel) okur arasında kurulan ilişkiye müdahale girişiminize haklı

bir neden bulmaktır. Zira müdahalede bulunacağınız edebi ilişki sayısı ve aldığınız risk, o eserin popülaritesi oranında artmıştır. İşte bu yüzden uyarlamayı "kamu hizmeti" olarak görmek, yapımcının da yararına olur. Çünkü edebi ilişkinin mahremiyetine müdahale, ancak meşru bir sebeple kabullenilebilir. Hem de, böylesi bir meşruiyet arayışı, kullanacağınız anlatım araçlarını seçerken sizi, sınırlarınızı zorlayan bir yaratıcılığa sevk edecektir.

TELEVİZYON ESNAFINDAN BEKLENTİLER

Bu girizgahtan sonra bir izleyici olarak televizyon esnafından beklentilerimi şöyle sıralayabilirim:

"Bu hikaye tutar" mantığıyla yapılmamalı uyarlama. Çünkü edebi bir anlatıda öykü, müellifin o öyküye uygun gördüğü dil bağlamında şekillenir. Sizse uyarlama yaparken o dili silip yerine kendi dilinizi ikame edeceksiniz. Yani onu bağlamından kopartacaksınız. Hatta hikayenin zamanını ve mekanını da değiştireceksiniz. Hikayeyi bağlamından koparmaya dönük her girişiminizi hem estetik hem de etik anlamda defalarca düşünmelisiniz. Bu yüzden önce eserle samimi bir edebi ilişki kurmayı deneyin. Eser sizin samimiyetinize güvenirse, ondan nasıl yararlanacağınız ya da esinleneceğiniz konusunda ipuçları sunabilir.

İkincisi, kendince bir reyting oluşturdu diye hikayeyi uzatmayın. Çünkü diziyi sürdürmek için ya hikayenin kimi öğelerini tekrarlamak ya da ona yeni öğeler katmak zorunda kalacaksınız. İlki sıkıcı, ikincisi riskli. Neden riskli olduğu sorusunun cevabı gene edebiyat, samimiyet ve saygı sözcükleriyle kurulacak bir dizi cümle demek...

Ayrıca... Kendinizi izleyici kadar, okurun da yerine koymanız gerekir. Kendi tecrübelerinizi hatırlayın. Nasıl da fenadır, çok sevdiğiniz bir kitabın, bu iş için organize olmuş bir ekip tarafından taammüden katledildiğini görmek... Bir edebi eser, elbette yalnızca o eserin okurları için uyarlanmaz televizyona. Öyle olsa Türkiye'de edebiyat uyarlaması yapmak manasız olurdu. Ama bir uyarlamayı o eserin okuyucusuna beğendirebiliyorsanız, emin olun herkese beğendirirsiniz. Çıta'yı yüksek tutun. Elin oğlu, Sherlock Holmes'ü kaçınıcı defa uyarlayıp bütün dünyaya seyrettiriyor. Bizim uyarlamalar ise reyting patlaması bile yapsalar alay konusu olmanın bir yolunu buluyorlar. Çünkü, uyarlamacının reyting baskısına feda ettiği edebi eser, bir şekilde intikamını alıyor.

Hikayeyi bağlamından koparmaya dönük her girişiminizi hem estetik hem de etik anlamda defalarca düşünmelisiniz.

Elin oğlu Sherlock Holmes'ü kaçınıcı defa uyarlayıp bütün dünyaya seyrettiriyor. Bizim uyarlamalar ise reyting patlaması bile yapsalar alay konusu olmanın bir yolunu buluyorlar

Bu zaviyeden, şu son birkaç yılda hangi edebiyat uyarlamalarının nasıl sonuçlar verdiğini şahsi tecrübemden yola çıkarak söyleyebilirim artık:

Huzur Sokağı: Bu diziyi, televizyon esnafının samimiyetsizliğinin hangi boyutlara erişirebileceğini merak ettiğim için izliyorum. Ve giderek zayıflayan bir umutla Şule Yüksel Şenler'in çıkıp, "Hayır, bu benim hikayem değil, son verin bu ihanete." diyeceği günü bekliyorum.

Yaprak Dökümü ve Aşk-ı Memnu: Eserler iyi uyarlandıkları için değil, anlattıkları hikayenin özünden sansasyonel bir şekilde uzaklaştıkları için tuttular.

Orhan Kemal uyarlamaları (*Hanımın Çiftliği*, *Kötü Yol*, *Evlerden Biri*): İlkini bir hayli bölüm, kalanları birer bölüm izledim. Kanaatim şudur ki *Hanımın Çiftliği*'ni daha önce uyarlayan TRT dahil olmak üzere, Türk televizyon kanalları Orhan Kemal'i anlamıyor.

Ayşe Kulin uyarlamaları: *Köprü*'nün tutma sebebi konjonktördü. Vali Recep Yazıcıoğlu'nun öyküsü, dizinin yayınlandığı dönemdeki iyimser politik havayla örtüşmüş ve sıkı bir izleyici desteği almıştı. Ama *Köprü*'yü yücelten konjonktür, *Veda*'yı düşürdü.

Ağır Roman: Tutmazdı. Çünkü bu ülkenin insanları, yeni mahalleler edinmenin yolunun kendi mahallelerini yıkmaktan geçtiğine çoktan ikna olmuş durumda. Şu ara yaşanan kentsel uyarlamanın asıl kahramanları onlar. Ve işte bu yüzden yıktığı mahallelerin enkazı üzerinde yükselen bir siyasi proje tarafından idare ediliyorlar.

Nihayet *Behzat Ç.*: İlk sezon aklımızı başımızdan almıştı. İkinci sezon sarmadı. Üçüncü sezonu ise veda niyetine izliyoruz. Ekip de samimiyetle "Sıkıldık." diyor gibi. Diğer uyarlama ya da esinlenmelerde rastlamadığımız bu samimiyetin hatrına, cuma akşamları ekran karşısına *Behzat Ç.* için geçiyoruz.

HIZLANDIKÇA AZALIYORUM Kjersti Skomsvold
Jaguar Kitap, Çeviren: Deniz Canefe (19,7 cm x 12,8 cm)

BASKI

Zemin basarken çapağa dikkat etmek ve iyi merdanelere sahip olmak gerekir. Burada ikisi de yok. Kitabın kapak içi ve birinci sayfası, iki ayrı renk olmuş ve çapak içerisinde. Sirt yuvarlanmış. Kapak baskısı görece iyi.

KAPAK TASARIMI

Siyah zeminli bir fotoğraf üzerine kurulu bir kapak. Bu renksiz fotoğraf, konuya uygun olarak dinginliğin siyahtan griye doğru giden tonlarını taşıyor. Ancak kitap ve yazar adının tırnaklı bir yazıtipiyle yazılması bize göre pek isabetli olmamış.

Normalden farklı bir şekilde kullanılarak şaşırtıcı bir etki yapması beklenen kapak fotoğrafının içerdiği anlam ve taşıdığı mesajın kapağa değer kattığı kesin.

Arka kapak ortalanmış ve kalın (bold) yazılmış bir alıntı ile onun altında yer alan bir tanıtım metnini içeriyor. Her iki metin de aynı tırnaklı yazıtipi ile yazılmış. Zemin siyah, tanıtım metni beyaz (dişi) olarak yer alıyor. Kapak fotoğrafının müellifinin ismi ile birlikte yer alan metinler arasında büyüklük açısından bir fark olmaması bizce karışıklığa neden oluyor.

Sirt, bu incelikte bir kitaba göre, hayli okunaklı ve kolay algılanır bir halde tasarlanmış.

İÇ SAYFA TASARIMI

İç sayfalar derli toplu ve işlevsel olarak dizilmiş. Bunun için seçilen yazıtipi de tırnaklı. Yazı büyüklüğü kolay okunurluk sağlıyor, keşke satır araları da bir tık daha geniş olsaydı. Ön bilgi ve giriş sayfaları, sayfa numaraları ve kenar boşlukları dengeli. Bu haliyle sıradan bir tasarım ama iyi bir uygulama olduğunu da belirtmeliyiz.

Kağıt seçimi, dokusu ve rengi açısından isabetli, ancak arka veriyor, yani biraz ince kalmış. Künyesi ayrıntılı ve yeterli.

30 Mehmet Turgut (Editör: Yekta Kopan)
Doğan Kitap (30 cm X 22 cm)

BASKI

Dikiş ve kapak takma problemleri. Malzeme seçimi yanlış. Bu kadar vernik kullanılacaksa neden mat bir malzeme seçildi?

KAPAK TASARIMI

Elimizde tuttuğumuz kitap büyük boy bir fotoğraf albümü. Kapakta hareketli ve plastisitesi yüksek bir fotoğraf kullanılarak üzerine "30" rakamı fırça ile yazılmış gibi eklenmiş. Bu haliyle bir albümden çok çizgi roman kapağına benziyor. Sirt ve arka kapak siyah zemin içine gömülen başlık ve tanıtım metnini içeriyor. İki dilli tasarlanmış arka kapakta Türkçe metinler beyaz, İngilizceler ise gri olarak dizilmiş.

İÇ SAYFA TASARIMI

Arka kapaktaki iki dil tercihi içerideki yaklaşımın bir habercisi. Aslında tüm albüm iki dilli olarak tasarlanmış. Genellikle siyah zeminler içine gömülen fotoğrafların karşı sayfalarında yer alan metinler tıpkı arka kapaktaki gibi beyaz ve gri. Bazen iki sayfaya yayılan ya da yan yana sayfalara yerleşen komşu fotoğraflarla metin-fotoğraf sürekliliğini kırarak okurun nefes alması sağlanmış.

Tırnaksız bir yazıtipi ile dizilen metinlerin sağdan ve soldan bloklanması nedeniyle cümlelerin bazen anlamsız yerlerden bölünmesi bizi rahatsız etse de, bunu tasarımcının tercihi olarak görmeyi yeğliyoruz.

Sayfa numaralarının yazıların bulunduğu tek sayfalarda alt alta yer alması ilginç olduğu kadar isabetli bir yaklaşım olmuş. Böylece fotoğraf alanlarını yazıdan arındırmak mümkün olmuş. Künyesi ayrıntılı ve yeterli.

ULYSSES James Joyce

Norgunk Yayıncılık, Çeviren: Armağan Ekici (23,5 cm X 16,5 cm)

BASKI

Montajda büyük bir hata yapılmış. Kitap, 32 sayfalık formalar şeklinde hazırlanmış. Halbuki her ince kağıt, dört kırma uygun olmayabilir. Bir mücellit için kağıdın tek özelliği, ince ya da kalın oluşu değildir. Bu iş deneme yapmadan olmaz. İyi bir baskı, iyi malzeme... Heyhat, küçük bir hata, bir çuval inciri berbat etmiş.

KAPAK TASARIMI

Bülent Erkmen başka tasarımcıların kolayca öneremeyeceği tasarımlar üretiyor ve kitap tasarımı üzerine birikimini konuşturuyor. Bu kitap da, ardında Erkmen olmasa bir yayınevinin kolay kabul etmeyeceği sıra dışı bir yaklaşımla tasarlanmış.

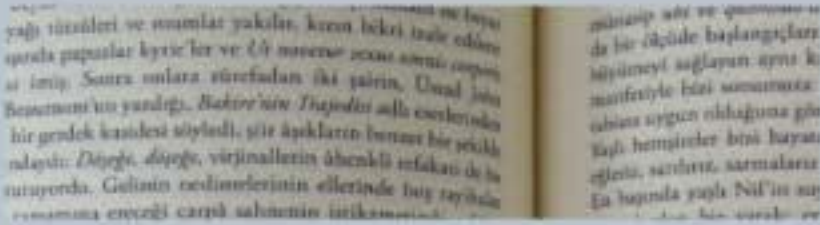
Plastik etkisi yüksek kırmızı bir karton üzerinde, daha çok ışık etkisi ile algılanabilen bir baskı. Serigrafi ya da benzer bir teknik ile basılmış. *Ulysses* gibi çığır açan bir edebiyat eserine yakışmış doğrusu. Sırt ve arka kapak da aynı radikal yaklaşım ile tasarlanmış.

Olağan kurallar içinde kalmayı sevmeyen bir tasarımcının elinden çıkmış ve olağan sınırlar içinde kalması gerekmeyen bir kitap. Elbette tasarımı da olağan sınırlar içinde değil.

İÇ SAYFA TASARIMI

Seçilen kağıt olağanüstü. İç sayfaların tasarlandığı tırnaklı yazıtipi biraz küçük kalıyor. *Ulysses* gibi bir eserin kolay okunmasını, teknik yöntemlerle ya da tasarımı kullanarak kolaylaştırmak pek de mümkün değil.

Bu yüzden iç sayfalar ne kadar rahat ve okunur bir yazıtipiyle dizilirse dizilsin kitabın "tuğla etkisi" yapmasının önüne geçilememiş. Bunun sorumlusu elbette tasarım değil ama elektronik çağda 750 sayfalık bu kitabı eline alan insanın "Yaşasın e-kitap!" diye slogan atası geliyor.

Künyesi ayrıntılı ve yeterli.

SON

Vuslat Baran

Bir kitap düşünün karekod sistemiyle kahramanların bazı diyaloglarını dinleme fırsatı veren ve onların o anki ruh hallerine göre dinledikleri şarkıları da yine bu sistemle dinleten.

Bir öykü düşünün tesadüflerle kaleme alınan ve aşk uğruna akıl dolu oyunlar oynanarak sizi defalarca şaşırtan.

Bir yazar düşünün kitabı kaleme almak için şartları olan.

Bu metin bir reklam değil, bu kitap bir kurgu değil tamamen gerçek.

Sürükleyici ve sıra dışı bir kitap okumak istiyorsanız beklentilerinizin üzerinde bir SON sizi bekliyor.

VUSLAT BARAN

GERÇEK BİR AŞK ÖYKÜSÜ

PİNUS

DAHI DOĞULUR MU? OLUNUR MU?

Zühre Çelen

Her anne ve baba, çocuğunun üstün yetenekli olmasından hoşlanır ve dehaliğin sadece doğuştan gelen özelliklere bağlı olduğuna inanır. Bu kitap sayesinde dehaliğin; yekenden çok, kişilik özelliği olduğunu öğreniyoruz.

Dahiler, oturup ilham bekleyen kişiler değil; ilgilendikleri konuya tam manasıyla hakimiyet sağlamak için araştıran, düşünen, denemeler yapan kişilerdir. Bunu bilmek, çocuklarımızı meraklı ve araştırmayı seven kişiler olarak yetiştirmemiz için yeterli olmalı.

Bu kitap, gençlerimizin eğlenceyle boşa harcadıkları bir çağda anne, baba ve eğitimcilere yol gösteriyor.

Hatice Kübra Ergin - Yazar

PİNUS
KİTAP

www.pinuskitap.com

@pinuskitap@gmail.com

facebook.com/PinusKitapYayinEvi

twitter.com/pinuskitap

FİKRİMİN İNCE SÜRGÜNÜ: **HAPİSHANE** **MEKTUPLARI**

“ *Bugün yaşadığımız ülke ve dahi dünyada, hâlâ kimi yazar ve düşünürlerin ikamet adresleri hapishaneler. Tarih aksini ispatladı; lakin yönetimler bugün bile yazar ve düşünürleri, demir parmaklıklar ardına koyarak etkisizleştirebileceğine inanıyor. Oysa ki, etkisizleştirme bir yana; yazarların hapisanedeki dönemleri, pek çoğunlukla en verimli çağları olmuştur.*

Özgün Uçar

Görsel çalışma: Aksel Ceylan

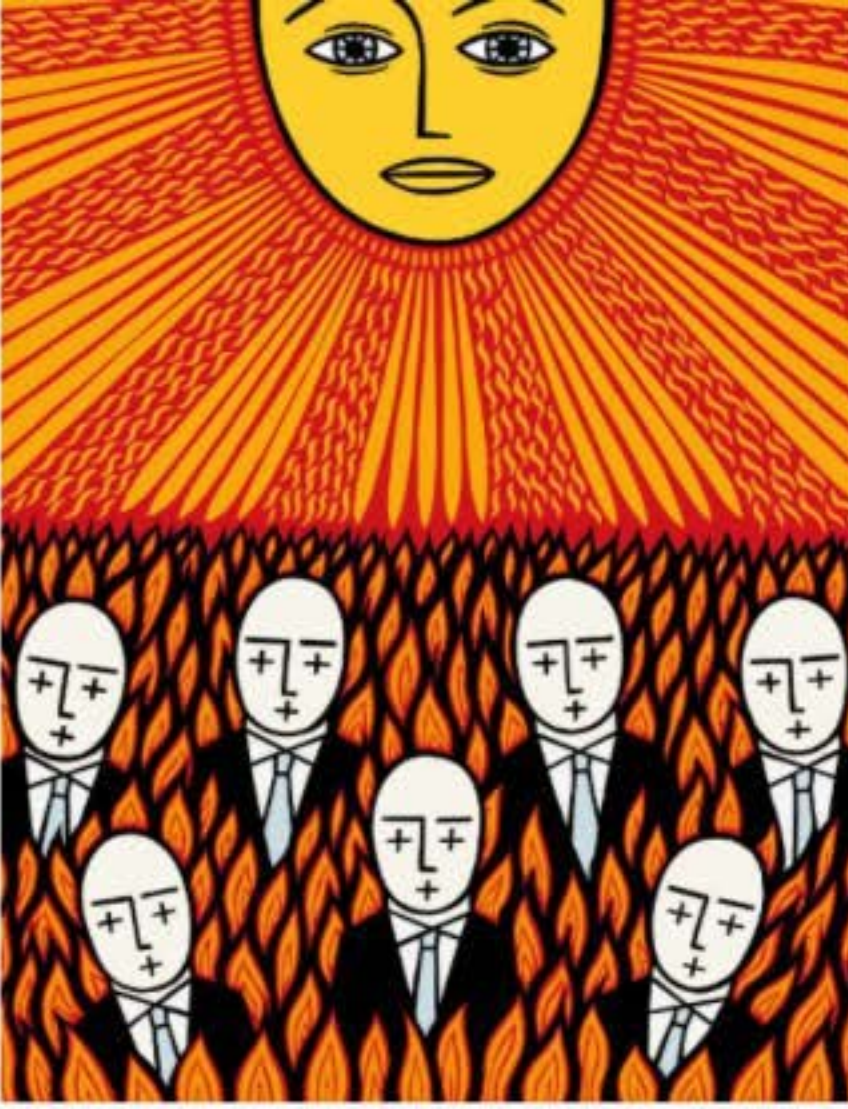
Çağ dönüşüp değişiyor. Bir vakitler düzenin suç saydığı bir olgu, sıradanlaşırken yerini geleceğin sıradanlaşacak yeni suçlarına bırakıyor. İktidarların özgür düşünceyi, kendisine muhalif fikirleri kontrol etme ve cezalandırma isteği değişmiyor yalnızca. Üstelik bu istek, değişimden payını yeni tecrit yöntemleri, yeni "akıllı" hapishane mimarisiyle daha da zorbalasarak almaktan geri kalmıyor. Her yeni sistem, kendi sakıncalı fikirlerini, kendi yasak kitaplarını ve kendi tutuklu yazarlarını yaratıyor. Dün de olmuş, bugün de oluyor; birileri kelimeleri içeri tikiyor ama onlar -iyi ki mektuplar var- dışarı çıkmamanın yolunu bir şekilde buluyor. Elbette hapishanelerde sadece mektuplar yazılmadı, yazılmıyor. Peşinden kalabalıkları sürüklemiş nice eser, parmaklıkların arkasında doğdu, ne yazık ki doğmaya da devam ediyor.

Hapishanenin tarihi, yazının ve ifade özgürlüğünün tarihi kadar eski. Düşünceyi tutsak etmek isteyen anlayışın, ilk cezaevlerini ibadethanelerin bodrum katına yapmış olması bir tesadüf olmamalı. Düşünen, kabuğuna sığmayan ve daima çağının ötesinde farklı fikirlere ve anlayışa sahip yazarların hapishane ile içli dışlı hali, çetrefilli olduğu kadar sıradışı karakterleri

sayesinde bir nevi yazgıları olmuş aslında. Sanki sistemle ters düşmeleri dünyanın en normal şeyiymiş gibi, belki bu yüzden gerçekten de delilikle deha arasındaki o tuhaf yerde geziniyor edebiyat. Yazıyla, edebiyatla hemhal olmuşların "içeride tutulma" nedenleri ise farklılık göstermiş bugüne dek: Misal; Ezra Pound, Dostoyevski, Maksim Gorki, Antonio Gramsci, Nazım Hikmet fikirleri uğruna hapis yatsalar da Miguel de Cervantes dolandırıcılık suçlamasıyla içeri girmiş. Beri yandan Oscar Wilde cinsel tercihleri yüzünden, Fransız yazar Jean Genet cinsel sapkınlıkları ve hırsızlık yaptığı için, Marquis de Sade ise fiziksel ve cinsel şiddet uyguladığı gerekçesiyle hapis yatmış. Ve hepsi içeride yazmaya devam etmiş.

Mamafih, bugün işler eskiye göre biraz farklı: Gazeteci Mustafa Balbay Silivri Cezaevi'nden, Rus müzik grubu Pussy Riot'un tutuklu üç üyesi gibi sosyal medya aracılığıyla fikirlerini paylaşabiliyor. İngiltere'nin Ekvator Büyükelçiliği'ne sığınmak zorunda bırakılan Wikileaks kurucusu Julian Assange, "web-konferans" yöntemiyle dünyanın farklı coğrafyalarına sesini ulaştırabiliyor. Demem o ki, ifade özgürlüğünü, yazmayı, üretmeyi en sağlam demir parmaklığın, en

Çağ dönüşüp değişiyor. Bir vakitler düzenin suç saydığı bir olgu, sıradanlaşırken yerini geleceğin sıradanlaşacak yeni suçlarına bırakıyor. (Görsel çalışma: Andrea Wan)

orantısız gücün, en zalim iktidarın bile susturmaya gücü yetmiyor. Yasaları yapanlar unutulsa da, *Don Kişot'u* yazmaya hapishanede başlayan Cervantes, *Justine-Erdemin Felaketleri*'ni ve *Sodom'un 120 Günü*'nü yazan Sade, *Pisan Cantos* (Pisa Şarkıları) şiirlerini kaleme alan Ezra Pound, *Çiçeklerin Meryem Anası*'nı hapishanede bitiren Jean Genet ya da hapishane günlükleri tutan Oscar Wilde unutulmuyor. Yazdıkları buna engel. Tıpkı Türkiye'nin mahsus mahalinden yazılan ve bir devrin yazma direncine, baskıya boyun eğmeyen üretme coşkusuna bizleri ortak eden hapishane mektuplarında olduğu gibi, çağın belleğine silinmemek üzere kazınıyor.

Hapishaneler, en az "dışarı" kadar verimli üretim yerleri oluyor yüzyıllardır yazarlara. Ama "oraları" en iyi anlatanlar, her zaman hapishane mektupları...

"GÖRÜLMÜŞ" BİR HAYAT TUTANAĞI...

Hapishane mektupları deyince, sayısız örnek var akla gelen. Pek çoğu kitaplaştırılmış, içeriden dışarıya yazılmış sayfalarca mektup... Demir kafesin içindeki insanın dışarıya ve kendine açılan tek kapısı bu mektuplar... "Görölmüş" birer hayat tutanağı. İçerideki insanın en yalın hallerinin, cırlıçıplak hislerinin, tutkularının, korkularının, kırılmalıklarının ama en çok umudunun sansürsüz anlatısı.

Yılmaz Güney, 17 Aralık 1973'te Selimiye Hapishanesi'nden eşi Fatoş Güney'e gönderdiği mektubunda, "Anam, yavrum, sevgili... Asıl hapishane, insanın kafasında yarattığı hapishanedir. Hayatı sınırlayan hapishane odur ki, ilk fırsatta yıkılmalıdır dünyayı daha iyi kavrayabilmek için. Ben bu barajı aştım sevgili. Her şey önümde, bütöün açıklığıyla

oynanıyor." diye yazar. (Yılmaz Güney, *Selimiye Mektupları*, Güney Yayınları, S.164) Duvar engel değildir içeridekine, mektuplarıyla bunu anlatır sıklıkla.

Askeri kişileri üstlerine karşı teşvik suçlamasıyla yaşamının çeyrek dilimini hapishanelerde geçirmek zorunda kalan Nazım Hikmet ise, "taş uçak" diye adlandırdığı Bursa Cezaevi'nden eşi Piraye'ye 29 Kasım 1943 tarihli mektubunda, "Karıcığım, kuzum, bundan sonra sen de ben de mektuplarımıza mutlaka tarih koyalım." der. Bu mektupların günün birinde çağa tanıklık edeceğinin bilincindedir dünya şairi. Öyle ki Nazım Hikmet'in, Orhan Kemal'in, Kemal Tahir'in, İsmail Beşikçi'nin, Necip Fazıl'ın, Said Nursi'nin, Yılmaz Güney'in, Rosa Luxemburg'un ve de Antonio Gramsci'nin hapishane mektupları bir yazım türü, özgürlüğe adanmış bir kalem işçiliği olarak çağın ve hayatın hoyrat yasaklarına zamanın dev aynalarını tutmayı -hâlâ- sürdürüyor.

NAZIM MEKTUPLARI...

Türkiye'de hapishane mektupları adıyla bir yazım serüveninden, külliyattan bahsedebiliyorsak eğer, kuşkusuz bu bayrak koşusunun en güzel yüz metresini koşan Nazım Hikmet'tir. Ömrünün 13 yılını cezaevinde geçiren şair, "İçerde mektup beklemek, yanık türküler söylemek, bir de, bir de, gözünü tavana dikip sabahlamak, tatlıdır ama tehlikelidir." diye anlattığı hapis yıllarında mektuplarla dışarıya, hayata taşar. Nazım Hikmet, hapishane yılları boyunca içeriden dışarıya binlerce mektup yazmıştır. Eşi Piraye, oğlu Memet Fuat ve arkadaşı Kemal Tahir'e yazdığı mektuplar yayımlanmış ve günümüze ulaşmış mektupları arasında çoğunluğu temsil eder. Ressam Abidin Dino, çocukluk arkadaşı Vâ-Nû (Vâlâ Nureddin), yazar Kemal Sülker ve eleştirmen Adalet Cimcoz da Nazım'ın hapishaneden mektuplaştığı kişiler arasındadır. Nazım Hikmet'in eşi, oğlu ve dostlarıyla devinen zamanı dertleştirdiği, amansız edebiyat ve siyaset tartışmalarına giriştiği hapishane mektupları, bizi şairin bitmek bilmez yazma coşkusuna, hapishaneyi bir laboratuvara dönüştürüşüne, genç yazarları yüreklendirişine ortak ettiği gibi, Piraye ile yaşadığı çalkantılı günlerine, içerideki büyük yalnızlığına da ortak eder.

Elbette hapishanelerde sadece mektuplar yazılmadı, yazılmıyor. Peşinden kalabalıkları sürüklemiş nice eser, parmaklıkların arkasında doğdu, ne yazık ki doğmaya devam ediyor.

Düşünen, kabuğuna sığmayan ve daima çağının ötesinde farklı fikirlere ve anlayışa sahip yazarların hapisane ile içli dışlı hali, çetrefilli olduğu kadar sıradışı karakterleri sayesinde bir nevi yazgıları olmuş aslında.

(Görsel çalışma: Andrea Wan)

SEVDA ŞİİRLERİ

"Karıcığım, nihayet iş bitti. Temyiz tasdik etti. On beş seneye mahkumuz. Aldırma. Ben gayet kuvvetliyim. Mesele herhangi bir mahkumiyet değil, Nazım Hikmet'in imhasıdır. Bu bir çeşit Dreyfus davası." diye yazar Nazım, Piraye'ye, Ankara Merkez Cezaevi'nden, 28 Mayıs 1938 tarihli mektubunda. (Nazım Hikmet, *Piraye'ye Mektuplar*, Yapı Kredi Yayınları, S. 106) "Kızıl saçlı bacısı" Piraye ile Ankara zindanından Çankırı'ya ardından Bursa Cezaevi'ne 10 yılı aşkın sürecek ve bir sevdanın bütün izlerini, mahpusta şair olmanın bütün eserlerini mektuplara taşıyacak bir dönemin başlangıcıdır bu mahkumiyet.

Nazım Hikmet, "Ne güzel şey hatırlamak seni: Ölüm ve zafer haberleri içinden, hapiste ve yaşım kırkı geçmiş iken." diyerek büyük bir coşkuyla yazdığı sevdâ şiirlerini Piraye'yi düşünerek yazdığı mektuplarında yaratır.

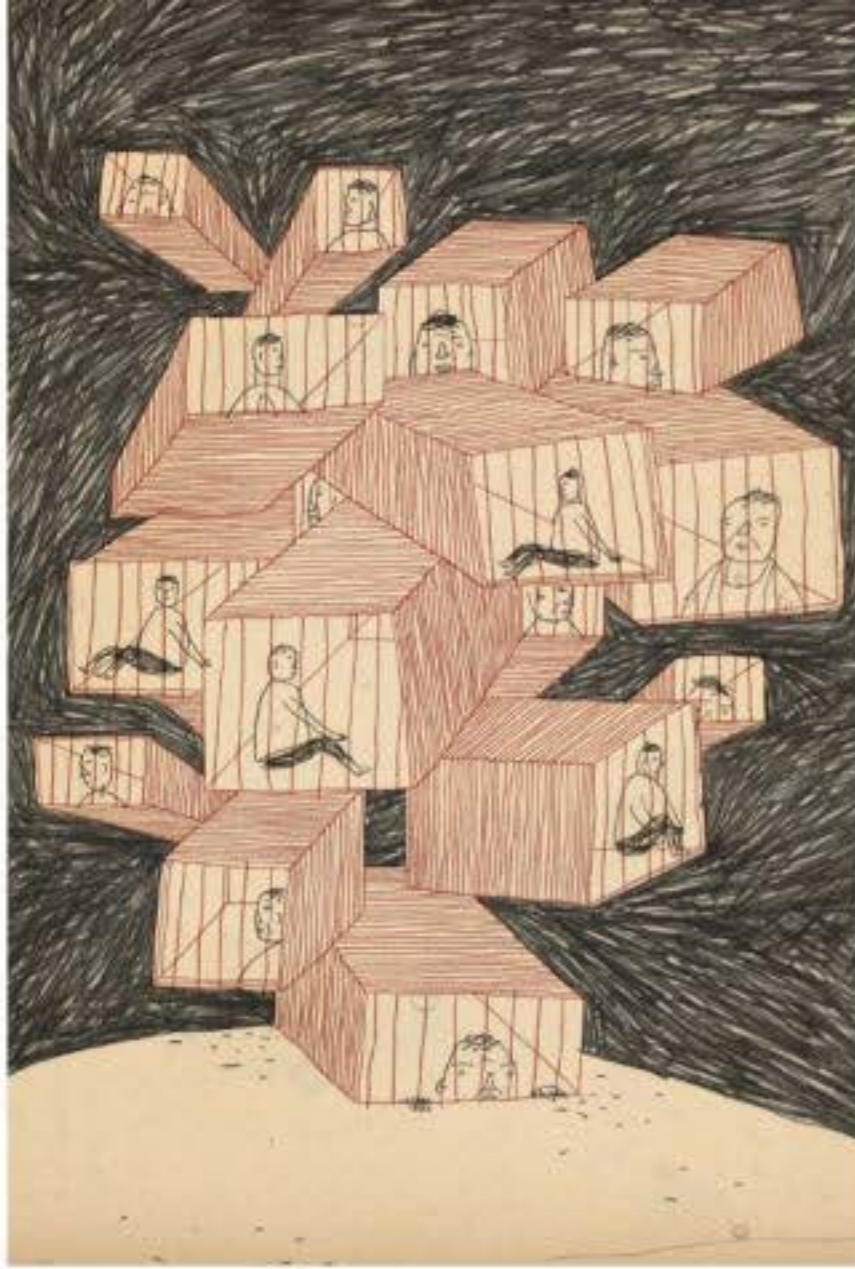
Sanki sistemle ters düşmek dünyanın en normal şeyiymiş gibi... Belki de gerçekten delilikle deha arasındaki o tuhaf yerde geziniyor edebiyat.

Bursa Cezaevi'nden Piraye'ye tarihsiz mektubu, bu şiirlerin yazılma hikayesini anlatır: "Saat 21 oldu mu artık yalnız seni düşünüyorum. Bu, öteki zamanlarda seni düşünmediğim manasına gelmesin. Fakat saat 21'den sonra senden başka hiçbir şey düşünmüyorum ve 21 ile 22 arasında bir saat sana şiir yazıyorum. Bunların adını: 'Piraye için yazılan saat 21-22 şiirleri' koydum." (Nazım Hikmet, *Piraye'ye Mektuplar*, Yapı Kredi Yayınları, S. 600)

Nazım'ın mektuplarında "Karıcığım, büyük anne, biriciğim, kızım, yavrucuğum, Hatçem" diye hitap ettiği Piraye'ye 1948 yılında yazılmış olması muhtemel mektubu, bir şairin, bir insanın uzun mahpus yılları ardındaki fiziksel ve ruhsal çıkmazlarına bizi ortak etmesi açısından da tarihi önemdedir: "Sana yalan söylemekten, seni aldatmaktansa seni büsbütün kaybetmeyi tercih edecek kadar sana ve kendime hürmetim var. Mesele şu: Aramızdaki münasebetlerden bir tanesi olan, fakat zaten bilfiil çoktandır mevcut bulunmayan ve daha senelerce de mevcut olmayacağı anlaşılan karı kocalık münasebetimizi, kadın erkek münasebetimizi tasfiye etmemiz, kesmemiz gerekiyor. Bunun icap ettiğini uzun muhakemelerden, nefsimle yaptığım işkenceli muhasebelerden sonra anladım."

Demir kafesin içindeki insanın dışarıya ve kendine açılan tek kapısı. "Görülüş" bir hayat tutanağı. (Görsel çalışma: Aksel Ceylan)

Yılmaz Güney: "Anam, yavrum, sevgili... Asıl hapishane, insanın kafasında yarattığı hapishanedir." (Görsel çalışma: Brian Rea)

(Nazım Hikmet, *Piraye'ye Mektuplar*, Yapı Kredi Yayınları, S. 727) Bu mektuptan çok sonra 11 Kasım 1949'da Bursa Cezaevi'nden yazdığı mektup "kızıl saçlı bacısı"na usundaki ve kalbindeki asıl yerini anlatır: "Ben istediğim kadar seni inkara kalkışayım, sen istediğin kadar beni inkara kalkış, bana büyük dostum de, büyük sevgilim diyecek yerde, ben istediğim kadar sana artık sadece arkadaş kalacağız diye mektup yazmış olayım, bir şey var ki onu değiştiremeyiz. Türk dili konuşulduğu -ki ebediyen konuşulacak yeryüzünde, bu yeryüzünün en güzel dillerinden olan bizim dilimiz-33.11.11 tarihinde yazılan o şiir okunacak ve sen Nazım Hikmet'in bir tanesi olarak kalacaksın, istesen de istemesen de, çatlasan da patlasan da, ben seni boşamaya kalkmış olsam da, sen bana büyük dostum desen de." (Nazım Hikmet, *Piraye'ye Mektuplar*, Yapı Kredi Yayınları, S. 755)

OĞUL ÖZLEMİ

Memet Fuat ve Nazım Hikmet mektuplaşmaları çoğunlukla Memet Fuat'ın yazarlık hevesi üzerinedir. Memet Fuat sıklıkla babasına yazdığı hikaye ve şiirleri göndermekte, Nazım da çekinmeden önerilerini yazmaktadır: "Anana söyle sana yardım etsin, onun zevkine yüzde yüz güvenebilirsin. Şahsen ben en büyük ve yol gösterici münekkiddim olarak onu tanırım. Bir daha ve katıyetle tekrar ediyorum: Sen hikayeci ve ileride romancı olacaksın. Çalış." (Nazım Hikmet, *Cezaevinden Memet Fuat'a Mektuplar*, Adam Yayınları, S.28)

Nazım Hikmet'in "Oğlum Memet'im" diye başlayan mektupları, Memet Fuat'tan gelen mektuplar azaldıkça, araya zaman girdikçe, oğul özlemi kendini siteme dönüştürecektir. 25 Ağustos 1949 tarihli mektup bunun bir örneğidir: "Oğlum, benim vefasız oğlum, bunca zaman mektupsuz bıraktığın babacığını nihayet hatırladın. Sitem etmiyorum, seni azarlıyorum. Galiba baban seni böylece ilk defa azarlamış oluyor. Neyse, fazla da azarlayamam, kıyamam. İmtihanlarını başarıyla vermene çok sevindim." (Nazım Hikmet, *Cezaevinden Memet Fuat'a Mektuplar*, Adam Yayınları, S.103)

"KEMAL KARDEŞİM..."

"Sana bir şey söyleyeyim mi Kemal, ben seni buraya aldirmaktan şimdilik vazgeçtim. Gayet ciddi söylüyorum. Sonra sen oranın muhitini, insanlarını yakından tanımaya başladın, oraya ait bir eser vermeden buraya gelmen doğru olmaz." (Nazım Hikmet, *Kemal Tahir'e Mapusaneden Mektuplar*, Tekin Yayınevi, S.206)

Kemal, Nazım Hikmet'in Çankırı Cezaevi'nden oda arkadaşı, Sinop Cezaevi'nde yatan, yazar Kemal Tahir'dir. Nazım Hikmet, Kemal Tahir mektuplaşmaları Nazım'ın Bursa Cezaevi'nden Kemal Tahir'e 5 Aralık 1940'ta

Muzaffer İlhan Erdost:

"Yaşar Kemal, Kemal Türkler, Kemal Sülker, İlhan Selçuk, Doğan Avcıoğlu, Nuri İleri, Muammer Aksoy... Yani mektup yazabileceğim kim varsa benimle içerideydi zaten."

çektığı "Salimen geldim." telgrafı ile başlayan ve 20 Temmuz 1950 yılına değin süren "sakınca görülmemiş" 245 mektuptan mürekkeptir. Kemal Tahir, Nazım'ın Bursa Cezaevi'nden "Kemal kardeşim" diyerek yazıştığı sırdaşı, dostudur. Nazım'ın 17 Aralık 1942 tarihli mektubu Kemal Tahir'le olan samimiyetini açıkça anlatır: "Sana biraz evvel 10 lira daha yollamıştım. Bundan sonra her ay daha muntazam bir surette sana para göndereceğim. Bir iki güne kadar 15 lira daha yollayacağım. Bir iki iş buldum. Ve bu dünyada para göndermeye mecbur olduğum -şimdilik- iki insanım var: Sen ve Piraye. Nasıl Piraye'nin bana 'senin sırtında yük oluyorum' falan filan gibi münasebetsiz şeyler yazmaya hakkı yoksa senin de böyle hakkın yoktur." (Nazım Hikmet, *Kemal Tahir'e Mapusaneden Mektuplar*, Tekin Yayınevi, S.175) Nazım Hikmet'in bütün imkanlarını seferber ettiği Kemal Tahir, Nevşehir Cezaevi'nde Nazım Hikmet'in

Demir kafesin içindeki insanın dışarıya ve kendine açılan tek kapısı bu mektuplar... "Görölmüş" bir hayat tutanağı... İçerideki insanın en yalın hallerinin, çınlıplak hislerinin, tutkularının, korkularının, kırılganlıklarının ama en çok umudunun sansürsüz anlatısı... (Soldan sağa: Nazım Hikmet, Yılmaz Güney ve Necip Fazıl)

salıverilmesi için açlık grevine başlar. Nazım'ın Kemal Tahir'e 10 Mart 1950 tarihli mektubu ise nettir: "Açlığını duydum. Doğruluğuna inanmadım. Doğru ise bana en büyük kötülüğü yapıyorsun. Benim başım için vazgeç. Vazgeçtiğini hemen telle." (Nazım Hikmet, Kemal Tahir'e Mapusaneden Mektuplar, Tekin Yayınevi, S.412)

"PİRAYE BACIMA SELAMLAR"

Astsubay olan kardeşine okuması için Sabahattin Ali'nin bir kitabını veren Kemal Tahir "askeri isyana tahrik ve teşvik" suçlaması ile Malatya, Çankırı, Çorum ve Nevşehir cezaevlerinde 12 yıl hapislik yatar. Kemal Tahir hapishane mektupları külliyatının Nazım'dan sonra en üretken kişisidir. Tahir, Nazım Hikmet'le birlikte Bursa Cezaevi'nde kalan Orhan Kemal ve Halikarnas Balıkcısı'yla cezaevinden sıklıkla mektuplaşır. Hapislik yılları boyunca Nazım Hikmet'le yazdığı romanlarını, hikayelerini paylaşır; mektuplarında "Piraye bacısı"na selamlarını eksik etmez. Nazım'ın Kemal Tahir'e mektupla gönderdiği aşk şiiri cumhuriyet savcısınca uygunsuz bulununca, 19 Eylül 1948 tarihli mektubunda sisteme olan öfkesini de eksik etmeyecektir: "Sen aşk şiiri yazmakla haltetmişsin azizim. Onbir senedir, biz seni kendimize benzetmeye uğraşıyoruz. Yüreğinde bir çimcik aşk, bir zerre insanlık, bir minimini merhamet, bir minnacık mertlik, bir kıymık dostluk falan kalmasın diye... Tamamıyla bizim gibi ol istiyoruz. Sen hayasızca inat ediyorsun." (Kemal Tahir, Notlar/Mektuplar, Bağlam Yayınları, S.16) Kemal Tahir'in hapishane mektupları arasında "Sevgili bacım Semiha" diye başlayan eşi Semiha'ya yazdığı mektuplar yazarın içerideki yaşam mücadelesinin de tanığıdır. 25 Kasım 1949 tarihli mektubu: "Evvela gönderdiğin para için teşekkür eder, yılbaşı piyangosunun büyük ikramiyesini kazanmanı temenni ederim. Bu sıkıntılı zamanlarda, fukara kesenden benim için para ayırman gözlerimi minnetle yaşıyor. Sağol sevgilim." (Kemal Tahir, Notlar/Mektuplar, Bağlam Yayınları, S.311)

72. KOĞUŞUN İLK SANCILARI

Niğde'de askerliğini yaparken Maksim Gorki ve Nazım Hikmet kitapları okumak ve isyana meyilli olmak suçlamasıyla beş yıl hapis cezasına çarptırılan Orhan Kemal, Bursa Cezaevi'nde üç buçuk yıl Nazım'la aynı havayı solur. Bu sürede Raşit Kemali imzasıyla, Kemal Tahir'e hikayelerini gönderir, çokça edebiyat üzerine söyleşir. Bursa Cezaevi'nden Kemal Tahir'e yazdığı

10 Haziran 1943 tarihli mektubunda ise mustarip olduğu bir huyunu anlatır: "Sana bir küçük hikaye daha gönderiyorum. Bir aşk mektubu. Geçen sefer *Bir Ölüm Dairi*'i göndermiştim. Bilmem bu hikayelerde nisbi de olsa bir Çehov kokusu sezecek misin? Son günlerde onun küçük bir kitabını okumuştum. Tembellik ve dehşetli avarelik hâlâ berdevam. Birkaç büyük ve bir sürü de küçük hikaye, tekrar gözden geçirilip, tashih edilip, temize çekilmek ihtiyacındalar. Fakat namussuz bir tembellik yakamı bir türlü bırakmıyor." (Kemal Tahir, Notlar/Mektuplar, Bağlam Yayınları, S.159)

"YILANLI KUYU"DA UYKUSUZLUK

Yazdığı kitaplar ve toplantılarda yaptığı konuşmalar "Türklüğe hakaret" gerekçesiyle Üsküdar Toptaşı, Malatya, Sinop ve Ankara Ulucanlar Cezaevlerinde yatan şair Necip Fazıl Kısakürek ise hapishaneyi "yılanlı kuyu" diye tarifler. Malatya'nın "yılanlı kuyu"sundan: "Siz uykusuzluk içinde uykusuzluk ne demektir, bilir misiniz? Bilmiyorsanız Allah bildirmesin... Sadece uyumamak ne kelime? Bir de, en uzak yıldızdan en uzak yıldıza kadar bütün noktalar arasını nispet çizgileriyle doldurmak gibi zoraki bir tefekkür mecburiyetiniz var." diye yazar. (Necip Fazıl Kısakürek, Cınnet Mustatili, Büyük Doğu Yayınları, S.86)

Hapishaneden günlükler tutan Necip Fazıl, Sinop Cezaevi'nden Zindandan Mehmed'e Mektup şiiriyle oğluna seslenir: "Zindan iki hece. Mehmed'im lafta! Baba katiliyle baban bir safta! Bir de geri adam, boynunda yafta... Halimi düşünüp yanma Mehmed'im! Kavuşmak mı?.. Belki.. Daha ölmedim!" Necip Fazıl, bilinen nadir hapishane mektuplarından birinde, içeride olmanın yalnızlığıyla farklı görüşleri paylaştığı yazar arkadaşına seslenir. 2 Aralık 1960 tarihinde Üsküdar Toptaşı Cezaevi'nden yazılan mektubun adresi Çetin Altan'dır: "Çetin, 'Hürriyet' isimli bir yazını okudum. Seni tebrik ederim. Arada, ruhuna nurani manalar inebiliyor. Böyle söyledim için kusuruma bakma!.. Beni ve sana karşı fikirlerimi bilirsin... Beni sorma; zindandayım!.. Bu kadarı kâfi değil mi?.. Bir gün beni görmeye degecek kadar maziden mana ve hatıra taşıyorsan gel!.. Sana haktan gerçek selamet ve saadet dua ederim."

Yasaları yapanlar unutulsa da, *Don Kişot*'u yazmaya hapishanede başlayan Cervantes, Justine-Erdemin Felaketleri'ni ve Sodom'un 120 Günü'nü yazan Sade, Pisan Cantos şiirlerini kaleme alan Ezra Pound ya da hapishane günlükleri tutan Oscar Wilde unutulmuyor.

İÇİNDEN HAPİSHANE GEÇEN KİTAPLAR

Cervantes, romanının prologunda, Don Kişot'un hikayesini hapisteyken hayal ettiğini söyler. Adi hırsız Jack Black, San Quentin hapishanesinde, mahkumları ıslah etmek için uygulanan yaratıcı yazarlık terapisi sonucu, Kazanamazsın adlı romanı yazar ve bir anda Beat Kuşağı'nın ilham perisi olur. Dostoyevski Sibiryâ çalışma kampında gördüklerinden sonra, eserlerinde yaygın bir ölüm teması benimser.

Dört duvar arasında geçen, toplumdışı karakterlerin kahramanlaştığı, iyi ve kötü, suçlu ve suçsuz, intikam ve masumiyet, birey ve toplum kavramlarıyla hesaplaşan hapisane romanı saat gibi işleyen formülüyle her devrin iktidar eleştirisi olmayı başardı. O iktidarlara ki, edebiyatçıları hapse atmayı pek sever. Yazmaya devam etti edebiyatçılar içeride de. Mektuplar yazdılar en çok. Dostlara, sevgililere. Hapisane mektupları o kadar çoktu ki bir edebiyat türü oldu, kitaplaştırıldı. Hapisane anıları neredeyse kurmaca kadar merakla okundu. Bu süreç devam ediyor, belki şu anda bir mektup daha yazılıyor. Okları takip edin ve içinden hapisane geçen kitaplar önerilerimizi keşfedin.

YOL'UN UMUDU

"Sevgili, yetmiyor sevgili sözü tek başına. Karşılamıyor içimi dolduran duyguyu. Oysa ben sevgili derken neler düşünüyorum bilsen." (Yılmaz Güney, *Selimiye Mektupları*, Güney Yayınları, S.52) Devrimcilere yardım ve yataklık yaptığı gerekçesiyle hapis yatan Yılmaz Güney, 27 Temmuz 1972'de eşi Fatoş Güney'e Selimiye Cezaevi'nden yazdığı mektubunda demir parmaklıkları aşan duygularından dem vurur. Sonraları sadece duyguları değil fikirleri de sığmayacaktır cezaevine. "Duvar adını koydum son çalışmama. Bir cezaevi hikayesi. Uzunca. Sanırım on beş yirmi dizilik bir çalışma. Kırk beşer dakikalık. Ortak bir çalışma içine girebiliriz. Yalnız yapabiliriz. Senaryosunu satabiliriz." diye yazar İmrallı Cezaevi'nden 9 Ekim 1980'de yazar arkadaşı Nihat Behram'a. (Nihat Behram, *Yılmaz Güney'le Yasaklı Yıllar*, Everest Yayınları, S.96)

Asıl tarihe geçecek film çalışması başta adını "Bayram" diye düşündüğü daha sonra Cannes Film Festivali'nde Altın Palmiye ödülünü kazanan ilk Türkiye

film de olacak *Yo'*dur. Nihat Behram'a İmrallı'dan 10 Kasım 1980 tarihli "hapisane mektubu"yla Türkiye sinemasının zirvelerinden biri olacak filminin çekimine başlar: "Filmin adı Bayram. Uzun bir film. Belki üç buçuk, belki dört buçuk saatlik bir film. Dış ilişkileri ve Batı'nın standartlarını düşünerek, senaryoyu, gerekirse filmimizi iki ayrı film, üç ayrı film yapabilecek biçimde düzenledim. Ama benim yüreğim tek filmde yana." (Nihat Behram, *Yılmaz Güney'le Yasaklı Yıllar*, Everest Yayınları, S.127) Yılmaz Güney, İmrallı Cezaevi'nden Isparta Cezaevi'ne nakil olur. *Yo'* filminin çekimleri başlar. Yılmaz Güney'in Nihat Behram'a 20 Mart 1981 tarihli mektubu sığmadığı hapisaneyi nasıl bir film platosuna dönüştürdüğünün göstergesidir: "Bayram'ın çekimi devam ediyor. Şimdilik bir aksamamız yok. Prodüksiyon hesaplarımı aştı. Her şey öylesine pahalı ki, şaşırmamak elde değil (...) Atın ölümü sahnesi çok iyi olmuş, tipi beklemişler ve tesadüf, denk düşmüş. Kerim abi çekimden memnun olduğunu söylüyor." (Nihat Behram, *Yılmaz Güney'le Yasaklı Yıllar*, Everest Yayınları, S.261)

Hapishane mektupları deyince, sayısız örnek var akla gelen. Pek çoğu kitaplaştırılmış, içeriden dışarıya yazılmış sayfalarca mektup... (Görsel çalışma: Aksel Ceylan)

Muzaffer İlhan Erdost: “Cezaevinden, kötüyüm diye bile yazamıyorduk”

Şair ve yayıncı Muzaffer İlhan Erdost, Nazım Hikmet'in hapishaneden gönderdiği mektuplarında yadsınamaz velut ve coşkulu karakterine dikkat çekerken, cezaevinden Piraye'ye yazdığı mektuplardaki şiirlerin uslarımızda da en çok yer eden şiirler olduğunu vurguluyor. Nazım'ın kimliği ve yaratım gücünden kaynaklı hapishane mektup külliyyatının öncüsü olduğunu ifade eden Erdost, 1960 sonrası hapishane mektupları yazım türüne neden esaslı zeyl'ler olmadığını ise şöyle anlatıyor: “Davutpaşa kışlasında yatıyordum. Simdi sana sayayım 12 Mart darbesi öncesi ve sonrasında kimlerle içerideydik: Yaşar Kemal,

Kemal Türkler, Kemal Sülker, İlhan Selçuk, Doğan Avcıoğlu, Nuri İleri, Muammer Aksoy. Yani mektup yazabileceğim kim varsa benimle içerideydi zaten. Sanki dışarıda olsalar mektup yazmak ne mümkün. İçeri bir tane kitap dahi alamıyorduk. Yakınlarımıza iki kelime 'İlyim.', 'Kötüyüm.' yazabiliyorduk. Hatta 'Kötüyüm.' diye bile yazamıyorduk. İlhan Selçuk, Ziverbey Zindanı'nda yaşadıklarını ancak yıllar sonra yazabildi. Hücrede gördüğü işkenceyi bile ancak ifadesinde şifreli olarak ifade edebildi. Yaşadığınız dönemin koşulları sadece yaşamınızı değil edebiyata ve hayata sunabileceğiniz katkıyı da derinden etkiliyor.”

Ortak dil umut

İtalyan düşünür ve sosyalist kuramcı Antonio Gramsci'nin milletvekili iken 1926 yılında faşist Mussolini hükümetince tutuklanması ve dava savcısının, “Yirmi yıl bu beynin işleyişini durdurmalıyız.” diyerek Gramsci'nin 20 yıl hapis cezasına çarptırılması, “hapishane yazını” için tarihi bir kırılmaya ve ufka işaret eder. Gramsci, Marksist literatüre ilişkin zamanın en köklü teorik fikirlerini filizlendirdiği ve bugün bile güncelliğini koruyan yüzlerce sayfalık “hapishane defterleri”yle hapishanede yazmanın idol isimlerinden biridir.

Gramsci'nin “defterlerinde” atıfta da bulunduğu, kendi gibi Marksist iklimde boy veren Polonya doğumlu teorisyen Rosa Luxemburg da, nam eseri *Hapishane Mektupları*'yla hapishaneden yazmanın küresel kaynaklarından biridir. Nazım

Hikmet veyahut Kemal Tahir ve Orhan Kemal yaşadıkları zamanda Rosa Luxemburg'un, Antonio Gramsci'nin hapishane mektuplarından haberdar mıdır bilinmez ama devinen dünyada çağ keşiflerinin salt bir coğrafyada sabitlenmeyeceği kuşkusuz. Öyle ki Rosa Luxemburg da hapishaneden 2 Ağustos 1917 tarihinde yazdığı mektubunda (*Rosa Luxemburg, Hapishane Mektupları, Boyut Yayınevi, S.58*) Selimiye Cezaevi'nden yazan Yılmaz Güney'in umutlu diliyle benzerlikler taşır: “Su anda saat akşamın 8'i, güneş erkekler hapishanesinin çatısı üstünden henüz batmamıştı ki, çatıdaki pencerelerden güneş daha güçlü parlıyordu ve bütün gökyüzünü altınimsı aydınlattı. Kendimi çok iyi hissediyorum ve içimden - neden ben de bilmiyorum - Gounod'un Ave Maria'sını sessizce söylemek zorunda kalıyorum (onu bilirsiniz sanırım).”

Hapishane yazınının yılmaz kalemi: İsmail Beşikçi

Kürt sorunu üzerine yapmış olduğu sosyolojik araştırmalar ile yazdığı fikir kitapları 12 Mart cuntasınınca toplatılan, “Marksist propaganda ve bölgecilik yaptığı” gerekçesiyle hakkında yüzlerce yıl hapis cezası istenilen ve ömrünün 17 yılını cezaevinde geçirmek zorunda kalan İsmail Beşikçi, çoğunu hapishanede yazdığı 36 kitabı ile hapishane yazınının yaşayan en yılmaz kalemi olarak çağa ışık tutuyor. Yaşamının 17 yılını Türkiye'nin dört bir yanındaki 13 cezaevinde geçiren “sarı hoca”nın kırk yıllık kadim dostu Yılmaz Öztürk ile mektuplaşmaları, 1970 sonrası Türkiye'sinin toplumsal ve siyasal dönüşümünü anlamak için bir katalizör görevi görüyor. Akademiye Cavit Orhan Tütengil'in evinden üniversiteye giderken katledilmesinden iki gün sonra 9 Aralık 1979'da Yılmaz Öztürk'e gönderdiği mektubunda Beşikçi, “Yılmaz'cığım, arkadaşlarımız birer birer katlediliyor. Sana ve geriye kalan arkadaşlara sabır, sağlık ve uzun ömürler dilerim.” diye yazar. (*Geçmiş Tanıklık ajans 70 İsmail Beşikçi -Yılmaz Öztürk Mektupları, İsmail Beşikçi Vakfı Yayınları, S.61*) 14 Kasım 1982 tarihinde Çanakkale Cezaevi'nden yazılan mektup ise zamanın hapishane şartlarına ayna tutar: “Bir mahkumun ranzası ve arkadaşı var ise ceza çekilir. Aksi halde

ceza çekmek zor. Fakat, bugünkü koşullarda, sivil cezaevinde, mahkumların veya tutukluların çoğu bir ranzaya sahip olamıyor. Cezaevlerinde tutuklu ve hükümlü sayısı normal kapasitenin en az iki katı.” (*Geçmiş Tanıklık ajans 70 İsmail Beşikçi -Yılmaz Öztürk Mektupları, İsmail Beşikçi Vakfı Yayınları, S.119*) Toptaşı Cezaevi'nden 9 Ekim 1979'da yazılan mektup, Beşikçi'nin içeriden dışarıya yönelik nasıl berrak ve keskin tahliller yapabildiğinin açık bir göstergesidir. “Cezaevinin yönetiminde devrimcilerin ağırlığı var. Fakat son derece başarısız bir yönetim. İlerisi için hiç ümit vermeyen bir yönetim. Burjuvazi artık daha akıllı. Devrimcileri, devrimcilerin kendi sloganları ile boğuyorlar. Bu onların lümpenleşmesini sağlıyor, bireyciliklerini ve liberal davranışlarını geliştiriyor. Alabildiğine lümpenleşen, liberalleşen, bireycileşen, birbirinden gıda maddeleri de dahil, öteberi kaçıran kişilerin Marksizm-Leninizm konuşmaları, artık kimseyi, burjuvaziyi korkutmuyor. Bunların bireysel, silahlı eylemlerini de ciddiye alan da yok. Burjuvazi, bunların sınıf temeline oturan hareketler oluşturmaya da farkına varmış.” (*Geçmiş Tanıklık ajans 70 İsmail Beşikçi -Yılmaz Öztürk Mektupları, İsmail Beşikçi Vakfı Yayınları, S.54*)

Cyrano de Bergerac, döneminin inanç kodlarını eleştirir. Bu eleştirilerini doğrudan ifade etmek yerine Ay'da yaşayanların eriştikleri çok yüksek düşünce ve teknik düzeyden örnekleri övgüyle vererek yapar. (Görsel çalışma: Nina Chakrabarti)

KARŞINIZDA CYRANO DE BERGERAC, AMA BU SEFER YAZAR OLARAK

“Cyrano de Bergerac ismini bu sefer Öteki Dünya kitabının yazarı olarak görmek, “Burnunu bu işe de mi sokmuş?” diye düşünmeye sebep olabilir.

Şiirin liri; kılıcın piri, fizik alimi, müzik bilgini, hele o garip kılık kıyafetleri; işte karşınızda Cyrano de Bergerac: “Neyse ki ahlaken zarifim ben!/ Böyle bir züppe gibi giyinip süslenmem,/ Pek cici olmasam da süsüm tamam;/ Özellikle şunu hiç aklımdan çıkarmam:/ Hafif hakaretler, zoraki vicdan,/ Gözleri çapaklanmış uykudan,/ Paçavralaşmış bir onur, yitirilmiş bir hedef./

Yürürken hiç parıldamaz üstüm,/ Özgürlüğüm, gururumdur tek süsüm./ Boydan yana fakir olsam da,/ Taşıdığım ruh giysi olur bana;/ Bel bağlamam bir yığın kurdeleye,/ Bıyık gibi kaldırır aklıma,/ Her yerde şakırd data şakırd data./ Gerçekleri çeviririm mahmuza,” Tavrılarını küstahça bulan, onu eldiveni bile olmayan bir köy soylusu olarak nitelendiren, sırmaz, püskülsüz, kaytansızın teki olmakla suçlayan Vikont’a böyle karşılık verir Cyrano. (Rostand, *Cyrano de Bergerac*, çev. Nuriye Yiğitler, Remzi Kitabevi, s. 56)

Fransız oyun yazarı Edmond Rostand tarafından kaleme alınan *Cyrano de Bergerac*, kısa bir süre içerisinde yazarının en ünlü eseri haline gelir. İlk kez 28 Aralık 1897’de Paris’te sahnelenen oyunla ortaya çıkan Cyrano de Bergerac karakteri de, sonrasında Don Kişot ve Hamlet düzeyinde, dünya çapında örnek bir karakter olarak nitelendirilecektir. En belirgin yönü güçlü kişilerle mücadele cesareti, ahlaki kaygıları ve hitabet gücü olarak gösterilse de; hiç kuşkusuz ilk akla gelen özelliği “muhteşem” burnudur...

BURNUNU BU İŞE DE Mİ SOKMUŞ?

Cyrano de Bergerac oyununun, dünyanın birçok yerinde olduğu gibi Türkiye’de de oldukça ilgi gördüğünü söyleyebiliriz; daha önce örneğin Müşfik Kenter ve Bülent Emin Yarar gibi isimler taşımış sahneye (hatta, çeşitli tiyatrolarda defalarca sahnelen oyun, Ankara Devlet Tiyatrosu 2012-2013 sezonunda da yeniden repertuarda yer alıyor). Elbette sinemanın da dikkatinden kaçmaz *Cyrano de Bergerac*. 1950 yapımı filmde Oscar kazandıran performansı ile José Ferrer canlandırır Cyrano de Bergerac’ı; 1990 yapımı filmde de Gérard Depardieu... Bu kadar ünlenmesinin sonucunda da, kaçınılmaz olarak, yazarını gölgede bırakıverir.

Geçtiğimiz günlerde yayımlanan bir kitap, bu doğrultuda başka bir unsuru daha hatırlattı. Cyrano de Bergerac ismini bu sefer *Öteki Dünya* kitabının yazarı olarak görmek, “Burnunu bu işe de mi sokmuş?” diye düşünmeye sebep olabilir belki ama, gerçek şu ki, Rostand aslında bu ünlü karakteri gerçek bir kişilikten yola çıkarak yaratmıştı.

**ÖTEKİ DÜNYA
(AY DEVLETLERİ VE
İMPARATORLUK)
Savinien Cyrano De Bergerac
Yapı Kredi Yayınları
Çeviren: Mustafa Demirkanlı**

"Gerçek" Cyrano de Bergerac'ın burnu belki oyundaki Cyrano de Bergerac'ınki gibi "heybetli" olmayabilir, bilmiyoruz, ama *Cyrano de Bergerac* kitabına önsöz yazan Dikmen Gürün'ün dediği gibi, "Edmond Rostand'ın Cyrano'su ile 1619-55 yılları arasında yaşamış olan Savinien Cyrano de Bergerac arasındaki benzerlikler eleştirel bakışlarında, özgürlük tutkularında, inandıkları değerlerden asla ödün vermeyişlerinde, hiciv ustası oluşlarında belirlenir ve aynı zamanda da Ay'a seyahat tutkularında..."

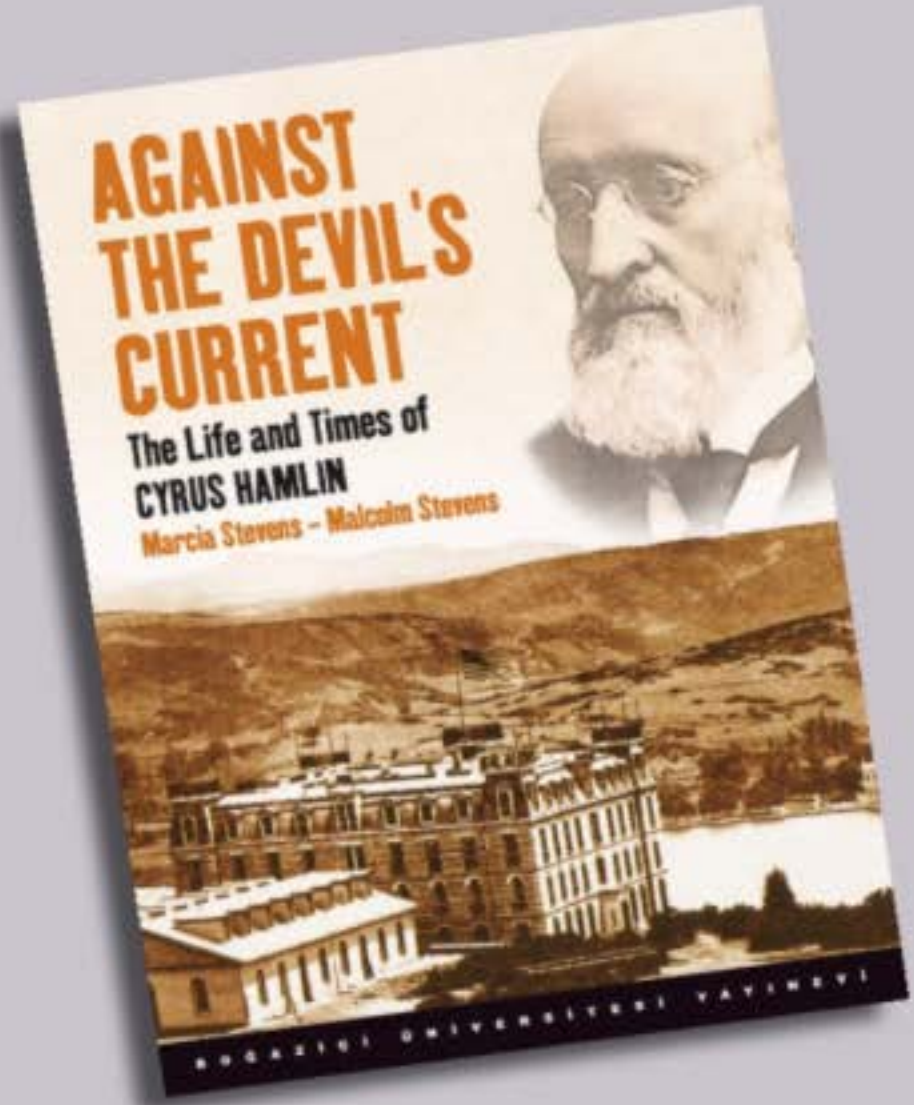
1619 yılında Paris'te doğan "gerçek" Cyrano, yirmi iki yaşında iken yakın arkadaşı Henri Le Bret ile Muhafız Alayı silahşoru olmuş; ancak bir yıl içinde önce tüfekte, sonra da kılıçla ciddi olarak yaralanınca harp sanatı merakına son vererek, 1640 yılından itibaren kendini edebiyat ve felsefeye adanmış. İki önemli eserini; *Ay Devletleri ve İmparatorlukları*'nı 1642-49, *Güneş Devletleri ve İmparatorlukları*'nı ise 1650-55 yılları arasında kaleme aldığı tahmin ediliyor. Beklenmedik ölümü sebebiyle kitapları sonradan yayımlanabilmiş; *Ay Devletleri* Cyrano de Bergerac'ın ölümünden iki yıl sonra arkadaşı Le Bret'nin çabalarıyla, *Güneş Devletleri* ise yine arkadaşı fizikçi Jacques Rohault'nun çabalarıyla 1662'de gün yüzü görebilmiş.

Ay Devletleri ve İmparatorlukları'nda Cyrano de Bergerac, kitabın çevirmeni Mustafa Demirkan'ın da özellikle dikkat çektiği gibi, döneminin dinsel inançlarını, toplumsal davranış biçimlerini ve görgü kurallarını eleştirir; işte bu eleştirilerini de doğrudan ifade etmek yerine Ay'da yaşayanların eriştikleri çok yüksek düşünce ve teknik düzeyden örnekleri övgüyle vererek yapar. Bir başka deyişle elimizdeki kitabını ütopya çerçevesinde değerlendirmek gerekiyor, ayrıca Ay'a seyahatin teknik ayrıntılarına bakılınca kitabın bilim kurgu özellikleri de göz ardı edilmemeli.

Bu ilginç kitabın önemiyle ilgili son sözü de Mustafa Demirkan'a bırakabiliriz: "Cyrano de Bergerac, ülkemizde kendi filozof kişiliği ve eserlerinden çok, bir tiyatro ve sinema kahramanı olarak tanınmaktadır. Bu çevirinin amacı hem okura geçmişin düşlerini günümüzde yeniden yaşatmak hem de araştırmacı yazar Cyrano'ya hakkını vermektir."

Defalarca sinemaya uyarlanan Cyrano de Bergerac'yı Gerard Depardieu'dan Jose Ferrer'e (üstte) pek çok kişi canlandırdı.

"This is the life of a determined man whose name should be included in any list of outstanding individuals of the nineteenth century. Cyrus Hamlin was much more than a dedicated missionary. He was a revolutionary educationalist who wanted learning to be a balance between the skills of the hand and the skills of the mind....

No detail escaped this self-taught engineer who trained his students to bake bread which delighted the wounded from the Crimean War and who also invented primitive washing machines to deal with their blood and filth sodden uniforms unchanged since the battlefield. Deservedly, it was the whiff of newly baked bread that led Christopher Robert to land perchance at Bebek and so to meet Hamlin. From this encounter came the money with which to found Robert College which is now the University of the Bosphorus."

Godfrey Goodwin

İLETİŞİM

BOĞAZIÇI ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

bupress@boun.edu.tr Telefon/Faks: 0212 257 87 27
www.bupress.org

SİPARİŞ

www.pandora.com.tr Telefon/Faks: 0212 230 09 62-63
www.bupress.org

www.idefix.com
www.prefix.com.tr

BÜYÜMEDEN YAŞLANANLARIN HİKAYESİ

“Yazar, Sasha’yı öyle bir konuşturuyor ki, hayatının dönüm noktasını oluşturan olayların hiçbirini en ince ayrıntısına kadar bilmiyorsunuz.”

Sıradan bir mahallede yaşayan, sıradan bir hayatı ve sıradan bir ailesi olan bir ergen için bile 17 yaş sıra dışıdır. Mütemediyen bir sıkılma hali; artık 15 değildir, 20’ye de asırlar vardır. Hayat hep zordur, herkes senden nefret eder ki onlar etmese bile sen herkesten ediyorsundur. Tabi bu sıradan mahallelerin sıradan ailelerinin sorunu. *Cam Kırıkları Parkı*’nın Sasha’sının değil...

Onun hayali, yaşlıları gibi, güzel ayakkabılara sahip olmak ya da ilerde zengin bir adamla evlenip yaşadığı varoştan kurtulmak değil. Sasha’nın yalnızca iki isteği var: Bir üvey babası Vadim’i öldürmek, diğeryse “zavallı” annesinin kitabını yazmak. Çünkü Sasha’nın annesini öldüren ve iki kardeşini annesiz bırakan Vadim yaşamamalı. Böyle bir canavara yıllarca dayandığı, nahifliğinden taviz vermediği ve bir kahramandan çok hunharca öldürülmüş bir zavallı olduğu içinse, Sasha’nın gözünde annesinin hikayesi anlatılmaya değer.

VADİM’İ ÖLDÜRMEİNİN BİRBİR YOLU

Annesi ölünce Sasha, iki kardeşleriyle birlikte Vadim’in uzak kuzeni Maria’nın evinde, bir kenar mahallede yaşamaya başlar. Rus asıllı bir Alman olmak ve Almancayı iyi konuşmak bile akranlarının dikkatini üzerine çekmeye

yeterken, buna bir de başına gelenler eklenince Sasha kiminin korktuğu, kiminse acıdığı çocuk olarak ve bu durumdan nefret ederek büyür. Üstelik bir yandan da Vadim’i öldürmenin en kolay ve acılı yollarını hayal etmekle meşguldür. Kardeşlerini işin içine katmadan. Diğer taraftan yaşadıklarını ajite etmek yerine çoğu yetişkinin yapamayacağı bir olgunlukla bakar olaylara. Bir yetişkin gibi yaşar. Ona aşık olan yaşlı Felix yerine babasına aşık olur ve bunu saklama ihtiyacı bile duymaz.

CAM KIRIKLARI PARKI
Alina Bronsky
İthaki Yayınları
Çeviren: Çiğdem Güler

Zaman zaman farklı bir yerde büyüse her şeyin daha başka olacağına inanıyor Sasha. (Görsel çalışma: Brooke Webster)

Mahalle delikanlılarına kafa tutar, evde kardeşlerine ancak bir annenin sahip olabileceği bir içgüdüyle yaklaşır. Başına bir şey gelebileceğinden korkmaktan çok “korku”nun kendisinden korkar bir hali vardır. Daha 17’sindeyken 40 yaşında bir kadın gibi kendi seçimleriyle hayatı yönetmeye çalışır Sasha, en azından elinde kalanlarla.

Alina Bronsky, kitap boyunca Sasha’yı öyle bir konuşturuyor ki, bahsi geçen genç kızın hayatının dönüm noktasını oluşturan olayların hiçbirini en ince ayrıntısına kadar bilmiyorsunuz. Zira Sasha hatırlamak istemediklerini ayrıntı vermeden es geçiyor. Böylece hayalgücünüzün müsaade ettiği kadar kötü düşünmenizi sağlıyor. Zaman zaman farklı bir yerde büyüse her şeyin daha başka olacağına inanıyor Sasha; “Rahat, korkusuz ve umursamaz olurdum. Şimdi de öyleyim zaten. Ama o zaman umudum da olurdu.” diyor... Ama yine de, en azından, kardeşlerinin umudu oluyor. Kardeşlerinin ablası, kendi kendinin ablası, hatta yaşadığı zamanlarda üvey babasının ona yaptıklarını gizleyerek annesinin de annesi oluyor Sasha. Büyümüş de küçülmüş değil. Büyümeye hiç zaman bulamadan yaşlananların hikayesine bir örnek onunki... *Cam Kırıkları Parkı*’nı bitirdiğinizde anlattıkları kadar uzak, anlatış şekli kadar yakın bir roman tadı kalıyor zihninizde.

FRANCISCO GOLDMAN

SEVGİLİYE VEDA

Ünlü yazar Francisco Goldman'ın kaybettiği eşinin ardından kaleme aldığı *Sevgiliye Veda*, bir aşk hikayesi olmanın yanında

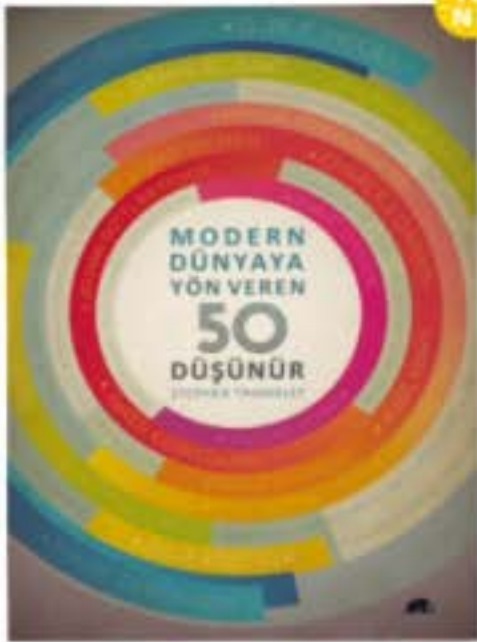
**kader üzerine
cesur bir sorgulama...**

"Olağanüstü... [*Sevgiliye Veda*] kolu kanadı kırılmış bir adamın eşine yazdığı bir veda mektubu adeta..."
(The Independent)

2011'in
en iyi kitabı

• The New York Times | Publishers Weekly | The Guardian
The Independent | San Francisco Chronicle | Boston Globe
Entertainment Weekly | Pittsburgh Post-Gazette | Evening
Standart | New York Magazine

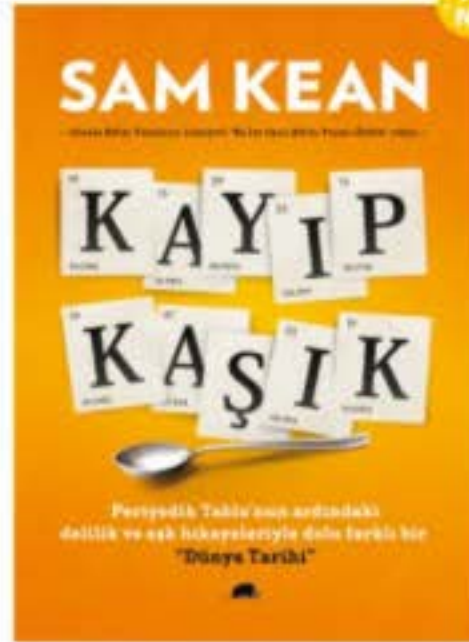

Aydınlanma'dan günümüze
modern düşüncenin kısa tarihi!

STEPHEN TROMBLEY

MODERN DÜNYAYA YÖN VEREN 50 DÜŞÜNÜR

Kant'ın "Kritikler"ini kavramak, yirminci yüzyıl Sovyet sosyalizminin Hegel ve Marx'tan gelen düşünce çizgisini aklında şekillendirmek ya da Foucault, Lacan ve Derrida'nın fikirlerindeki anahtar noktalara tekrar tekrar bakmak isteyen okurlar için bir başucu kitabı...

"Kışkırtıcı bir eser... Zekice kaleme alınmış *Kayıp Kaşık*, zevkle okunuyor, kolayca sindiriliyor..." The Guardian

SAM KEAN

KAYIP KAŞIK

Periyodik Tablo'nun ardındaki delilik ve aşk hikayeleriyle dolu farklı bir "Dünya Tarihi"

Kimyayla ilgili neşeli bir şeyler okumak hiç aklınıza gelmemiş olabilir, ama bu şimdi değişmek üzere. Sam Kean "Kayıp Kaşık" kitabıyla bize elementlerin ve onları keşfedenlerin kimi zaman eğlenceli, kimi zaman da acıarla dolu tarihini anlatıyor.

DUMANLI BİR MEVZU

“Bir an sessizlik oldu, bir sigara dumanının hayaleti geçti sanki aramızdan. Ve ikimiz de sigaranın edebiyattaki yansımalarını düşünmeye başladık.”

Bu ay başında ajandamı dalgınlıkla karıştırırken, farkında olmadan “9 Şubat sigarayı bırakma günü” diye mırıldanmışım, fısıltıyla. Ama kelebek duymuş tabii. Hemen yapıştırdı: “Eskiden birinci işimdi sigara içmek/ Şimdiyse içmemek birinci işim.” diye... “Cemal Süreya’dan ‘Sigarayı Bırakanın Şiiri’ bu değil mi?” diye sorunca ben, “Evet,” dedim, “Ne zaman sigarayı bırakmaktan söz edilse, aklıma ilk bu şiir gelir. Ardından da Italo Calvino’nun *Zeno’nun Bilinci* adlı romanı; özellikle de kitabın başlangıcında yer alan, sigarayı bırak(a)ma(ma) üstüne uzun ve eğlenceli bölüm.” Bir an sessizlik oldu, bir sigara dumanının hayaleti geçti sanki aramızdan. Ve ikimiz de sigaranın edebiyattaki yansımalarını düşünmeye başladık.

“Unutulmaz *Moby Dick*’in Kaptan Ahab’ının neredeyse öykünün karakterlerinden biri haline gelmiş olan piposunu ve pipo demişken *Ulysses*’in Leonard Bloom’ununkini de anmadan geçmek olur mu?” diye lafa girdim, “Evet, ama pipo denince benim aklıma öncelikle Sherlock Holmes geliyor doğrusu.” dedi ve Kaya Genç-Berrak Göçer çevirisiyle, daha taze taze yayımlanan *Yeni, Açıklamalı Sherlock Holmes Külliyyatı*’ndan konuyla ilgili bir sayfanın üstüne konuverdi. Başladı okumaya: ‘Pipomu tütüreceğim.’ diye cevap verdi. ‘Üç pipoluk bir muamma bu; sizden elli dakika boyunca benimle konuşmamanızı rica ediyorum.’ (...) Sherlock Holmes parmak uçlarını birleştirmiş, bacakları öne uzanmış, bakışı tavana dikilmiş bir vaziyette birkaç dakika sessiz kaldı. Sonra raftan kendine yardım etsin diye o eski ve yağlı kil piposunu indirdi; pipoyu yaktığında kesif, mavi bulut halkaları çıkararak ve yüzünde büyük bir isteksizlik ifadesiyle koltukta arkasına yaslandı.” Kelebek okumayı bitirdikten sonra, “Bak,” dedi, “Gördüğün gibi Sherlock’un piposu da tüm serüvenlerinde önemli bir yan karakter gibi defalarca karşımıza çıkıp durur ve onun ünlü düşünme ritüeline vazgeçilmez bir katkı sağlar.” O bunları söylerken ben de genel olarak sigaranın, aslında polisiye edebiyat için ne denli vazgeçilmez bir öğe olduğunu düşünüyordum. Raymond Chandler’ın hazırcevap kahramanı

Kelebek bir an düşünceli durdu ve “Sigara bizim edebiyatımızda da sık sık karşımıza çıkar. Ama ondan olumlu olduğu kadar olumsuz söz edenlere de rastlarız.” dedi.

detektif Marlowe, içki ve sigara kullanan biriyle çalışamayacağını söyleyen fazlaca titiz bir müşteriye şöyle demiştir örneğin: “Peki ya portakal soysam, sizin için uygun olur mu?”

KÖTÜ YOL’DA “KÖTÜ” SİGARA

Kelebek bir an düşünceli durdu ve “Sigara bizim edebiyatımızda da sık sık karşımıza çıkar. Ama ondan olumlu olduğu kadar olumsuz söz edenlere de rastlarız.” dedi ve örneklerini sıralamaya başladı: “Örneğin Sait Faik’in ‘İpekli Mendil’ adlı öyküsünde, kahramanın paylaşılan bir sigara aracılığıyla küçük bir hırsız çocukla kurduğu dostluk anlatılır. ‘Bu sefer küçücük bir çakı ile üzerime hücum etti. Ve çapkın, beni küçük parmağımdan yaraladı. Sımsıkı yakaladım keratayı. Ceplerini aradım. Bir parça kaçak tütün ve gene aynı sıfatlı bir iki sigara kağıdı, temizce bir mendil buldum. Kanayan parmağıma onun kaçak tütününden bastım; mendili yırttım ve elimi ona bağlattım. Kalan tütünle de iki kalın sigara sardık, ahbapça konuştuk.’ Sigara burada paylaşılan ve dostluk kurduran olumlu bir araçtır. Öte yandan Orhan Kemal’in *Kötü Yol*’unda sigara olumsuz bir özelliğe sahiptir. Sigara içmeyenler ‘iyi’, sigara içenler ise ‘kötü’dür: ‘Sigara bile içmiyordu. Cimriliğinden değil, gelmiyordu içinden. Onları yakından tanıyanlar, ‘Bu çocuğun mutlaka tohumu başka!’ diyorlardı. Haksız da değillerdi. Değillerdi çünkü üçkağıtçıydı babası. Sigara onda, içkilerin çeşidi onda, köylerden kente tozlu kollar gibi uzanan toprak yollarda karayağız ameleleri mandepsiye bastırıp üçkağıt dümeniyle soyup soğana çevirmek ondaydı!’ ”

Kelebek sigaranın edebiyatımızdaki örneklerini sıraladıktan sonra, “Bak aklıma bir de bu mevzuyla ilgili trajikomik bir gazete haberi geldi.” dedi ve anlatmaya başladı. “Birkaç sene önce bir öğretim görevlisinin, içerisinde tam 49 kez sigara sözcüğüne yer verdiğinden Orhan Pamuk’un *Kar* adlı romanını, sağlığını tehdit oluşturduğu için şikayet ettiğini okumuştum.” Benim de aklıma sigara şirketlerinin propagandacısı olarak çalıştığı için sigara karşıtı kurum ve kişilerin hedefi haline gelen ve başına türlü olay açılan bir karakterin anlatıldığı ve aynı adla filme de uyarlanan Christopher Buckley’nin *Sigara İçtiğiniz İçin Teşekkürler*’i geldi bunun üzerine.

Kelebek, “Aslında edebiyatta yalnızca sigara değil, esrar üzerine dahi çok örnekle karşılaşabiliriz. Örneğin Charles Baudelaire’in *Şarap ve Esrar*’ı ile Walter Benjamin’in *Esrar Üzerine*’si...” dedi ve açıklamaya koyuldu: “İki yazar da esrarın kendi üzerindeki

etkilerini yazmayı amaçlamışlardır. Baudelaire, esrarın yaratıcılık ve insanlık için düpedüz kötü ve zararlı olduğunu söylerken; Benjamin ise ‘deney’ notlarını tarafsız bir bilim insanının titizliğiyle almıştır.”

Sonra bir an için hüzünlendik nedense. Sigara ve edebiyat denince sevdaya dair bir şeylerden bahsetmemek de olmaz diye düşündük ve Attilâ İlhan’ın en sevdiğimiz şiirlerinden birini mırıldandık:

*“sessizce bir cigara yakardın
parmaklarımın ucunu yakardın
kirpiklerini eğerdin bakardın
üşürdüm içim ürperirdi
felaketim olurdu ağlardım.”*

Ne ben hoşlanırım fazla duygusallıktan, ne de kelebek! “Neyse,” dedim, “Bu kadar gevezelik yeter. Bak dışarıda kar yağıyor ve daha dışarı çıkıp halledilecek çok işimiz var.” İkimizin de aklına tam da o an Cahit Sıtkı Tarancı’nın şiiri düştü elbette!

*“Uyandım ki kar yağıyor...
Daha sigaram bitmeden,
Birdenbire,
Kendiliğimden,
Derdim elveda
Yatak, sigara vesaire;
Düştüm yollara.”*

Raymond Chandler’ın hazırcevap kahramanı detektif Marlowe, içki ve sigara kullanan biriyle çalışamayacağını söyleyen fazlaca titiz bir müşteriye şöyle demiştir örneğin: “Peki ya portakal soysam, sizin için uygun olur mu?”

NIHİLİST BİR CANAVAR: GRENDEL

“Destan, Beowulf’u ve onun cesaretini övedursun, Gardner’in romanında kahramanlığa ve Beowulf’a pek yüz verildiği söylenemez.”

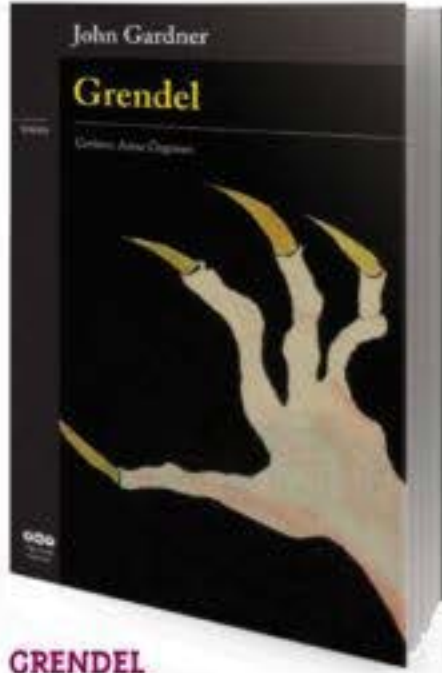

Grendel, destanın korkunç canavarı... Beowulf, canavarın yaşadığı topraklara gelip de onu öldürünceye kadar birçok kişinin canını alıyor. (Görsel çalışma: Richard Svensson)

Anglosakson edebiyatının en ünlü destanı *Beowulf*... Bir sözlü edebiyat örneği. Kime ait olduğu, tam olarak ne zaman söylendiği bilinmiyor. XI. yüzyılın erken zamanlarında yazıya geçirilmiş. İlk kez 1815 yılında G. J. Thorkelin tarafından yayımlanmış, 3.000 satırı aşan epik bir şiir... John Gardner’ın *Grendel* romanı, bu destanı çıkış noktası olarak alıyor. Aslında *Beowulf* adlı İskandinav bir savaşçının kahramanlıklarını anlatan destanı, bir de “kötü”nün gözünden aktarıyor dersek yanlış olmaz. Grendel, destanın korkunç canavarı... *Beowulf*, canavarın yaşadığı topraklara gelip de onu öldürünceye kadar birçok kişinin canını alıyor. Türlü kötülükler yapıyor. Onu durdurabilecek hiçbir şey yok.

Destan, *Beowulf*’u ve onun cesaretini övedursun, Gardner’ın romanında kahramanlığa ve *Beowulf*’a pek yüz verildiği söylenemez. Yüz küsur sayfalık eserin sonlarında çıkıyor ortaya *Beowulf* ve Grendel’in ölümüyle de sona eriyor roman. Yazar 1971’de yayımlamış *Grendel*’i. Başka pek çok roman kaleme almış ancak hiçbir *Grendel*’in getirdiği üzü getirmemiş Gardner’a. Pekî nasıl bir Grendel portresi çiziyor Gardner?

Roman, karların eriyip kurumuş dere yataklarını doldurmaya başladığı bir bahar gününde açılıyor. Grendel, mağarasının yakınlarına gelmiş inatçı bir koça gitmesi için yeri göğü inleterek bağırırken çıkıyor karşımıza. Ancak koç hiç orali olmuyor. Koçun doğanın bir uzvu olmaya boyun eğmişliğine öfkeleniyor Grendel. Sonra göğe, etrafında “beyinsizce tomurcuklanan” ağaçlara, şamatacı

GREDEL
John Gardner

YKY
Çeviren: Azize Özgüven

kuşlara, yeni biten ot ve çiçeklere, birazdan karşısına çıkacak ve onu görür görmez korkudan kaskatı kesilecek geyiğe öfke duyuyor. Koçun kayıtsızlığı da geyiğin korkusu da bir Grendel için. İçgüdülere ve bu bitmeyen doğal döngüye teslim olmuş her şey onu kahrediyor. Fakat ne koça ne de geyiğe ilişmek gibi bir derdi var. Asıl savaşı insanla! Koçu süzerken, "Böyle başlıyor delice savaşımın on ikinci yılı. Acısı! Budalalığı!" diyor. On iki yıldır Kral Hrothgar'ın şölen evini basıp kan döküyor

canavar Grendel. Hem de olabilecek en korkunç biçimlerde...

Gardner, romanın hemen ilk bölümünde şölen evi baskınlarından birine yer veriyorsa da, aslında Grendel insan öldürmeye adım adım ilerliyor. Annesiyle yaşadığı (ki annesi de onun gibi -insan gözüyle- bir ucube) mağarada, başta kendisi dışında başka akıllı canlılar olduğundan habersiz. Doğayı, hayvanları bir de yaşlı ejderhayı biliyor. İnsanlarla henüz küçük bir yaşta iken, bir bacağını -ayı kapanına kaptırmış gibi- bir ağacın kovuğuna kaptırdığında tanışıyor. Kral Hrothgar ve adamları onun ne olduğunu anlayamamış ve korkuyla etrafını çevirmişken o dikkatle yetişkin olduğunda baş düşmanı olacağı insanları süzüyor.

O gün oradan kurtulmasını sağlayan annesi insanlardan hemen her zaman uzak dursa da Grendel bitmek bilmez bir merakla, kimi zaman ağaçların üstünden kimi zaman gecenin karanlığına sinerek şölen evinin çevresinde insanoğlunu gözlemliyor. Bazen incir çekirdeğini doldurmayan bir nedenle birbilerini öldürdüklerini görünce ensesindeki tüyler diken diken oluyor, eli ayağına dolaşıyor Grendel'in. Birinin diğeri için yaptığı planları işittikçe, "Hiçbir kurt öteki kurtlara bu denli kötü niyetli olmazdı." diye düşünüyor. Çünkü Kral Hrothgar, çevresindeki diğer toplulukları boyunduruk altına almaya çalışır ve orman bitmek bilmeyen savaşlara, yangınlara teslim olurken ağaçlar yok oluyor, hayvanlar bazen sadece zevk için öldürülüyordur.

Aslında Grendel'i çileden çıkarıp insan düşmanı yapan bu "talan" değil. Bunlar besliyor elbet ancak pimi çeken bir gece elinde arpla şölen evine gelen kör bir adam oluyor. Grendel Ozan'ın şiirini duyana kadar halen bir çocuk sayılır. İnsanları anlamaktan uzaktır. Hırslarını, açgözlülükle neler yapabileceklerini görmüştür gerçi ancak bu kötülüğün diğer kutbundaki değerlerden

habersizdir. Dolayısıyla insanı tartmayı, bir anlamda yargılamayı da bilemez. Fakat Ozan'ın okuduğu şiirle birlikte her şey değişir! Grendel bir anlamda insanlığı keşfeder.

"SAÇMA" NIN GÖLGESİNDE

Önce bundan, içine düştüğü duygudan kurtulmak için kaçır şölen evinden. Çocuk gibi ağlar! Başını ellerinin arasına alarak şiirin etkisiyle oluşan görünmez yarığı kapamaya çalışır. Gözünün önünden tanık olduğu savaşlar, ölen insan ve hayvanlar geçer. Çok sürmeden şölen evine döner Grendel. Dönüş yolunda boğazı kesilerek öldürülmüş bir adama takılır ayağı. Onu da omzuna atar ve yürümeye devam eder. Vardığında ilk kez gösterir kendini kalabalığa. Dizlerinin üstüne çöküp "Merhamet! Barış!" diye inler. Kastettiği, gördükleri içindir; merhamet dileniyor değildir. Ancak tabii Grendel'in konuştuğu dili bile bilmeyen halk korkuyla çılgılık atmak ve Grendel'e saldırmaktan başka bir şey yapamaz. "Dost! Dost!" diye bağırır Grendel. Sonunda omzundaki cesedi kalkan gibi kullanarak oradan kaçmak zorunda kalır. Aradan geçen zamanda ozanı dinlemeye devam eder. Ama onun sözlerinin de Kral'dan koparılabilecek altınlar için çoğalıp azaldığını fark etmesi uzun sürmez.

Bu noktadan sonrası, ki romanın yarısından fazlasını oluşturuyor, Grendel'in ejderhayla sohbeti, kendisi izin vermediği sürece kimsenin ona zarar veremeyeceğini fark etmesi ve ardından gelen cinayetler... Doğrusu bu "gore" sahneler korku romanı düşkünlerinin beklentilerini karşılayacak düzeyde. *Beowulf* destanının da aynı özellikler nedeniyle bugün "kara fantezi" diye tanımlanan türün ilk metinlerinden biri olarak nitelendiğini söyleyelim.

Öte yandan canavarı öldürmek için ortaya çıkan kahramanlar, taht oyunları, savaşlar, gündelik hayatın her yerine sirayet etmiş küçük yalanlar; tüm bunlar Grendel'in gözünden okurla paylaşıyor. Gardner "saçma" kavramının gölgesinde çözümlüyor bu olguları. Anlam ve değerden yoksunluğun tekrar tekrar altı çiziliyor. Bu yönüyle nihilist bir metin demek de mümkün roman için. Ancak ne insanoğlunun verdiği söze sadık kalmayı haklı çıkarmaya yetiyor Grendel'in yarattığı vahşeti ne de romanın sonunda *Beowulf*'un ortaya çıkıp Grendel'i öldürmesi bir layığını bulma oluyor. Gardner, Grendel'in öldürülüşünü de sadece bir çılgının diğer bir çılgının canını alması olarak görüp "saçma"nın hanesine yazdırıyor.

Başka pek çok roman kaleme almış ancak hiçbirisi *Grendel*'in getirdiği ünü getirmemiş Gardner'a. Peki nasıl bir Grendel portresi çiziyor Gardner?

PORNO LİMİTTİR

“ Her şeyin ucu pornodur: Sevmenin de, inanmanın da, eşitliğin de, özgürlüğün de! ”

Kendi pornonun dahilinde ademle havvadan gelenleri, yani kardeşlerin de seks yaparak insanlığı yarattığı gerçeğindeki ensest ilişkileri atlamayacaksın. İşine geleni kutsal, işine geleni berbat saymayacaksın. Çünkü birileri bunu yemez. (Görsel çalışma: Kezban Arca Batıbeki)

Linda Lovelace ya da gerçek adıyla Linda Boreman bazılarına hiçbir şey çağrıştırmayacaktır; 1949 yılında bir polisin kızı olarak dünyaya gelen ve koyu Katolik bir ailenin çocuğu olan Linda, ergenliğinin ilk yıllarına kadar “masum” biri olarak yaşadı. Ne olduysa yirmi yaşlarındayken oldu. Hamileliğinin ortaya çıkışı ile Linda kendi dışında yazılan hikayeye kurban edilmeye başlandı. Önce bebeği evlatlık verildi, ardından ağır baskıdan kaçıp bir butik açmak isterken bar işletmecisi ve kadın taciri Chuck Traynor’la tanıştı. Düşüş başladı. Evlendiler. Chuck, Linda’yı uyuşturucuya da alıştırıp İtalyan mafyasının hüküm sürdüğü 8 mm porno filmlerde oynamaya itti. Tam 16 mm’ye geçilmeye başlanmıştı ki çok dar bir bütçeyle küf ve bok kokan

otel odalarında çekilen *Derin Girtlak*, Linda’nın bataklık kıvamını arttırdı. Para kazanmadan sadece ava dönüşen Linda’nın üzerinden bu film 600 milyon hasılat yaptı. Sadece sıradan porno düşkünlerinin değil, tanınmış insanların da ilgisini çeken Linda; Frank Sinatra, ABD Başkan Yardımcısı Spiro Agnew, Warren Beatty, Truman Capote, Shirley MacLaine tarafından da izlendi. Sammy Davis Jr. onu evindeki özel partilere davet etti. Vajinası ağzında olduğu için oral seksle tatmin olan bir kadını canlandırdığı *Derin Girtlak* kült film olmaya doğru yürürken Linda için de geri sayım başlamıştı. Pornoyu reddedip kadın hareketine katılarak “Siz benim tecavüze uğrayışımı izleyip bundan zevk aldınız.” diye haykırması kimi çevrelerde ciddi infial yaratırken kimine göre de, reklam kokan çıkışlar olarak görüldü. Linda’nın bütün güzel şeylerden söz etme hakkı elinden alındığı için bütün güzel şeyler o malum başkalarına kaldı; bütün güzel şeyler artık ulaşılmazdı. Linda, eğer isterse pornoyu, uyuşturucuyu, orospuluğu savunabilirdi. Onun bütün güzel şeylerle ilgisini kesen, buna karar veren mekanizma Linda’yı çırpına çırpına ölmeye mahkum etti. Linda öldü, mesele kapandı.

CENNETTEKİ BATAKLIK

Porno, limittir. Arzunun şehvetten kopup salt güdüye dönüştüğü anda malzemesinin insan olduğunu hatırlatmaması ve cinselliği dışarıda bırakarak, orgazmı hiçe sayarak titreşim sayısını arttıra arttıra tavan yapması, Linda’ları harcarken, Linda’ları bitirirken muhayyilede salt bir vajina, penis, iktidar yahut köle imajı yaratması ne yazık ki bir tek içinde olduğumuz gevşek, yoz familyaya bırakılmıştır. İşin özü budur.

Bundan kurtulmak için felsefe ve dine sığınan canlıların tanrısı yoktur.

Ya barışksındır bu rastlantısal kötü ile ya da şeytani tasvir edeyim derken cennetteki bataklığı da gözden kaçırmayacaksın. Hurilerden söz ederken gılmanları atlamayacaksın mesela. Kendi pornonun dahilinde ademle havvadan gelenleri, yani kardeşlerin de seks yaparak insanlığı yarattığı gerçeğindeki ensest ilişkileri atlamayacaksın. İşine

PORNO
Irvine Welsh
Siren Yayınları
Çeviren: Kıvanç Güven

Arzunun şehvetten kopup salt güdüye dönüştüğü anda malzemesinin insan olduğunu hatırlatmaması... Porno, limittir. (Görsel çalışma: Elizabeth Tomasetti)

geleni kutsal, işine geleni berbat saymayacaksın. Çünkü birileri bunu yemez.

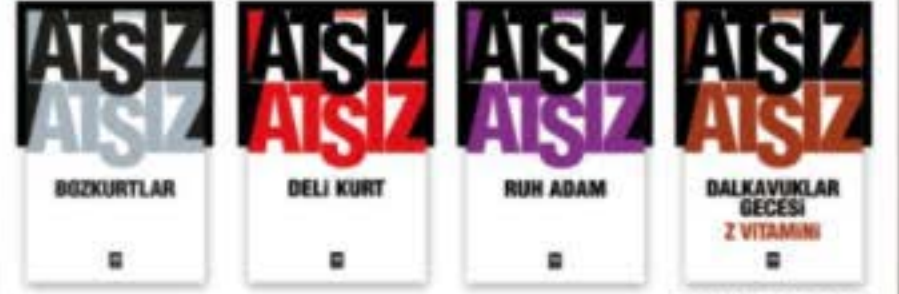
Oturup taşrada yol kenarına, tren saymaya, bunu hayatından akıp giden basit bir şiir gibi adlandırmaya, *Trainspotting* demeye gücün yetiyorsa, dürüstlüğün çerçevesinde devamını da getirecek ve kıvamlı, dengesiz, hoyrat tempoya saygı duyacaksın. Cebelleşmeden, kıpraşmadan efendi efendi "Bu pornodur." diyeceksin. "Her şeyin ucu pornodur: Sevmenin de, inanmanın da, eşitliğin de, özgürlüğün de!"

Irvine Welsh, sıkı bir romancı, sinema delisi. Kara mizah ile yüze vurumcu tiyatroyu buluşturduğu metinlerinde aşırılığın tedavisini değil, aşırılığın durumunu telaffuz etmekten yana bir kimyasalcı. Müptezel ve dahi.

Porno adını verdiği romanında neşter nedir bilmeyen bir cerrah tadında dolanıyor. Bile bile. Çünkü o da farkında ki Linda hâlâ hayatta aslında.

Para kazanmadan sadece ava dönüşen Linda'nın üzerinden bu film 600 milyon hasılat yaptı.

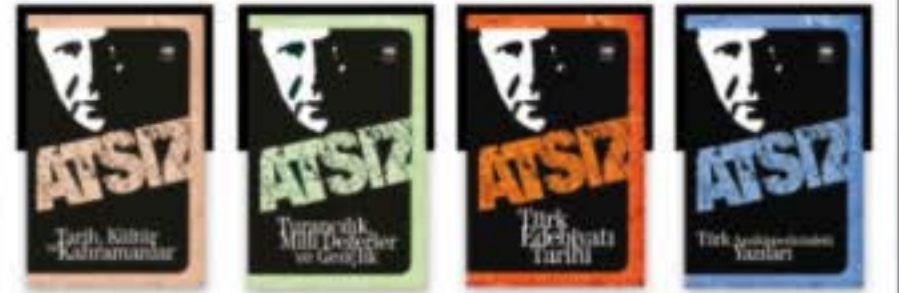
ATSIZ

BOZKURT
ATSIZ
DELI KURT
ATSIZ
RUH ADAM
ATSIZ
DALKAVUKLAR GECESİ / Z VİTAMİNİ
ATSIZ

YOLLARIN SONU
ATSIZ
TÜRK TARİHİNDE MESELELER
ATSIZ
TÜRK TARİHİ ÜZERİNDE TOPLAMALAR
ATSIZ
TÜRK ÜLKÜSÜ
ATSIZ

TARİH, KÜLTÜR VE KAHRAMANLAR
ATSIZ
TURANCILIK, MİLLİ DEĞERLER VE GENÇLİK
ATSIZ
TÜRK EDEBİYATI TARİHİ
ATSIZ
TÜRK ANSİKLOPEDİSİNDEKİ YAZILARI
ATSIZ

EVLİYA ÇELEBİ SEYAHATNAMESİ'NDEN SEÇMELER (CİHİ)
ATSIZ
AŞIKPAŞAĞLU TARİHİ (CİHİ)
ATSIZ
ORUÇ BEĞ TARİHİ (CİHİ)
ATSIZ
İSTANBUL KÜTÜPHANELERİNE GÖRE UÇ BİBLİYOGRAFYA (CİHİ)
ATSIZ

ÖTÜKEN

her zaman
okunacak
kitaplar...

www.otuken.com.tr

@otukennesriyat
/otukennesriyat

BÜYÜK ROMANCININ EMEKLİLİĞİ, OKURUN BOŞLUĞU

“Geçenlerde emekliliğini açıklayan Philip Roth, geride bırakacağı boşluğu kimlerin dolduracağını düşünüyor olabilir, ipuçlarının peşine düştüm.”

Vazgeçmek, bırakmak, artık üretmemek, sonlandırmak... Bugünün dünyasında en çok yapılması gereken, saygı duyulacak davranışlar olması gerekir belki de, ama öyle değil. İçimizde ısrarlı bir aşırı-üretim virüsü işliyor. Her gün kıpır kıpır bir üretim ve tanıtım faaliyeti içinde olunması gerektiğine inanıyoruz, hele de ezkaza sevdiğimizi düşündüğümüz yaratıcılar söz konusuysa... Bize mutlaka ama mutlaka gevelememiz,

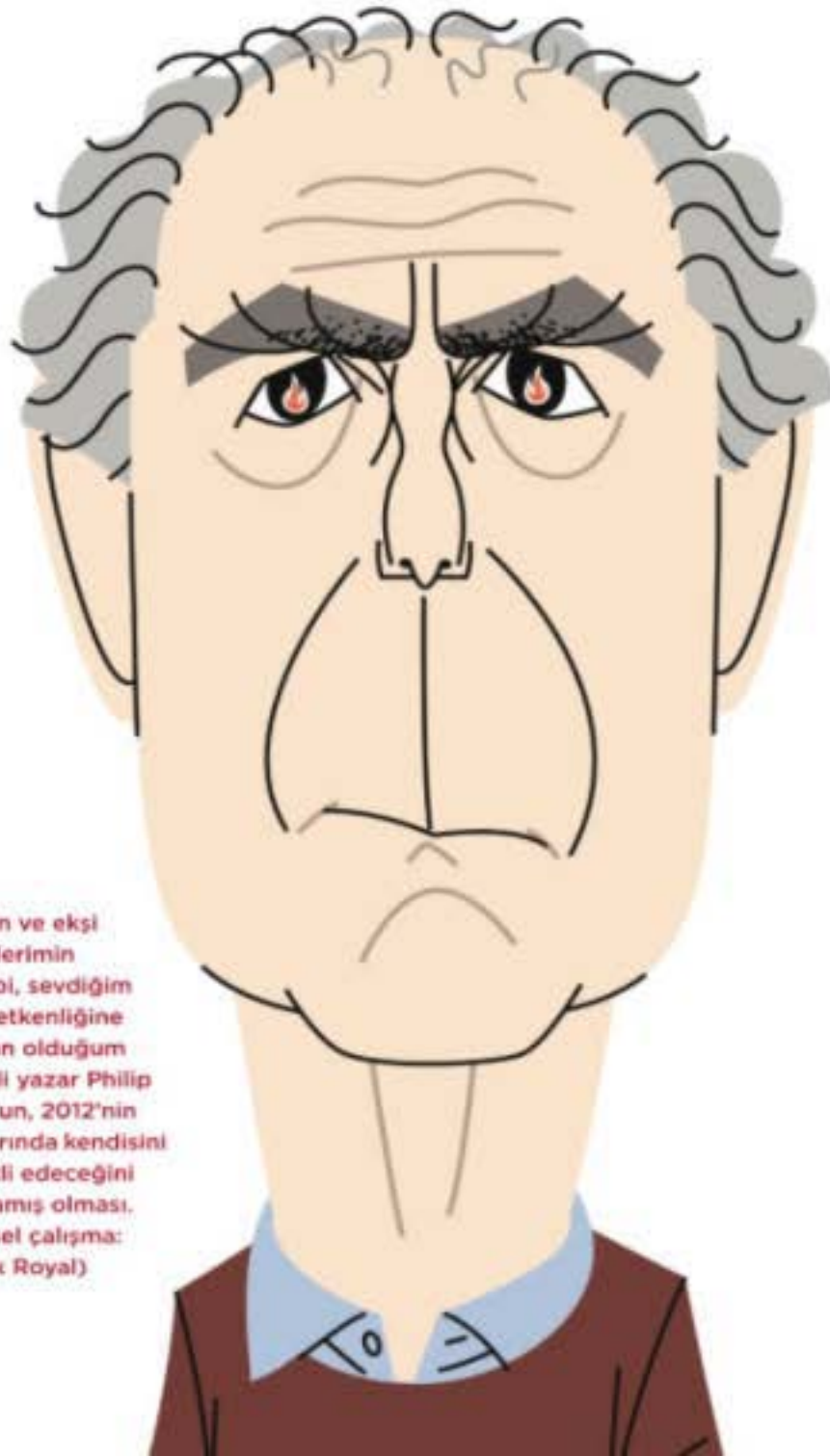
yalamamız, ısırpı koparmamız için bir şeyler sunmanın vazifeleri olduğundan emin durumdayız. Yazarın yazma eylemini -hele de gerçekten iyi yerine getiriyorsa- hiçbir zaman sonlandırmaması gerektiğine inanırken her elimize geçen yapıtını da kılı kırk yararcasına inceliyor, artık eskisi gibi olmadığını ilan ediveriyoruz kimi zaman da. Paradokslarımız toyluğumuzdan mı yaşamdan mı geliyor, zamanla görürüz herhalde, ama elimizin altında biriktirdiğimiz iletişim imkanlarının sözü aşırı çoğaltması nedeniyle obur okurlar haline geldik. Herhangi bir yazarla aramızdaki mesafeyi gerçeküstü bir hızla aşp, onu yargılayabilecek densizliğe ulaştığımız söylenebilir rahatlıkla. Herkes kendi yaftalama özgürlüğünü kullanıyor bu noktada...

Bu üzgün ve ekşi ifadelerin sebebi, sevdiğim ve üretkenliğine hayran olduğum ABD'li yazar Philip Roth'un, 2012'nin sonlarında kendisini emekli edeceğini açıklamış olması. Son zamanlarda düşük kalibreli eserler verdiğini düşündüğüm, ama yine de hayranlığın verdiği vazifeşinaslıkla rastladığım yapıtlarını büyük bir hevesle katettiğim Roth, kendini değerlendirebilecek kadar sağlıklıyken, pes ettiğini açıkladığında aklım karıştı. Her sene bir kitabının yayımlanmasına, hakkında sayısız dergide yazılar yazılmasına alıştığımız bir yazarın profesyonel biçimde susması, okur olarak bize ihanet etmesi anlamına gelmiyordu elbette, ama yine de ufak çapta bir boşluk yarattı.

BOŞLUĞU DOLDURMAK MI, BAŞKALARINA YER AÇMAK MI?

Roth'un emekliliğini açıkladıktan sonra *New York Times* muhabiriyle yaptığı bir röportajdan, boşluğunu doldurması için hangi isimleri olası görüyor, ipuçlarını devşirmeye çalıştım kendimce. Bir Amerikan edebiyatı iddiası olan "büyük roman" yazmaya devam eden, hayranlık duyduğu isimleri sayıyordu Roth; bazılarını el verircesine, bazılarını işaret edercesine: E. L. Doctorow ve Don DeLillo mesela Roth'un akranları sayılır. Daha sonraki kuşaktan Denis Johnson, Jonathan Franzen ve Louise Erdrich'i sayıyor ve adlarını vermediği yirmi genç romancıyla edebiyatın tükenmeyeceğini muştuluyordu. (Roth, sevdiği romancıları sayıp, ümit dağıttığı söz konusu röportaja, dijital yayıncılığın

Üzgün ve ekşi ifadelerimin sebebi, sevdiğim ve üretkenliğine hayran olduğum ABD'li yazar Philip Roth'un, 2012'nin sonlarında kendisini emekli edeceğini açıklamış olması. (Görsel çalışma: Derek Royal)

yaygınlaşmasıyla, bildiğimiz anlamda romanın gireceği krizin romanın bitmesi değil okurların bitmesi anlamına geleceğini ifade ederek başlıyordu.)

Bu açıklamalardan hareketle ben de okuma listeme yeni isimler eklemiş oldum. Doctorow benim eserlerini Can Yayınları'ndan (*Caz Dönemi - Ragtime*) ve zamanında Hürriyet Yayınları'ndan (*İki Kardeş*) okuduğum, Türkçe okurlarının da aşına olduğu, ama uzun zamandır yeni yapıtları (mesela *Homer and Langley*) dilimize çevrilmeyen, postmodern kabul edilen bir yazar. DeLillo, zaten pek çok yapıtını katettiğim, bir usta gözüyle baktığım, zamanımızın garipliğini hem deşifre hem de inşa eden yazarlardan biri. (Hâlâ *Names* romanının yayımlanmasını bekliyoruz Everest'ten, belki Ergenekon soruşturmasına ve günümüz Ortadoğu dalaşlarına işaret edebilecek öngörüler de bulunmaktadır romanda; *Underworld* ise kişisel fantezimdir, sadece onu çevirmek isterim ömrüm boyunca.) Jonathan Franzen da son zamanlarda yakından tanıdığımız bir isim haline geldi. Bir zamanlar Roth'tan hazzetmemesine rağmen sonradan gayet sıkı bir Roth hayranı olan Franzen'in, ustası tarafından da sevildiğini görmek nedense beni de mutlu etti.

Şahsen isimleri zikredilenlerden Denis Johnson'ı pek tanıımıyordum. Ayrıntı Yayınları'ndan yayımlanmış *İsa'nın Oğlu*, *Fiskadero* ve *Melekler* yapıtlarının peşine düştüm. Pulitzer ödüllü *Train of Dreams* (Rüyalar Treni) adlı novellasını ya da diğer yapıtlarını da zaman içinde yayımlamazlarsa orijinalinden temin etmek gerekecek. Yine şahsen bilmediğim Amerikalı büyük romancı Louise Erdrich'in de dilimize çevrilmiş fazla bir eseri yok. İlk olarak *Bingo Palace* ile Telos keşfetmiş 1996'da. (Şaşırtmadı tabii, kim bilir Telos'un mütevazı koleksiyonunda daha ne büyük yazarlar usulca yayın piyasasının gündemine gelmeyi bekliyordur.) Sonra da Galata Yayıncılık *Boyalı Davul* adlı bir yapıtını aktarmış dilimize. Sadece roman olarak on dört yapıt vermiş bu büyük yazar, en son geçen sene *The Round House* (Yuvarlak Ev) adlı romanıyla Amerikan Ulusal Kitap Ödülü'nü de kazandı.

New York Times'a verdiği röportajda, bir Amerikan edebiyatı iddiası olan "büyük roman" yazmaya devam eden, hayranlık duyduğu isimleri sayıyordu Roth...

Yayın Dünyasının Altın Büyüsü Altın Bilek Yayınları'ndan Raflarda...

Öldüren Güzel Wayne Simmons

Gerilim severlere
Wayne Simmons'un
kaleminden soluk kesen
bir macera...

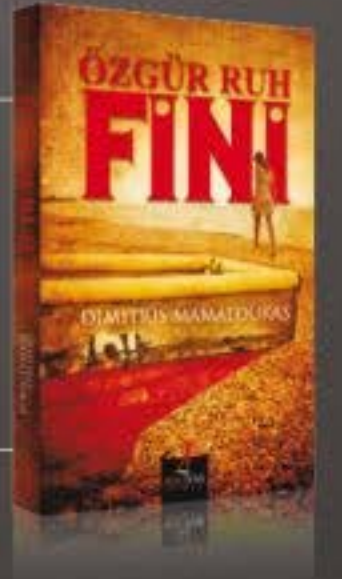

Başka Öyküler Bahadır İçel

Bahadır İçel Karanlık,
Tılsımlı ve Tuhaf
Öyküleriyle, fantastik kurgu
sevenlerle buluşuyor...

Özgür Kız Fini Dimitris Mamaloukas

Özgürlüğün bazen
yaşamaktan daha kıymetli
olduğunu düşünen
okurlarımız küçük kız Fini'yi
çok sevecekler...

İki Mevlit Bir Ölü Mehmet Erkan

Mehmet Erkan'ın
kaleminden; bir ölüm,
çevresinde gelişen entrikalar
ve içinden çıkılması zor bir
aşk hikâyesi...

www.altinbilekyayinlari.com

facebook.com/altinbilekyayinlari
twitter.com/altinbilekyayinlari

KAYBEDENLERLE KAZANMAK

“Polisiye türünde merak duygusunun okunurluğunun teminatı olduğu düşünüldüğünde, dizinin sıra gözetilmeksizin çevrilmesi büyük talihsizlik.”

Jo Nesbo'nun Harry Hole dizisi; karmaşık ama sağlam kurgusu, gerçekçi atmosferi, psikolojik derinliği, toplumsal boyutu, gerilimi ve temposuyla kaçınılmazca polisiyedir... (Üniversite öğrencisi: Nick Trief)

Nemesis Norveç'in bol ödüllü çoksatar yazarı Jo Nesbo'nun Harry Hole dizisinin dördüncü kitabı. 1960 doğumlu Nesbo, 1997 yılında başladığı Harry Hole dizisini 2009 yılında -sekiz kitapta- tamamlamıştı. Belki okuyucuların talebiyle, belki bir eksiklik hissettiğinden, 2011 yılında bir roman daha yazarak Harry Hole'un hayat hikayesine son noktayı koydu.

Dizinin iki kitabı daha önce Türkçeleştirilmiş, ancak sıralamaya dikkat edilmemişti. 2007'de çevrilen *Şeytan Yıldızı* dizinin beşinci, 2010'da çevrilen *Kızılgerdan* ise dizinin üçüncü sırasındaydı. *Nemesis*'in dördüncü kitap olduğu düşünüldüğünde işler iyice karışıyor. Çünkü bu üç kitap -dizinin genel akışı içinde- birbiriyle bağlantılı. Olayın vehametini göstermek açısından şu açıklamayı yapmak zorundayım: *Kızılgerdan* ve *Nemesis*'te Harry Hole'un başına çorap ören kirli polisin foyası *Şeytan Yıldızı*'nda ortaya çıkarılıyor ve bu karakter bir çatışma sırasında hayatını kaybediyor. Ama biz hem bu ölümü hem de Harry'nin aklandığını -dizinin sıra gözetilmeksizin çevrilmesi nedeniyle- önceden biliyoruz. Polisiyelerin merak duygusuna hitap ettiği, hatta pek çok polisiye için merak duygusunun okunurluğunun teminatı olduğu düşünüldüğünde, yayıncılık açısından büyük bir talihsizlik. Bu durumda okuyuculara tavsiyem Jo Nesbo okumasına sıra gözeterek başlamaları; önce *Kızılgerdan*, ardından

Nemesis ve nihayetinde *Şeytan Yıldızı*...

Jo Nesbo gerek ülkesinde gerek uluslararası alanda çok sayıda ödüle değer bulunmuş. Bu ödüllerden birkaçı ise *Nemesis* sayesinde. Ancak dizi sırasını takip ederek *Nemesis*'ten önce *Kızılgerdan*'dan kısaca söz etmekte yarar var.

Kızılgerdan'ın hikayesi 1999 yılında, ABD başkanı Clinton'un Norveç ziyareti arifesinde, bütün polisi teşkilatı alarm halindeyken başlıyor. Harry Hole ise alkol ve disiplin sorunları nedeniyle kızağa çekilmiş, biraz da perişan bir halde. Ancak olaylar gelişip karmaşılaştıkça (ülkeye sokulan suikast tipi bir silah ve eski bir Nazi sempatzanın öldürülmesi) Hole'un görevine yeniden, üstelik terfi ettirilerek dönmesini sağlar.

Norveçli Neonazi grupları ve karanlık ilişkileri üzerine kurulu hikayede kirli bir polisin -Tom Waaler'ın- varlığı Harry'nin suçlanmasına neden olacak, ona yardım etmeye çalışan ortağı Ellen ise öldürülecektir. Yeni tanıştığı Rus göçmeni bir kadınla kurduğu ilişki sayesinde tam da kabuslarından ve alkol bağımlılığından kurtulmak üzere olan Harry, ortağının ölümüyle bir kez daha zor bir döneme girmiştir.

Nemesis de temposu ve gerilimi çok iyi ayarlanmış bir soygun sahnesiyle açılıyor. Çok profesyonelce düzenlenmiş soygun sona erdiğinde geride ne güvenlik kameralarına yansıyan net bir görüntü, ne bir parmak izi ne de DNA kalıntısı kalmıştır. Soyguncunun banka memuresini nedensizce, soğukkanlılıkla öldürmesi ise kafaları karıştırır. Oslo emniyet teşkilatının ilgili birimi soyguncuyu bulma konusunda çaresiz kalınca, işlenen cinayet nedeniyle soruşturmaya Harry Hole ile ekibi de dahil edilecek ve kovalamaca başlayacaktır.

Tuhaf bir kovalamaca; Harry Hole hem kovalayan hem kaçan rolünde. Kimi ve neden kovaladığı belli. Kaçmasının nedeni ise başka bir cinayetin zanlısı durumuna düşmesinden... Harry, banka soygunuyla ilgili soruşturmayı sürdürürken, eski kız arkadaşı Anna'nın yemek davetini kabul eder. Aslında gönülsüzdür... Gel gelelim, psikolojisi bozuk, iradesi de

Harry Hole kimliği üzerinden insani derinliği yakalayan Nesbo, açtığı suç dosyalarıyla toplumsal meselelere de eğiliyor; üstelik tarihsel süreci ihmal etmeden...

biraz zayıf; üstelik Olga, çocuğunun veraset davasını kazanmak amacıyla Rusya'ya döndüğü için yalnız ve keyifsiz. Sonuçta yemeğe gider, sabahleyin kendi evinde uyandığında kafasında büyük bir boşluk vardır. Birkaç saat sonra ekip arkadaşlarından aldığı çağrıyla dehşete düşecektir. Çünkü ölü bulunan kadın Anna'dır. Kadının cinayete mi kurban gittiği, yoksa intihar mı ettiği belli değildir. Harry, Anna'nın öldürüldüğünü anlasa bile cinayeti kendisine bağlayacak pek çok kanıtın varlığını düşünerek olayın üzerine gitmez. Ancak Harry'nin gece Anna'nın evine geldiğini bilen biri tehdit mesajları göndermeye başlar. Daha da kötüsü Harry'yi tehdit olarak algılayan kirli polis Tom Waaler bir kez daha işin içine karışmıştır. Harry hem kendini temize çıkarmak hem de devam eden banka soygunlarını durdurmak zorunda. Bu nedenle teşkilattaki saçmalıklarla, sahte soyguncularla ve gerçek katille mücadele ediyor. Yardım alacağı insan sayısı ise pek az. İlk göreve yeni atanan yardımcısı Beate Lønn, diğeri ise hapisnede soygun suçundan yatan Çingene mafyası lideri Raskol... Giderek hızlanan ve içinde çıkılmaz bir hal alan bu kaçıp kovalamaca sona erdiğinde suçlular ortaya çıkacak ama Harry, Tom Waaler'in maskesini indirmeyi başaramayacaktır...

Nemesis'in hikayesi Brezilya, İran ve hatta Rusya'ya kadar uzansa da çoğunlukla Oslo'da geçiyor. (Görsel çalışması: Odd Brochmann)

Jo Nesbo'nun Harry Hole karakteri daha önce okuduğumuz "kuzeyli" polisiye yazarların -mesela Norveç'ten Karin Fossum'un, İzlanda'dan Arnaldur Indridason'un, İsveç'ten Henning Mankell'in- detektif tiplerini andırıyor. Harry de diğer meslektaşları gibi olayları çözümlerken kendi sorunlarıyla da boğuşan, adalet ve vicdan duygusu sahibi, muhalif bir detektif. Down sendromlu kız kardeşi, köşesine çekilip dünyayla ilişkisini kesmiş babası, alkol sorunları, aşk acıları, polis teşkilatındaki saçmalıklar... Bunlar cinayetlerden ve katillerden daha fazla meşgul ediyor Harry'nin zihnini.

NEMESIS

Jo Nesbo

Doğan Kitap

Çeviren: Dost Körpe

POLİSİYE ROMANDA BİREY, TOPLUM, TARİH VE SİYASET

Harry Hole kimliği üzerinden insani derinliği yakalayan Nesbo, açtığı suç dosyalarıyla toplumsal meselelere de eğiliyor; üstelik tarihsel süreci ihmal etmeden... Özellikle Neonazileri hedef alıyor Nesbo. Çift zamanlı kurguladığı *Kızılgerdan*'da şimdiki zamanda işlenen cinayetlerin izini sürerken II. Dünya Savaşı'nda, Rus cephesinde Nazilerle birlikte savaşan Norveç askerlerine uzanmıştı. Hem savaş atmosferi hem katilin kimliği hem de Harry Hole'un soruşturması sayesinde yalanlar üzerine kurulu Norveç tarihiyle hesaplaşıyor, bir zamanlar Nazileri desteklemiş, günümüzde ise Neonazileri barındıran zihniyeti, bu zihniyeti besleyen toplumu ve kültürünü deşifre ediyordu. Nesbo'nun uyarısının önemi, romanın yayımlanmasından birkaç yıl sonra, Norveç'te bir Neonazi tarafından düzenlenen katliam sayesinde ortaya çıktı. Sadece bu öngörü bile çağdaş polisiyelerin seyrini, yani suçu toplumla, tarihle, politikayla ilişkilendirme eğilimini göstermesi açısından önemlidir. *Nemesis*'te de Neonaziler işbaşında. Ancak hikayede siyasetin rolü *Kızılgerdan*'daki kadar baskın sayılmaz. Buna karşılık mafya olgusu, Çingenelerin hayatı, Norveç ekonomisi gibi toplumsal meseleler öne çıkıyor; alışlageldik polisiyelerden daha yoğun ama yine de polisiye türünün izin verdiği kadar...

Jo Nesbo'nun *Harry Hole* dizisi, karmaşık ama sağlam kurgusu, gerçekçi atmosferi, psikolojik derinliği, toplumsal boyutu, gerilimi ve temposuyla kaçırılmayacak polisiyeler... Umarım dizinin bundan sonrası orijinal sırası korunarak sürdürülür.

"Ümit bir inanç meselesidir, onun saflığını kötüye kullandık ve onu öldürdük." diyen Marcel Proust tüm öykülerde insana ve topluma dair umutsuzluğunu dile getiriyor. (Görsel çalışma: Annika Finne)

SONSUZLUK YANILGISI

“Genç Marcel Proust’un hayatın varoluşsal çıkmazına çözüm önerisi, bugünün dünyasında oldukça romantik ve kitabi kalıyor: “Hayatı yaşamaktansa onun hayalini kurmak daha güzeldir.”

Hayaller ve düşünceler sonsuzluğa dair olabilir. Bir şeyi düşlemek ya da düşünmek sonsuz gelebilir. Oysa hayat, günlerimiz; hep sınırlı, hep sonlu. İnsan varoluşuna dair her şeyin bir sonu var. Mutlulukların, üzüntülerin, aşkların, tutkuların, alışkanlıkların, hayatın... Marcel Proust oldukça gençken yazdığı öykü kitabında en çok bunu söylüyor sanki: Günler biter, hazlar biter. Bir adam, kafasının içindeki bir kadını sonsuza dek sevebilir belki ya da sonsuz aşkını sayfalarca anlatabilir. Peki ya gerçek bir adamla gerçek bir kadının aşkı? “Sevmeye başladığımızda çoğunlukla -duyduğu aşkın sonsuzluğu hissine hatta yanılgısına sahip olan kalbimizin itirazına rağmen- öngörü ve tecrübelerimiz sayesinde biliriz ki şu anda tüm düşüncelerimizde yaşayan o kişi, gelecekte bizim için diğer insanlardan farksız olacak...”

Elbette tersi de doğru. Bir dostunun kaybıyla derinden sarsılan bir adam ya da bir hastalığın pençesinde kıvranan bir kadın artık sadece ve biteviye acı çekeceğini zanneder başlangıçta. Halbuki acı da biter, yas da, üzüntü de. Bir bakmışsınız geride bırakmışsınız, her şeyi delip geçtiğini zannettiğiniz ağrıyı duymaz olmuşsunuz. “Neşeden daha yüce olan üzüntü erdem kadar dayanıklı değil. Dün gece bizi, hayatımızın bütünü ve gerçekliğini samimi bir acımayla gözden geçirmemizi sağlayacak kadar yükseklere çıkaran o trajediyi, bu sabah unutuyoruz. Bir kadının ihanetini, bir dostun vefatını belki bir sene sonra unutuyoruz.”

Şaşıracak bir şey yok elbette, insan varoluşu değişim üstüne kurulu. İnsanı diğer canlılardan temel olarak ayıran, hatta “üstün” olduğumuzu iddia etmemize sebep olan da bu sonsuz dönüşüm; daha teknik dille söylersek, adaptasyon yeteneği. Milyonlarca yıldır birbirinden tamamen farklı iklim, coğrafya, beslenme, barınma koşullarına uyum sağlamayı başarıyoruz, hayatta kalmayı beceriyoruz. En dayanılmaz, en üzüntülü, etimizi en çok acıtan durumları bile geride bırakıp “hayatımıza devam etmeyi”, hiçbir şey olmamışçasına günlük rutinimize dönmeyi, yeniden gülmeyi, sevmeyi, mutlu olmayı başarıyoruz. Ölenle ölmüyoruz, yitenle yitmiyoruz. Bazen, insanlığımız adına bir huzursuzluk, hatta yabancılaşma hissetsek de en büyük badireleri bile atlatıp kendimize çekidüzen vermekte üstümüze yok.

YAŞAMAKTANSA, HAYALİNİ KURMAK

Genç Proust’un hayata dair bu varoluşsal çıkmaza çözüm önerisi bugünün dünyasında oldukça romantik ve kitabi kalıyor: “Hayatı yaşamaktansa onun hayalini kurmak daha güzeldir.” Yazara göre insanı düşünmeye, üretmeye, erdemliliğe götürebilecek olan melankolik bir yalnızlıktır. Sanat, müzik, edebiyat, felsefe gibi gündelik varoluşumuzdan daha derin meşgaleler, daha yüksek ilgiler hep yalnızlıkla baş başayken vücut bulur. Ayrıca şehirden uzak ve doğaya yakinken... Dolayısıyla hayatı yaşamak,

Hazlar ve Günler'de şehir ışıklarına kendini kaptıran her kadın kaçınılmaz olarak Anna Karenina'nın bahtsızlığını tecrübe ediyor, her erkek (yukarıda resmedilen) Yevgeni Onegin'in sıığına düşüyor. (Görsel çalışma: İlye Repin)

dönemin tabiriyle sosyeteye dahil olmak, insana hiçbir erdem katmayacağı gibi daha da kötüsü insanı içten içe eriten bir parazit, tüm zenginliğini tüketen bir illetten başka bir şey değildir.

Hazlar ve Günler'de şehir ışıklarına kendini kaptıran her kadın kaçınılmaz olarak Anna Karenina'nın bahtsızlığını tecrübe ediyor, her erkek Yevgeni Onegin'in sıığına düşüyor. Yazara göre sosyeteye tanıtılan her parlak genç eninde sonunda yozlaşmaya, o içi boş kuklalardan birine dönüşmeye mahkum. Velhasıl gençliklerinin baharında toplum içinde boy göstermeye hevesli körpe zihinler ve bedenler çok kısa sürede masumiyetini ve zindeliğini yitiriyor; o kişiliksiz, ısıltısız, vıcık vıcık insan hamurunun içinde eriyip gidiyor. Hiçbir şeyle gerçek bir tutkuyla ilgilenmeyen; kumar, davetler, aşk maceraları, düellolarla günlerini geçiren; kendini gerçekleştirme potansiyelini yitirmiş, sayısız Turgenyev'in "lüzumsuz adam".

"Ümit bir inanç meselesidir, onun saflığını kötüye kullandık ve onu öldürdük." diyen Proust tüm öykülerde insana dair, insan ilişkilerine dair, toplum hayatına dair umutsuzluğunu dile getiriyor aslında. Sonsuz zannettiği tüm güçlü duyguların er ya da geç ölmesini kabullenemediği için, yaşamaktansa hayal kurmayı salık veren bir münzevi portresi çiziyor. Hiç haksız değil, insanın elini deşdirdiği her şeyi yağmaladığı, tükettiği, en nazık tabirle bitirdiği düşünülürse. Bir zamanlar karalar sonsuz sanıyorduk, ayak basılmamış yer bırakmadık. Denizler sonsuz sanıyorduk, hepsini kat ettik, kirlettik, eksilttik. Daha sonsuz ne olabilir derken soluduğumuz havayı bile mahvettik. Sonsuz görünen her şeyi fethedince (ya da yitirince) geriye kalan, umutsuzluk ve Werther'in acıları...

Paul Auster ve J.M. Coetzee, 2008 ile 2011 yılları arasında mektup değiş tokuş etmişler. Evet, kelimelerin tam anlamıyla öyle yapmışlar. (Görsel çalışma: Roberto Careaga)

BİR KENARDA DURURKEN: AUSTER VE COETZEE

“Bugün ve Şimdi, çağımızın artık iyiden iyiye kahramanlıkla özdeşleştirdiği ‘yazı’ ve ‘yazarlık’ kavramlarına dair, son derece insani ve bir dereceye kadar samimi bir kitap.”

Sevgili Paul,

Senin duyduğun dehşet ve benim duyduğum dehşet, dünyanın gidişatı karşısında yaşanan iki centilmenin paylaştığı dehşet duygusu. İnsan, “Benim zamanımda...” diye söze başlayınca çocukların sessiz bir umutsuzluk içinde kaş göz yaptıkları Huysuz İhtiyar’a dönüşmek gibi gülünç bir yazgıdan kendini nasıl kurtarır? “Dünya binmiş bir saplı sepete, gidiyor cehenneme.” derdi babam, onun babası da öyle dermiş, bu böylece ta Âdem’e kadar uzar gider. Eğer dünya bunca yıldır gerçekten cehenneme doğru gitseydi, bugüne kadar varmış olması gerekmez miydi? Çevreme baktığım zaman, hiç de cehenneme benzer bir manzara görmüyorum.

Peki ama, mızızlanmanın alternatifi nedir? Ağzımızı kapatıp, dişlerimizi sıkıp hakaretlere tahammül etmek mi?

Sevgilerle,
John

Sevgili Huysuz İhtiyar,

Bu koskocaman dünyanın nasıl olup da saplı sepet kadar küçük bir şeye sığacağını hep merak etmişimdir. Kafamı daha da karıştıran, saplı sepetin ne olduğunu bilmiyor olmam. Aslında bütün sepetler saplı değil midir, saplı öneki burada fazla değil mi? Belki de, “Dünya

binmiş bir sepete, gidiyor cehenneme,” dememiz gerek, ama bu kulağa daha da kötü geliyor, öyle değil mi? Biz dünyanın cehenneme gidişini izlerken, dünya neyin içine sığmalı? Bir lokomotif mi? Bir otomobile mi? Karton bir zarfa mı ya da belki görülemeyecek kadar ufak bir şeye. Bir tek atoma mı? Doğrusu, mızızlanmak, huysuzlanmak eğlenceli olabilir; hızla yaşanan centilmenler, insanlık komedyasının görmüş geçirmiş gözlemcileri, her şeyi görmüş ve artık hiçbir şeye şaşırmayan kır saçlı bilgiler olarak, mızızlanmanın ve azarlamaların, yaşadığımız dünyadaki ikiyüzlülüklere, haksızlıklara ve aptallıklara karşı saldırıya geçmenin görevimiz olduğunu düşünüyorum. Bırak gençler biz konuşurken kaş göz etsin. Bırak onlar kadar genç olmayanlar bize kulak asmasın. Issız çöllere haykıran aşağılanmış peygamberler gibi gözümüzü kırpmadan devam etmeliyiz – çünkü kaybedilecek bir savaş verdiğimizizi biliyoruz demek, savaşı bırakalım demek değildir.

Dostlukla,
Paul

Paul, tahmin edebileceğiniz gibi Paul Auster. Amerikan edebiyatının ülkemizde belki de en çok sevilen postmodern yazarı / kahramanı. Huysuz İhtiyar John ise, Nobel Ödüllü Güney Afrikalı yazar

PAUL AUSTER
J.M. COETZEE
ŞİMDİ VE BURADA
MEKTUPLAR 2008-2011

ŞİMDİ VE BURADA:
MEKTUPLAR 2008-2011
Paul Auster, J.M. Coetzee
Can Yayınları
Çeviren: Seçkin Selvi

J.M. Coetzee. Bu iki yazar 2008 ile 2011 yılları arasında mektup değiş tokuş etmişler. Evet, kelimenin tam anlamıyla öyle yapmışlar. Daktiloyla yazıp -anlaşılan o ki romanlarını da hâlâ daktiloyla yazıyorlar- zarflayıp pullayıp düşüncelerini, duygularını gönderip durmuşlar birbirlerine; Amerika ile Avustralya arasında. Arada e-posta kullandıkları da oluyor, faks makinesi de. Ama faks makineleri bozulup duruyor sürekli, fişinden çıkıyor, mektuplar arada kayboluyor, e-postalar okunmuyor,

arada kaynıyor falan. En sağlıklı sonuç hep zarfla, pulla alınıyor. Coetzee ile Auster yazıp duruyorlar birbirlerine, dostlukla ve hevesle. Kendileri için olduğu kadar biz okurları için de giderek "Paul" ile "John"a dönüşüyorlar. Yani dünya için, sanat ve edebiyat için kaygılanan; kitapları her ne kadar yok satlsa da paradan ve ekonomiden pek anlamayan, siyasete insanlık adına bakan, uykusuzluk çeken, fazla televizyon izleyince suçluluk duyan insanlara...

Şimdi ve Burada'nın fikir babası John Coetzee. Daha doğrusu Beckett... Coetzee, Auster'la Beckett üzerine yaptıkları ortak çalışmanın bir benzerini, mektuplar üzerinden yapmayı öneriyor. Birbirlerine ilham kaynağı olabileceklerini hissediyor ve yazışmalar başlıyor. Üzerinde durdukları belli bir konu yok. Ama üç yıl süren yazışmaların arka planında Samuel Beckett'in hayaleti hep kol geziyor, diyebilirim. Konu dönüp dolaşıp hep ona geliyor. Öyle ki, Beckett olmasaydı eğer, yazar olarak var olup olamayacaklarını bile açık açık merak ediyor Auster'le Coetzee...

Uzun uzun spordan konuşuyorlar, erkeklerin çocukken aradıkları, özdeşleşmeye ihtiyaç duydukları kahramanları sporda, ağırlıklı olarak da futbolda buldukları konusunda hemfikir bu iki yazar. Sporda kesinlikle bir çocuksuluk buluyorlar... Erkeklerin dostluğu, dostluk anlayışı üzerine de hayli fikirleri var. "En iyi ve en uzun ömürlü arkadaşlıkların temelinde hayranlık vardır." diye yazıyor Paul. John ise hayranlığa karşı biraz mesafeli, onun yerine saygıyı koyuyor daha çok. Ve bunu sporla birleştiriyor: "Erkeklerin hızlı koşmalarının ya da topu daha uzağa fırlatmalarının nedeni, güçlü genleri olan güzel kızlar onlarla çiftleşmek istesin diye değil, karşılıklı hayranlık bağlarıyla bağlı oldukları diğer erkekler onlara hayran olsun dıyedir."

Dünya edebiyatında siyasi duruşlarıyla da ön planda olan Auster ve Coetzee'nin gündeminde, elbette siyaset de son derece önemli bir yer tutuyor. Kendini yersiz yurtsuz, anadilsiz hisseden Coetzee de, varlığını New York'a hapseden Auster de sistemi yeri geldi mi kıyasıya eleştiriyor. Sözgelimi, geçtiğimiz yıl duyarlılığıyla Türk siyasetinin de gündemine oturan Auster, Netanyahu için "Aptal ve kötü..." diyebiliyor rahatlıkla.

Peki ya yazı? Bu iki önemli yazarın bütün hayatlarını kaplayan romanları? Mektuplaşmalar boyunca Paul Auster bir roman bitiriyor, Coetzee'nin *Utancı* sinemaya uyarlanıyor ve Coetzee, Beckett'le ilgili çalışmalarını derinleştiriyor. Daha ne olsun! Roman, kurgu ve hayalgücüne dair de çokça konuşuyorlar. Günümüz insanların hayal kurmaktan giderek uzaklaşmasından, yazarların yazdıkları hemen her şeyin otobiyografik öğeler barındırdığına inanmaya eğilimleri olduğundan yakınıyorlar. Anlaşılamamaktan, kenara atılmış olmaktan dert yanıyorlar. Ve nihayetinde yazarlık kahramanlık değil insanlıktır, dedirtiyorlar.

Şimdi ve Burada, çağımızın artık iyiden iyiye kahramanlıkla özdeşleştirdiği "yazı" ve "yazarlık" kavramlarına dair, son derece insani ve bir dereceye kadar samimi bir kitap olarak okunabilir. Ya da bu iki yazarın dille ve dünyayla kurdukları ilişkiye dair ciddi ipuçları veren edebi bir araştırma kitabı olarak kabul edilebilir. Ama sanırım en keyiflisi edebiyatta kol gezen Beckett'in hayaletini bu iki yazar aracılığıyla bir kez daha kovalamak...

En keyiflisi, edebiyatta kol gezen Beckett'in hayaletini Paul Auster ve J.M. Coetzee aracılığıyla bir kez daha kovalamak. (Görsel çalışma: Mark Baker)

GÜÇSÜZE KARŞI ŞİDDETİN MASALSI ANLATISI

Cadı olmakla suçlanan ve diri diri yakılan bir kadının "ilahi adalet" ile son bulan hikayesi *Nazar*. (Görsel çalışma: Greg Chapman)

“Kendi kanının kokusunu duyduğunda, evinde hisseden hangimiz?”

Insanoğlu tarafından “yeterince” yalnız bırakılırsanız, bir müddet sonra otların sesini duymaya başlamanız ihtimaldir. Bir ot, diğer türdeşi ile yan yana geldiğinde hangi derde deva olacağını fısıldar mesela. Bir başka ot ise bir bakarsınız sizi çepeçevre sarmalamış, dünyanın geri kalanından saklıyor. Boşuna değildir bazı şairlerin belli yaşanmışlıkların ve kafi miktarda kırgınlıkların ardından kendini doğaya teslim etmesi. Boşuna değildir şiirin nice hastalıklara şifa olması. Boşuna değildir Ortaçağ kalelerinde dolaşırken yanmış insan cesedi kokusunun ve ölü çocuk haykırımlarının bugün bile duyulabilmesi. Reha Çamuroğlu’nun son romanı *Nazar*, sizi 16. yüzyılın sisli sokaklarına, kuytu ormanlarına davet ediyor. Cadı olmakla suçlanan ve diri diri yakılan bir kadının “ilahi adalet” ile son bulan hikayesi, kadına yönelik şiddetin, güçsüze mezalimin kara kaplı defterinden hiç değilse bir isim silmeyi umuyor belki de. Zulüm gören kadınlara ithaf edilen bir kitaptan bahsediyorum. Bir erkek yazarın, bir kadın karakterin ruh derinliklerine inerken kimi zaman ayağının tökezleyişini, kimi zaman da Ortaçağ ve Engizisyon

dönemi üzerine yapılmış iyi bir araştırmanın roman kurgusunda harmanlanışını söylüyorum. Sahi ne zaman başladı insanoğlunun kendi türüne şiddeti? Kendi kanının kokusunu duyduğunda, evinde hisseden hangimiz? Tarih öncesinden kalma bir mirası devralmış gibi öldürüyor insanlar birbirlerini. İlk katilden bu yana, büyük zalimler gördü dünya. Antik Çağ’ın adak törenlerinden, Ortaçağ’ın Engizisyon Mahkemeleri’ne, 20. yüzyılda dünya savaşlarının soykırım mimarlarından şimdinin perakende ölüm dağıtıcılarına dek, insan Azrail’in sudaki aksi olma görevinde epey yol kat etti.

Şiddet, biraz psikanalitik yaklaştığımızda egonun onarılamayacak şekilde yerle bir olduğu anla baş etme şekli olarak karşımıza çıkıyor. Acı duyan bedenin karşısında zihin ölümcül bir yara alıyor. Daha kendi bedenine hükmetmekten aciz bir zihin, başkalarının bedeninde ölümü prova ediyor, defalarca. Kontrol edemediği bir acı alanından çıkıp, dozunu ayarlayabildiği bir şiddet alanına giriyor. Başına gelmesinden korktuğu kadar canını yakıyor karşısındakinin. Olası bir yer değiştirmede, çekeceği

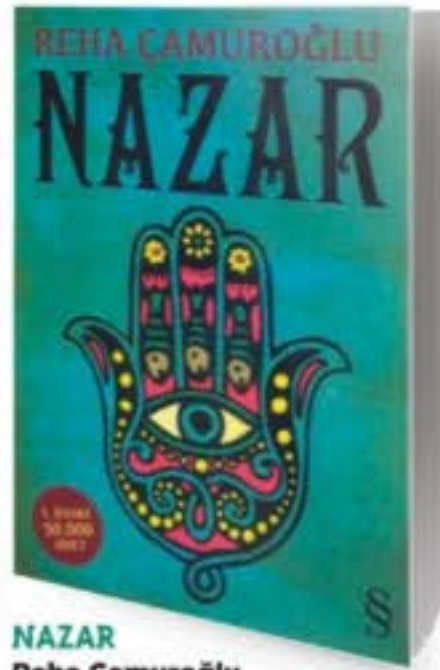
muhtemel acıya bütün duyuları ile tanıklık etmek istiyor. Batan geminin içinde olmadığına dua eden bir kıyı sakini gibi, empati, antipati ve sempati boyutlarında allak bullak oluyor. Böyle baktığımızda da şiddeti neden "daha çok" erkeklerin uyguladığı da açıklığa kavuşuyor: Zira kadınların acı eşiğinin yüksek olması ve kadının acı ile kavga değil, baş etmeye programlanması ona kendini "daha az" yenilmiş hissettiriyor. Kadınlar için kol kırılıp yen içinde kalırken, erkekler için bu sözü şöyle söyleyebiliyoruz: "Kol kırılır ve çok acır." Başka bir bedende acıya söz geçirmenin tadına varan kişi, yeni bir dünya kurmuş sayıyor kendini. Etrafındaki herkesin kendisinden korktuğu ve dolayısıyla acı çekme ihtimalinin de en aza indirildiği bir dünya.

HÜR MUHAFAZAKAR ÇAMUROĞLU

Reha Çamuroğlu, son romanı *Nazar* aracılığıyla okura "Ortaçağ'dan bu yana fazla uzağa gidememiştir," dedirtmek istiyor belli ki. Bugün muhafazakar toplum yetiştirmeye çalışanlara, "dogmacı erk"e söyleyecek bir sözü var Çamuroğlu'nun. Belki de vakti zamanında yazdıklarının pişmanlığını, Katolik bir gelenek aracılığıyla, günah çıkararak paylaşıyor. Ancak *Nazar*, beni bir kez daha Proust ve Lacan arasında bırakan bir kitap. Bu da, bir yazarın, metninden bağımsız ele alınıp alınamayacağını sorgulamama sebep oluyor. Size bu kitaptan bahsederken Reha Çamuroğlu'nun siyasi yolculuğunu ve bu yolculukta "çeşitlilik"ten yana tavır aldığını, duruş skalasını ne kadar geniş tuttuğunu, onu son yirmi yıl içerisinde birbirinden çok uzak

Reha Çamuroğlu'nun son romanı *Nazar*, sizi 16. yüzyılın sisli sokaklarına, kuytu ormanlarına davet ediyor. (Görsel çalışma: Hollanda Atasözleri / Pieter Bruegel)

NAZAR

Reha Çamuroğlu
Everest Yayınları

siyasi yapılanmaların içerisinde görebildiğimizi anlatmalı mıyım, bilemiyorum. Sonunda kendini "hürriyetçi muhafazakar" ya da "millici" olarak tanımlayan Çamuroğlu'nun "Camiye gitmem ama ezan sesleri olmayan bir dünya istemem." gibi sözleri onun herhangi bir metnini okurken aklımda dolanıyor. Lacan haklı; yazar, metninden ayrı düşünmüyor. Yine

de bir roman olarak Avrupa'da da şansı olabileceğini düşünüyorum *Nazar*'ın. Edebi gücünden çok, doğru tarihsel bilgiyi paylaşması açısından önemli. Zaten tarihi roman yazarken her ikisini bir araya getirebilmek de az şey değil. Kitabın kötü adamı, "cadı" avından önce bütün hazırlıklarını tamamlamış:

"Sauer'in muhafızları neşesiz ve isteksizdi. Savaşçı görünüşleriyle çevrelerinde dehşet ürpertileri yaratan bu adamlar, işin tuhafı, asla gerçek bir savaş görmemiş, katılmamışlardı. Üzerlerinde her türlü bölgesel plaka zırhlar, başlarında süslü miğferler, ince kılıçlar, baltalı mızraklar, hançerler, arbaletler, savaş çekiçleri gibi bin türlü savaş edevatı taşımalarına karşın, yarattıkları dehşetle orantısız bir istek taşıyorlardı. Onları vahşileştirebilecek, gözlerini karartmalarını sağlayabilecek tek bir şey vardı; görevlerinin kanlı sonucundan sonra elde edecekleri altın. Bu altının miktarı görevlerini ve şerefsiz varoluşlarını, bir an için unutabilmelerini sağlayacak tek etkeni. Görev biter, altın alınır ve artık her neredeseler, oranın meyhane ve kerhanelerine gidilir, şarap ve kadın bedenlerinin içinde ümitsiz bir unutma arayışına girilirdi."

Batı'nın Doğu'ya ve Doğu halklarına bakışını, Ortaçağ'a dair kılık kıyafetten tutun da gelenek göreneklere kadar pek çok ayrıntıyı bulabileceğiniz *Nazar*, bugünün toplumunda kadın başta olmak üzere "güçsüz"e karşı şiddetin masalsı bir anlatısı. Ana karakter Margarita'nın çok daha derinlerine inmeyi, -yazar bir tarihçi olduğu için- çok daha fazla tasvire boğulmayı isterdim. Ancak bu anlamda ekonomik davranmış Çamuroğlu. Ben yine de bu önemli akademisyenin kaleminden, başka bir romanda, Anadolu'nun Müslümanlaştırılması sürecinde bilge bir şaman kadınının başına neler geldiğini okumak isterim. Belki de okur, *Nazar*'ın izlerini başka coğrafyalarda takip etmeye devam edecektir.

CAPONUN DEĞİL, BİZİM NURİDİN'İN ROMANI

“ *Mahmut Şenol, ABD'de yaşadığı için Türkiye'de çok tanınmıyor. Eski bir gazeteci olmasına rağmen basın tarafından da çok desteklenmediği için kitapları genelde görünür değil.*

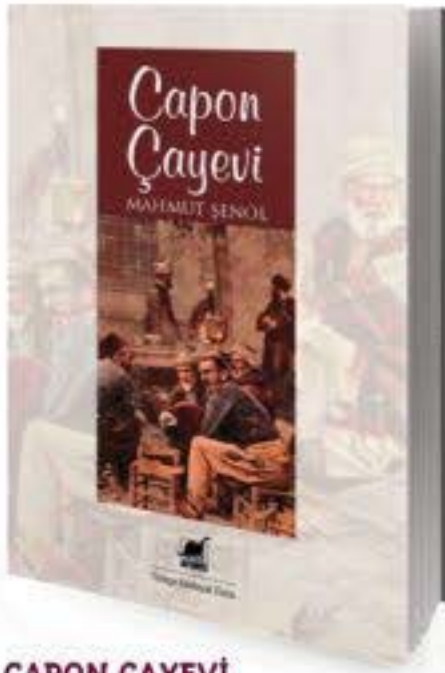
Ben Mahmut Şenol'un romanlarını bir kasaba olarak tanımlıyorum. (Görsel çalışma: Brooke Weeber)

Şimdilerde nasıldır bilmiyorum ama Cumhuriyet'in ilk yıllarında Çanakkale vilayetine bağlı Biga kasabasının Çerkes köylerinden biriydi Mahmudiye ve bu köyde Nuridin namı bir adam yaşırdı, 1929 doğumluydu. Bakmayın ona "Nuridin" dendiğine, Nurettin Karasu diye kayıtlıdır nüfusa. Nurettin diye seslenenlere de bakar; lakin Çerkes köylülerinin dili dönmediği için Nurettin demeye, Nuridin kalmıştır ister istemez ismi... Yazar Mahmut Şenol o doğduğunda imamın bile ismi "Nuridin" olarak kamet getirdiğini söyler, el kadar bebenin kulağına...

Öyle büyük kahramanlıklar yapmaya takati yoktur Nuridin'in. Zaten o doğduğunda düşman işgalinden çoktan kurtarılmıştır Mahmudiye. Yani Mahmut Şenol adını anmasa, kimsenin tanımayacağı, hiç kimsenin ilgilenmeyeceği bir insancıktır. Kendi halinde yaşar,

kimseye karışmaz. Herkes başka başka şeyler yapar, mevsim döner. Yıllar geçerken o sadece çay yapar. Bir çay ocağının arkasında hayatın anlamını bulmuş, buhar damlacıklarıyla oyun oynayan bir garip ademoğludur işte...

1950'lerde Galata'nın en meşhur kahvehanelerinden birinde; Bahriyeli İsmet'in yerinde çalışır. Kolay değildir öyle namı yedi düveli titreten Bahriyeli İsmet'in emrinde çalışmak, ona kendini sevdirmek. Tertemiz sicil gerekir önce, racon bilmek gerekir, yürek ister karşısında durmak. Güngörmüş adamdır ama ne yapacağı da belli olmaz hani... Bu sessiz adam yaptığı işle hem Bahriyeli İsmet'in gözüne girmiş hem de bütün İstanbul'a çay demlemiştir. İstanbul'da mutludur mutlu olmasına ama helalim dediği kadının kötü niyeti yüzünden nasıl çaycılığı öğrendiği Biga'dan ayrıldıysa, İstanbul'u da daha tadına

CAPON ÇAYEVI
Mahmut Şenol
Ayrıntı Yayınları

varamadan terk etmek zorunda kalmıştır.

Hayatın sillesini yemiş, bir lokmalık canıyla yaptığı çaylar sayesinde namı çok uzaklara erişmiş Nuridin'i herkes gibi ben de tanımazdım. Hatta Mahmut Şenol olmasaydı diğerleri gibi onun hikayesinin tadına da varamayacaktık.

Mahmut Şenol, *Çerkes Âdil Paşa'nın Tahsildarlık Günleri* adlı kitabıyla başladığı Mahmudiye Üçlemesi'nin ikinci kitabı olan *Capon Çayevi*'nde anlatıyor

bizim Nuridin'in hikayesini. Bizim diyoruz çünkü Mahmut Şenol yine öylesine başarılı bir karakter yaratmış ki, içim el vermiyor ondan roman kahramanı gibi bahsetmeye, kitabı okurken kurduğumuz tanışıklığı yok saymaya. Tabii ki sadece Nuridin'in hikayesini anlatmıyor Mahmut Şenol, bir tarihçi titizliğiyle bir dönem öyküsü anlatıyor. Biga'nın, Çanakkale'nin, Mahmudiye'nin öyküsü bu. Nuridin'in üzerinden 93 Harbi'nde Kafkasya'dan sürgüne gönderilen Çerkeslerin öyküsüne giriyor Mahmut Şenol, oradan Çerkes Ethem'e uzanıyor ve her anlattığı dönemi ayrıntılarıyla tasvir ederken kullandığı dil ile hikayelerin atmosferini başarıyla yaratıyor.

Mahmut Şenol, Mahmudiye Üçlemesi'nin ilk kitabı olan *Çerkes Âdil Paşa'nın Tahsildarlık Günleri*'nde tüm romanı "Don Kışotvari" bir karakter olan Âdil Paşa üzerinden kurmuştu ve yine dönemi ve siyaseti de içine katarak ilerletmişti romanını. Varlık Vergisi toplamak için yola çıkan bir kahramanın öyküsüydü anlattığı... Mahmut Şenol *Capon Çayevi*'nde de benzer bir yol izlemesinin yanında Âdil Paşa'ya sürekli göndermeler de yapıyor. Nuridin'in babasının yakın arkadaşı olan Âdil Paşa, evliliği konusunda Nuridin'e uyarı yapmaktan kaçınmıyor, Nuridin Âdil Paşa'nın Çerkes Ethem komutasında savaştığı yıllardan kalma silah arkadaşlarıyla da karşılaşılıyor...

ŞENLİKLİ VE ZALİM

Açık söylemek gerekirse, Mahmut Şenol, son yıllarda kitaplarından en keyif aldığım yazarlar arasında. Amerika Birleşik Devletleri'nde yaşadığı için Türkiye'de maalesef çok tanınmıyor. Eski bir gazeteci olmasına rağmen basın tarafından da çok desteklenmediği için kitapları genelde görünür olmuyor. Benim kendisiyle tanışıklığım *Âdil Paşa'nın Tahsildarlık Günleri* sayesinde. *Taraf* gazetesinin ilk yıllarıydı ve kitap yeni yayımlanmıştı. Oldukça başarılı bir roman olmasına rağmen ses

getirmedi ve öylece bir kenarda kaldı. O kitap için konuşmaya başlamış ve epey uzatmıştık sohbetimizi...

Âdil Paşa'nın Tahsildarlık Günleri'nin ardından gazeteciliği bırakmasına sebep olan 12 Eylül ile bir hesaplaşma romanı yazdı Mahmut Şenol, *Akhisar Düşerken* adı altında. İşgüzar bir trafik polisinin Akhisar'da başlattığı komünist takibini anlatıyordu. Ama öyle 12 Eylül'ün ve 12 Eylül romanlarının çatık kaşlı üslubu ile yapmıyordu bunu. Bir kasaba nasılsa öyle anlatıyordu; eğlencesiyle, hüznüyle, vahşeti ve sevecenliğiyle... 12 Eylül'ü çok iyi biliyordu Mahmut Şenol, çünkü *Cumhuriyet* gazetesinin 12 Eylül davalarını izleyen muhabiriydi. Askeri mahkemelerde tanık olduğu trajediler, hukuk skandalları ve insanlık suçlarına dayanamayarak gazeteciliğine de orada nokta koymuştu. İşte gördüklerinin, dinlediklerinin tamamını *Akhisar Düşerken*'de roman estetiğiyle okura sunmuştu... Mahmudiye Üçlemesi'nin iki ana karakterinin Çerkes olmasının sebebi de, anne tarafından Çerkes olmasından kaynaklanıyor ve bu sayede Çerkeslerin yaşamları hakkındaki küçük ayrıntılarla süslüyor romanlarını.

Mahmut Şenol, *Capon Çayevi*'ni yazarken tuttuğu akıl defterlerinde, yani notlarında ise kendi romanını şu sözlerle tanımlıyor: "Benim romanlarım bir ölçüde Pieter Bruegel'in resimlerini kağıda aktarıp temize çekmek gibidir. Hollandalı ressamın tablolarını görüyorum kendi yazdıklarımda ve kitaplarımdaki hikayeler, karakterler, mekan ve zamanın ilişkisi, hatta kullandığım dil, Bruegel'in resimlerine benzer, şenlikli ve zalimdir her şey... Berbat ve şahane, zor ve kolay, yalan ve dürüstlük, ihanet ve sadakat, alay ve gurur, adi ile yüce, hatta dev ve cüce iç içedir bende." Mahmut Şenol kendi romanlarını tanımlamak için Pieter Bruegel çalışmalarını örnek gösterse de, ben Mahmut Şenol'un romanlarını bir kasaba olarak tanımlıyorum. Sadece kasabaları anlattığı için değil, yukarıda saydıklarının hepsinin küçük bir taşra kasabasında bulunduğu için... Zaten onun romanının gerçek gücü de kasabanın o renkli insanlarından geliyor...

Herkes başka başka şeyler yapar, mevsim döner, yıllar geçerken o sadece çay yapar. Bir çay ocağının arkasında hayatın anlamını bulmuş, buhar damlacıklarıyla oyun oynayan bir garip ademoğludur işte...

ELBETTE GÜZEL VE ELBETTE DEDEKTİF: JULIA

**“ Julia Bir
Kriminoloğun
Maceraları, süper
kahraman destanları
yerine, bir kadının
zekasıyla çözdüğü
gerçekçi hikayeler
arayanlara sesleniyor.**

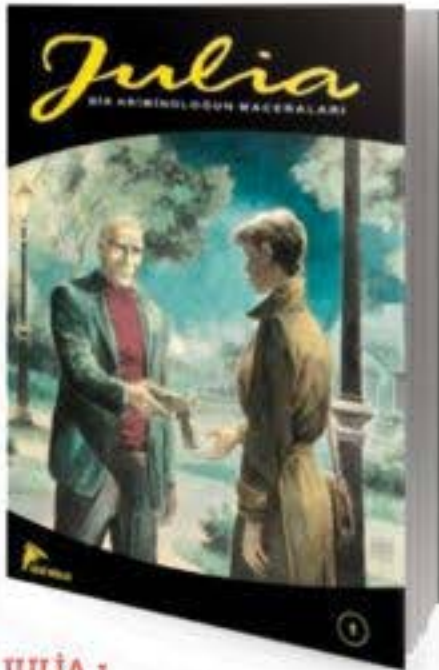

Çizgi roman bir tutku meselesi... Örneğin her seferinde ısrarla aynı çizgi roman dükkanından alışveriş yapar, dükkanın çalışanlarıyla mutlaka biraz sohbet edersiniz. Sevdiğiniz çizgi roman serisini takip etmeyenlere bu seriyi okumaları için yoğun bir baskı uygularsınız, ara sıra çizgi romandakilere benzeterek siz de bir şeyler çiziktirir, sevdiğiniz karakterlerin oyuncaklarını bulduğunuzda sevinçten çıldırabilirsiniz. Uzun yıllar bir seriye bağlı kalmak da bu tutkunun omurgasını oluşturuyor. Kriminolog Julia Kendall'ın New Jersey'deki hayali şehir Garden City'de geçen maceralarını anlatan *Julia -Bir Kriminoloğun Maceraları* adlı çizgi roman, Türkiye'deki okurları için işte böyle tutkuyla, yıllardır takip edilen bir seri. İtalya'da *Ken Parker*'dan *Zagor*'a en şöhretli çizgi romanların kaynağı olan Bonelli Comics'ten yayımlanan seri, Türkiye'de 1990'lı yıllarda Aksoy Yayıncılık tarafından *Kadın Dedektif Julia* adıyla çıkartılıyordu. Yaklaşık bir yıldır 1001 Roman tarafından *Julia-Bir Kriminoloğun Maceraları* adı altında üçer bölümlük ciltler halinde

çıkan çizgi roman, geçtiğimiz ay yine yayınevi değiştirdi. Bu kez Çizgi Düşler'den çıkan *Julia-Bir Kriminoloğun Maceraları* yine üçer bölümlük ciltler halinde iki ayda bir yayımlanacak.

Serinin baş karakteri Julia, gerçekten özgün biri. 30'lu yaşlarda, üniversitede kriminoloji bölümünde akademisyen, kitap kurdu, zeki, işkolik ve yalnız bir kadın. Genelde çizgi roman serilerinin başrolünde kadınlar oldu mu, güzel olmaları şarttır. Julia da Audrey Hepburn'den ilham alınarak çizilmiş oldukça çekici bir tip. Hepburn'un *Tiffany'de Kahvaltı* filminde dudaklarının arasına sigara ağızlığı sıkıştırarak verdiği poz, Julia'da entelektüel kimliğini temsil eden gözlüklerle çizilen portreye dönüşüyor.

Julia, üniversitede kriminoloji üzerine verdiği derslerden kalan vaktinde şehrin polis merkezine suçluları yakalamaları ve cinayetleri çözmeleri için yardımcı oluyor. Macera da burada başlıyor. Suçlunun psikolojisini anlamak onun uzmanlığı, sezgileri ise en önemli yol göstericisi. Cinayeti işleyen bir kiralık katil

JULIA 1 (Bir Kriminoloğun Maceraları)

Çizgi Düşler Yayınevi
Çeviren: Emel Altan Ege

ile birlikte yaşıyor. Çizgi romanda Hollywood'dan ilham alarak çizilen tek karakter Julia değil. Emily, Whoppy Goldberg'e; polis merkezindeki komiser Alan Webb, John Malkovich'e; Leo Baxter ise Nick Nolte'a fena halde benziyor. Aşk hayatına gelirsek... Pek çok bölümde farklı sevgilileri olsa da Julia, bir erkeğe bağlanmayı beceremeyenlerden. Bunca suçlu şehirde kol gezerken onun bir koca ya da sevgiliye ayıracak vakti pek yok. Yalnızlığıysa en çok yardımcısı Emily'ye dert oluyor. Emily'nin tüm isteği Julia'nın bir an önce bir koca bulması. Zira Emily'nin dört çocuk, sayısız torun, yeğen ve kuzenden oluşan ailesine karşılık Julia'nın huzurevinde kalan bir büyük annesi ve sürekli seyahat eden manken kız kardeşinden

mi, delinin teki mi; bir anne mi, tanıdık mı... Yoksa suçlu, cinayeti ihbar edenle aynı kişi mi; amacı intikam mı, yoksa para mı? Tüm bu sorulara, en hızlı yanıtları Julia veriyor. Davaları çözerken bir nevi özel dedektif olan ve şehrin karanlık taraflarını da iyi tanıyan yakışıklı dostu Leo Baxter'dan da yardım alıyor.

KİTAP ÖNEREN KİTAP

Julia; beyaz, güzel, uzun tüylü İran kedisi ve yardımcısı Emily Jones

başka kimsesi yok. Üç yaşındayken anne ve babasını kaybeden Julia, yalnızlığa alışkın bir kadın. Sık sık piyano çalıyor, bolca da roman okuyor. (Julia'nın maceralarını okurken Julia'nın elinden düşürmediği kitapların izinde, okuma listenizi bir hayli zenginleştirebilirsiniz.)

Julia'nın Çizgi Düşler'den yayımlanan son kitabında da edebiyat dünyasından bolca iz var. İlk bölümde Julia, işinin ehli bir katilin peşine düşüyor. Katil artık

emekliye ayrılmış ama peşindekiler böyle düşünmüyor ve karısını öldürüyorlar. O da bir dizi cinayetle intikam alıyor. Ama bu katil, bir kitap kurdu aynı zamanda. Bu vesileyle bu bölümde pek çok kitap adı geçiyor, Dalton Trumbo'dan *Johnny Silahını Kaptı*, Thomas Bernhard'dan *Eski Ustalar*, Joyce'dan *Ulysses* bunlardan bazıları...

Son sayıdaki diğer bir macerada ise Julia'ya gizli bir hayranı bir dizi hediye gönderiyor. Önce gonca güller, ardından telesekretere okunan şiirler: "Ruhum benim, gözlerini yavaş yavaş yum / Rüyanda derin sulara gömülür gibi, çıplak teninde bembeyaz bir giysi / Rüyaların en güzeli seni içine alacak / Ruhum benim, gözlerini yavaş yavaş yum / Kendini benim güçlü kollarıma bırakır gibi bırak / Rüyanda beni hiç unutma / Gözlerini yavaş yavaş yum / O kahverengi gözlerini yemyeşil bir ateşin içinde yanan o gözlerini..."

Şiiri duyan Julia'nın yardımcısı Emily, "Bunlar Martin Luther King'den olmalı, hiç bunun kadar insanın içine işleyen bir şey duymamıştım." diyor. Julia ise, "Bu Nazım Hikmet'ten, benim çok sevdiğim bir Türk şairden." diyerek onu düzeltiyor. Bir süre sonra bu kez Nazım Hikmet'in "Rüyamda güzelimi gördüm/ Dalların üzerinden bana göründü/ Tıpkı ay gibi geçip gidiyordu/ Bulutların arasından süzülüp/ O gidiyor ben de onu izliyordum/ Ben duruyordum, o da duruyordu/ Ben ona bakıyordum o da bana/ Ve burada her şey

Romanın bir yerinde Nazım Hikmet de var. Bir şiirinden alıntı yapılmış; ancak aracı diller kullanıldığı için, bu şiirin hangisi olduğu bile belli değil.

bitti" dizeleri telesekretere okunuyor. Julia bu jestten çok etkileniyor. Ama açıkçası Julia söylemese dizelerin Nazım Hikmet'e ait olduğunu anlamak pek kolay değil. Türkçeden İtalyancaya, İtalyancadan tekrar Türkçeye çevrilen şiirler tabii epeyce değişmiş. Bu sebeple çeviriyi yapan Emel Altan Ege, dizelerin Ruhum ve Piraye için yazılmış: Saat 21-22 şiirlerinden alındığını tahmin ettiklerini ama kesin bir yargıya varamadıklarını bir notla belirtmiş. Araştırmak isteyenlere bol şans diliyoruz.

Julia'yı merak edenlere, önce sahafları dolaşıp Aksoy Yayıncılık'tan çıkan sayıları edinmeleri önerilir. İlk sayıdan başlamak, takip için önem taşıyor. Zamanla şimdiki sayıya ulaşabilirsiniz. Ya da hemen bu sayıyı edinin okumaya da başlayabilirsiniz elbette. Kararınız ne olursa olsun belirtelim, *Julia-Bir Kriminoloğun Maceraları*, süper kahraman destanları yerine, bir kadının zekasıyla çözdüğü gerçekçi hikayeler arayanlara sesleniyor.

Emily, "Bunlar Martin Luther King'den olmalı, hiç bunun kadar insanın içine işleyen bir şey duymamıştım," diyor. Julia ise, "Bu Nazım Hikmet'ten, benim çok sevdiğim bir Türk şairden." diyerek onu düzeltiyor.

YALNIZLIK GİTTİĞİN YOLDAN GELİR

“Fena halde yoğun 130 sayfa boyunca, son bir gayret düşüncelerini toplayan, derdini -bazen kendine bile itiraf etmeden- bize anlatmaya çalışan Mathea’yı dinliyoruz.”

Norveçli genç yazar Kjersti Skomsvold, Cemal Süreya’dan haberdar mıdır? Hiç değilse tek bir şiirinden? Çünkü “8.10 Vapuru”ndan sadece iki dize, yazarın kendi memleketinde üç sene önce yayımlanan ilk kitabı *Hızlandıkça Azalıyorum*’u tarif etmeye yetiyor: “Sesinde ne var biliyor musun / Söyleyemediğin sözcükler var.”

Skomsvold, tam da bunu; bir yaşam boyu söylenmemiş, bir gün dillendirilir umuduyla üst üste yığılmış ve nihayet terk edilmiş sözcüklerin romanını yazmış. Sözcüklerin sahibi, artık yolun sonuna geldiğini düşünen yaşlı bir kadın, Mathea Martinsen. Bir novelladan biraz daha uzun (ve fena halde yoğun) 130 sayfa boyunca, son bir gayret düşüncelerini toplayan, derdini -bazen kendine bile itiraf etmeden- bize anlatmaya çalışan Mathea’yı dinliyoruz.

Daha fazla ilerlemeden evvel, izninizle, kişisel bir not düşeyim. Eleştiri yazılarında, hikayelerin detaylarının uzun uzun anlatılmasını doğru bulmuyorum. Okurun fazladan bir zihinsel hazırlık yapmasına, hikayeyi daha okumaya başlamadan kanıksamasına yol açıyor. Bu yüzden kestirmeden gideceğim: Olaylar Norveç’te geçiyor. Kahramanımız, bildiğiniz gibi, yaşlı bir kadın (kaldı ki bunu dahi söylemek istemezdim, çünkü yaşıni sonradan fark ediyorsunuz) ve mesele, Norveç’te geçen bir romandan bekleyebileceğiniz üzere, yalnızlık.

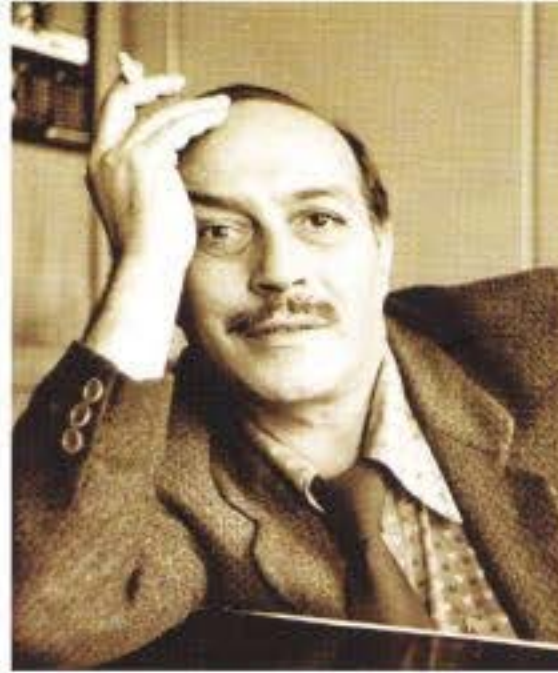
Birkaç yan unsur daha: Kahramanımız Mathea insanlardan korkuyor, iletişim kurmaya çekiniyor, üzerinde saatlerce düşünmeden, kocasından başkasına bir cümle olsun laf etmiyor. Kimse de onu görmüyor zaten. Mathea Martinsen’in yaşamı, düşünceleri, sızlanmaları, eleştirileri, korkuları, on yıllardır dip dibe yaşadığı kapı komşusunun dahi umurunda değil.

Kulağa çok bildik geliyor, değil mi? Üstelik bunlar, üzerine bir roman kurmak için pek elverişli konular da sayılmaz. Yine de genç yazar zor yola sapmış; Mathea’nın yalnızlığını her adımda yeni sürprizlerle boyutlandırarak anlatmış. Kahramanımızın sıradan görünen hikayesi, sudaki halkalar gibi, sayfalar ilerledikçe açılıp genişliyor. Skomsvold’un kısa, vurucu cümleleri, göze görünmez, yaşlı bir kadının kafa sesine dönüşüyor; hedeflerini bir bir vurup görevlerini yerine getiriyor.

Romanın tüm ağırlığı özel bir anda yüklü. Çilek reçeli seven Mathea, ağzı sım sıkı kavanozları açamadığından, kasiyerdan yardım istemeye karar veriyor. Yanına gitmek konusunda dakikalarca düşündüğü kasiyer

Kahramanımız
Mathea
-insanlardan
korkuyor,
iletişim
kurmaya
çekiniyor,
üzerinde
saatlerce
düşünmeden,
kocasından
başkasına bir
cümle olsun
laf etmiyor.
(Görsel
çalışma: Ethem
Onur Bilgiç)

Cemal Süreya'nın "Sesinde ne var biliyor musun / söyleyemediğin sözcükler var." dizesi ve Munch'un en bilinen tablosu "Çığlık" ne anlatıyorsa, *Hızlandıkça Azalıyorum* da onu anlatıyor.

onun farkına bile varmıyor. Yüzüne bakmadan reçeli kasadan geçirip işlemini yapıyor.

"Şayet beş dakika sonra kaçırılsam kasadaki oğlan ona benim resmimi gösteren polise beni daha önce hiç görmediğini söylerdi."

YAŞAM EYLEMLE ANLAM KAZANIR

Kocası Epsilon, Mathea'yı şu dünyada gerçekten görebilen tek kişi. Yazar Skomsvold'un en başarılı olduğu yerler de zaten ikisinin hikayesini iç içe anlattığı bölümler. Dokunaklı bir aşk hikayesinin karşı tarafında duran Epsilon, bazen Mathea'nın alt beni oluyor, bazen sırdaşı. Bazen de tümüyle bir yabancı haline geliyor; varlığıyla da yokluğuyla da Mathea'nın yalnızlığını belirliyor. Hatırlattıkları için, bu defa bir başka şaire, Oktay Rifat'a başvuralım: "mutluluk bir çimendir, bastığın yerde biter / yalnızlık gittiğin yoldan gelir."

Mathea'nın hikayesinin kalanı tümüyle bir hayalkırıklıkları galerisi. Belki bu yüzden en istahla yaptığı şey dönüp dönüp kendi ölümü üzerine düşünmek. Yine de temiz ve çocuksu bir soruyu adabınca sormayı beceriyor: İnsanlar, yaşadıkları kısa sürede toplumda bir fark yaratamamalarına karşın kendilerini neden bu kadar ciddiye alıyor?

Ya da insanlar gerçekten bir fark yaratabilir mi? Mathea, Danimarkalı masalcı Hans Christian Andersen'in "Yaşam ancak eylemle anlam kazanır." sözü üzerine kafa yoruyor ama hepsi bu. Orada kalıyor. Elinden daha fazlası gelmiyor. Ufak tefek kıpırtılar belki. Mesela şu:

" (...) Bir yerlerde dünyada şu anda yaşayan insanların sayısının ölenlerin sayısını geçtiğini okuduğumu hatırlıyorum ve ne zaman ölenlerin sayısının yaşayanları geçeceğini merak ediyorum. Bakarsın bu konuda terazinin dengesini değiştirecek ağırlık ben olurum."

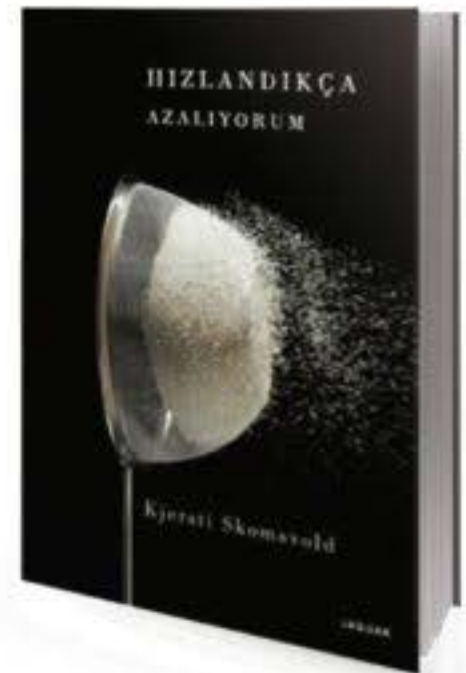
Can yakıcı olan sadece Mathea'nın hikayesi değil. Onun vardığı nokta, bugün bizim üzerinde durduğumuzla aynı. Bir otuz yaş daha genç olsaydı, muhtemelen Twitter'dan sağa sola sataşacak, Facebook'ta "Bugün de yeni bir şey olmadı." diye durum güncellemesi yapacaktı. "Yaşam ancak eylemle anlam kazanır." cümlesinin karşılığını sosyal medyada bulup, sıraya uyacaktı. Ne var ki bu devri iskalıyor.

Ama yazar Skomsvold ıskalamamış. Bunun ne menem bir sıkıntı olduğunu, kendinden bıktığı için hayatla uzlaşamayan bir kadın üzerinden anlatabilmiş. Yazarın daha ilk romanıyla gördüğü takdir (Norveç'te Tarjei Vesaas İlk Kitap Ödülü ve yoğun bir uluslararası ilgi) boşuna değil. Ufak tefek

kusurlarına karşın (roman kısa ama bazı kısımlar yine de gereksiz), Skomsvold, hepimizin sıkıntısını, yaşlı bir kadın üzerinden, üstelik tazelik bir dille başarıyla anlatıyor.

Tazelik demişken, Skomsvold'u Türkçede yayımlayan yeni yayınevi Jaguar Kitap'ı anmadan geçmeyelim. Yayınevi satış garantisi hiç olmayan, zor tercihler yapıyor; üstelik kitaplarını da gayet güzel kapaklarla ve kolay okunur, düzgün bir sayfa tasarımıyla basıyor. Bir not da çevirmen Deniz Canefe için. Norveççeden önceki çevirileriyle bildiğimiz Canefe, yine tertemiz bir Türkçe ile, şık bir işe imza atmış (kafiye takıntılı Mathea'nın bazı cümlelerini Türkçeye uyarlamak zor olsa gerek.)

Bu kısa romanı bir gece, araya başka hiçbir şey almadan, oturup bir defada okuyun. Kapağını kapattığınızda, yolunuzun çok meşhur bir başka Norveçliye, ressam Edward Munch'e bağlandığını göreceksiniz. Ortada gayet basit bir başka tarif var çünkü. Munch'un en bilinen tablosu "Çığlık" ne anlatıyorsa, Skomsvold, *Hızlandıkça Azalıyorum*'da onu anlatıyor. Çok daha sessiz bir şekilde belki ama aynı edayla. Tam da kitap kahramanının dediği gibi: "Ormanda devrilen ağacı düşünürken hareketleniyorum. Şayet hiç kimse duymuyorsa ağaçtan ses çıkmış mıdır?"

HIZLANDIKÇA AZALIYORUM
Kjersti Skomsvold
Jaguar Kitap
Çeviren: Deniz Canefe

ULYSSES: HANGİSİNİ OKUYALIM?

“Ulysses’in kendisi ile başımız belada iken şimdi bir de alternatif çeviri problemimiz oldu.”

2012’nin son büyük sürprizi *Ulysses*’in yeni bir çevirisinin yayımlanması oldu. Kimilerince XX. yüzyılın en önemli edebiyat eseri addedilen *Ulysses*’in ilk çevirisi Nevzat Erkmen tarafından yapılmıştı (1996, YKY). Armağan Ekici’nin Türkçeleştirdiği yeni *Ulysses*, Bülent Erkmen’in albenili tasarımı ile Norgunk tarafından basılmış. Kütüphanenize yakışacak şık bir kitap.

Ulysses yayımlandığı günden beri tartışmaların ve incelemelerin odağında. Bunun bir nedeni, Joyce’un bilinçli olarak edebiyat çevrelerini yüzyıllarca meşgul edecek bir metin üretme amacı, ikincisi ise basım macerası. Biraz bahsedeyim: Önce bir Amerikan dergisinde bölüm bölüm yayımlanır, sonra müstehcenlik suçlamasıyla yayını durdurulur. Kitap olarak ilk basımı ise 1922’de Paris’te gerçekleşir. Ancak Paris’te kitabı Joyce’un karmakarışık ve okunması zor el yazısından dizen

dizgiciler tek kelime İngilizce bilmemektedir. Joyce’un artan görme problemleri de provalar üzerinde sağlıklı bir çalışma yapmasına engel olur. Sonuç olarak bu sancılı doğum süreci çok sayıda farklı *Ulysses* baskısının ortaya çıkmasına neden olur.

YKY baskısında çevirinin yapıldığı orijinal metinle ilgili bilgiye ulaşabiliyoruz: Random House, 1986 baskısı. Ancak nedense Norgunk bu bilgiyi okurlarından esirgemiş. Yayınevinden öğrendiğimize göre kaynak metin, 1993’te yayımlanan Oxford World’s Classics / Jeri Johnson metni. Bunun aynı zamanda mizanpaj olarak birinci basımın tıpkı basımı olduğunu öğreniyoruz. Bu özelliği ile de YKY baskısından çok farklı bir baskı var elimizde. Elimizde iki çeviri olduğuna göre, hangisini okumalı? *Ulysses*’in kendisi ile başımız belada iken şimdi bir de alternatif çeviri problemimiz oldu. Söyleşilerinden Ekici’yi *Ulysses*’i yeniden çevirmek gibi çılgınca bir maceraya sürükleyen motiflerden birisinin de bu olduğunu öğreniyoruz. Yani *Ulysses*’in aslında sıkıcı, tatsız bir metin olmadığı, tam tersine hınzırlıkları, oyunları, Joyce’un içine gömdüğü dehası ile keyifli bir metin olduğunu gösterebilmek. Lafı uzatmadan, bir yargıya da varmadan (varmadan demek daha doğru olur, zira elimde orijinal İngilizce metinler yok; ayrıca metinler olsa da çevirilere kıymet biçme yetkinliğine sahip değilim) aynı cümlelerin bu iki

Ulysses yayımlandığı günden beri tartışmaların ve incelemelerin odağında. Bunun bir nedeni, Joyce’un bilinçli olarak edebiyat çevrelerini yüzyıllarca meşgul edecek bir metin üretme iddiası; ikincisi ise basım macerası. (Görsel çalışma: Mert Tugen)

ULYSSES

James Joyce

Norgunk Yayıncılık

Çeviren: Armağan Ekici

çeviride nasıl çevirildiklerini birkaç örnek ile aktaralım. Belki okuyucularımızın "Hangisini okuyalım?" sorusu için bir nebze faydalı olur. İlk örnekler Erkmen, ikinciler Ekici çevirisidir. Farklılıkları bulmak için bir çaba gösterilmemiştir.

"Sarman, Babaç Buck Mulligan, üzerine bir aynayla ustura haçvari konulmuş tıraş sabunu köpüğü dolu tasıyla merdiven başında belirdi." (s. 32)

"Oturaklı, toraman Buck Mulligan, merdivenbaşından dışarı çıktı, üzerinde

bir aynayla bir usturanın haç gibi çaprazlandığı sabun köpüğü dolu bir tası yüklenmişti." (s. 9)

"Görülebilenin kaçınılmaz kipliği: En azından bu, gözlerimin düşüncesi. Burada okuyadurduğum her şeyin, yaklaşan meddin getirdiği denizcanlılarının ve denizkazının, şu partial pabucun imzaları." (s. 67)

"Gözle görülenlerin kaçınılmaz modalitesi: en azından bu, eğer daha fazlası değilse, gözlerim aracılığıyla gelen düşünce. Tüm nesnelerin imzalarını okumak için buradayım, denizdölü ve denizölüsü yosunlar, yaklaşan gelgit, şu paslı pabuç." (s. 42)

"Mr. Bloom ölçülü adımlarla Sir John Rogerson rıhtımı boyunca vinçlerin yanından ilerledi. Windmill Lane'i, Leask'in ketentohumu ezimevini ve postaneyi geçti." (s. 102)

"Mr. Bloom, Sir John Rogerson Quay boyunca yük arabalarının yanından açık bir zihinle yürüdü. Windmill Lane'i, Leask'in keten tohumu presini ve postaneyi geçti." (s. 74)

"İRLANDA BAŞKENTİNİN KALBİNDE Tramvaylar Nelson Sütunu'nun önünde yavaşladılar, döndüler, cereyan kollarını değiştirdiler." (s. 151)

"HİBERNİYA BAŞŞEHRİNİN KALBİNDE - Nelson sütununun önünde tramvaylar yavaşladılar, makas değiştirdiler, boynuzlarını başka hatta taktılar." (s. 117)

"EKSİLEN RAKAMLAR KART KOKOROZLARI PEK KEYİFLENDİRDİ. ANNE ÇALAK FLO SARSAK - AMA HAKSIZ MI YANİ ONLAR?" (s. 186)

"EKSİLMİŞ UZANTILAR NEŞELİ NİNELERİ PEK KIKIRDATTI. ANNA VINGIRDARKEN FLO ZANGIRDADI - OLACAK ARTIK O KADAR, DEĞİL Mİ?" (s. 147)

"Ananaslı akideşekeri, limonlu belik, yumuşak karamela. Her yanı yapışıyapış şeker bir kız bir hristiyan kardeşin tabağına, kepçe kepçe kremalı tatlı dolduruyor." (s. 187)

"Ananaslı bonbon, limon şekeri, tereyağlı lskoç şekerlemesi. Şekersaksaklı bir kız bir hristiyan birader için kepçe kepçe şekerleme dolduruyor." (s. 148)

"Çelebi Kuveykir kütüphaneci, sadra şifa vermek niyetiyle, onlara doğru tatlı tatlı mırıldandı." (s. 223)

"Kibarca, onları teskin etmek için, Quaker kütüphaneci kedi gibi guruldadı." (s. 180)

"Pek muhterem başrahip John Conmee S.J. Kilisedeki kapalı bölmesinden aşağı inerken ısıltılı saatini gene iç cebine yerleştirdi." (s. 260)

"Yüksek rütbeli, pek muhterem peder John Conmee S. J. ruhban bölmesinin basamaklarını inerken pürüzsüz saatini geriye, iç cebine koydu." (s. 214)

"Altın ile bronz atnallarının çeliktingirtisini işittiler. Küstahtah tahtahtah." (s. 298)

"Sırmanın yanında kızıl naldemirlerini duydular, çelikçinçin. Münüfübütfüf tftftftff." (s. 249)

"Arbour Hill'in köşesinde D.M.P.'den baba Troy'la laflayıp vakit geçiriyordum kin, hay Allah manyak bi baca temizleyicisi geldi de süpürgesinin sopasını az daha gözümün içine sokayazdı." (s. 337)

"Dublin Emniyet Teşkilatı'ndan bizim Troy'la şurda Arbour Hill'in köşesinde azıcık vakit öldürüyordum ağbi Allahın belası bir baca temizleyicisi çıkıp gelmez mi, az kaldı edevatını gözüme sokayazdı." (s. 284)

"Deshil Holles Eamus. Bize o mihr-i dirahşanı, nur-i ilahiye gönder, Horhorn, hayatbahşeden, meyvedar rahmi." (s. 431)

"Deshil Holles Eamus. Gönder bize, parlak tanrı, ak tanrı, Bobohorn, canlananı ve rahimmeyvesini." (s. 369)

"Genelevin, tramvayların parkesiz yan manevra hatlarındaki çıplak raylarla yeşilli kırmızı ısıltıların ve tehlike

işaretlerinin yer aldığı ön tarafındaki Mabbot Street girişi." (s. 478)

"Geceköyün Mabbot Street girişi, girişin ön tarafında tramvayların kaldırım taşları döşenmemiş, iskelet halinde raylardan ibaret, bataklık yalazından kırmızı yeşil ışıkları ve tehlike levhaları olan manevra hattı uzanmaktadır." (s. 411)

James Joyce'un başyapıtı olarak görülen *Ulysses*, kimilerince XX. yüzyılın en önemli edebiyat eseri.

KADIN, KADININ PERİSİYMİŞ MEĞER

“Ölümler ve Periler’deki tematik bütünlük, ne yazık ki biçimsel karmaşayı kurtarmıyor. Öykülerin yazılışında ve kurgulanışında farklı ustalık seviyeleri hissettim.

Kadın ve ölümün birbirine çok yakın olduğu öykülerde, perileri bulmak biraz daha zor. Kadın, kadının perisiymiş meğer. (Görsel çalışma: Teena Marie Fancey)

Öykü kitaplarının adları çok şey anlatır. Bağımsız kurmaca parçaları gibi görünseler de, aynı kitabın içinde yer almalarının nedenini çözümlememiz için gereken şifreyi vermiştir yazar. Hele kitap adını bir öyküden alıyorsa, iş kolaylaşır, seçkideki diğer öyküleri bu başrol verilmiş öyküyle kıyaslarız. Zeynep Ünal’ın öykü kitabı *Ölümler ve Periler*, adını bir öyküden almıyor. O nedenle okura, sayfalarda ölü ve peri avına çıkma görevi düşüyor. Rastgele.

Ölümleri yazarın bıraktığı yerde buluyor okur. İlk ceset trende. Cinayet olabilir, polisler geldi. Vapur boşaldığında ise, kendi sakızıyla boğulmuş bir kadın cesedi bulacaklar. Kaza sanacaklar ama biri biliyor gerçekte neler olduğunu. Yatılı okulda, aşkına karşılık bulamamış bir öğrenci intihar edecek, ardında en iyi arkadaşını suçlayan bir mektup bırakarak. Giriş katında oturan kadının intiharı son onda onu camdan dikizleyen biri tarafından

önleneyecek. Ama kadın hâlâ tekrar intihar edeceği tehditlerini savuruyor. Elleri portakal kokan kadının başı ise kesik, torbada şu an. Yaralı bereli, aç, konuşmadan, göz yaşları içinde yatakta yatan kadın henüz ölmedi. Annesinin dualarıyla.

Kadın ve ölümün birbirine çok yakın olduğu öykülerde, perileri bulmak biraz daha zor. Kadın, kadının perisiymiş meğer. Bazen tesadüfi, çoğunlukla zorunluluktan, birbirlerinin hayatlarında davetsizce peydahlanıyorlar. Hoşgelmiyorlar birbirlerinin hayatına, iyilik de yok bu perilikte. Bedduadan büyüye, rekabetten kıskançlığa sadece kötülüğünü isteme var. Kimin kızı önce nişanlanmış yarışına giriyorlar. Kızlardan etek giyen, pantolon giyenden önce nişanlanıyor. Yeni doğurduğu bebeği kullanarak, kayınvalidesini

ve görümcesini kendine hizmet ettiren yeni gelin, görümcenin hayalinde süt veren bir mandaya dönüşüyor. Kocasını, öteki kadından ayırmak isteyen de, evli sevgilisi karısını terketsin diyeni de şarlatan bir büyücüye dolarlar kaptırıyor. Karşısında oturan şişman kadın boğazına kaçan sakızdan boğuluyor da, başta kendine dik dik baktı diye, yardım etmiyor zayıf kız. Kız yatılı okulundaki öğrencilerden biri, sırf kendisiyle oynasın diye, yalanlarla kandırıyor, intihara sürüklüyor arkadaşını. Bir başka kadın, gittiği üniversiteden kız arkadaşına mektupla aşkını ilan ediyor, çevresindeki erkeklerin boğazını kesmekle tehdit ederek.

İlk öykü “Devon Misafiri” ve son öykü “İvır Zıvır”, Zeynep Ünal’ın kullandığı fantastik öğelerle ve gizemli yaşlı kadın imgesiyle benzeşiyor. Bu eksantrik yaşlı kadınlar, hayatlarına girdikleri kadınları korkutarak, yanlış bir hayat yolunda

Ölüleri yazarın bıraktığı yerde buluyor okur. İlk ceset trende.
(Görsel çalışma: Howard Fogg)

olduklarını gösteriyor, büyük hatadan önceki son çıkışı bulmalarına yardımcı oluyorlar. Bu yaşlı kadınlar sanki gelecekte gelmişler ve bugünkü hallerine ibretlik bir gösteri sahneye koyuyorlar. Bu iki öykünün bir diğer ortak yanı ise, aşına kurmaca türlerinin kalıplarından faydalanmaları. Trende geçen "Devon Misafiri", açıkça bir Agatha Christie polisiyesine gönderme yaparken; "İvır Zıvır" ise, bir bilgisayar oyununun bir türlü aşılamayan seviyelerini B sınıfı korku filmi atmosferinde anlatıyor.

TEMATİK BÜTÜNLÜK, BİÇEMSEL KARMAŞA

Ölüler ve Periler'deki tematik bütünlük, ne yazık ki biçimsel karmaşayı kurtarmıyor. Öykülerin yazılışında ve kurgulanışında farklı ustalık seviyeleri hissettirdim. Farklı yıllarda ve farklı yaşlarda yazılmış olabilir diye fikir yürütebilirim ancak. Aforizmaya başvurmadan yazılmış olması hoşuma gitti. Ancak, öykülerden birini, "Annemin Nesi Var?" adlı öyküyü, hiç "a" harfi kullanmadan yazabilecek kadar dikkatli bir yazarın, diğer üç öyküde iki sayfa arayla çelişkili hava durumu tasvirleri yapması kabul edilemez. Editöryel bir

gözden kaçırma mı acaba? Ayrıca, bu kadar havadan sudan bahsetmeye ne gerek var:

"Buz gibi su iyi gelmişti." (Asya Mandası, s.25)

"Hastanenin sıcaklığı genç kadına iyi gelmişti." (Asya Mandası, s. 26)

"Kendini üst salonun klimalı serinliğinde bulunca... (Çıt Çıt'ın Sonu s. 61) "Kilma olmasına rağmen güneş içeriye kavuruyordu." (Çıt Çıt'ın Sonu s. 63)

ÖLÜLER VE PERİLER
Zeynep Ünal
Ayizi Kitap

Sürprizli bir son ile bitmesine özen gösterilmiş, bu sonu hazırlayacak detaylarla kalabalıklaştırılmış öykülerin aslında belki "tamamlanmamışlığa" ihtiyacı var.

"Güneşli hava evin içine sınırsız yayılmış..."
(Keşke Açmasaydım, s.83)

"Serin havanın yüzüne çarpması çok iyi gelmişti."
(Keşke Açmasaydım, s. 85)

Sürprizli bir son ile bitmesine özen gösterilmiş, bu sonu hazırlayacak detaylarla kalabalıklaştırılmış öykülerin aslında belki "tamamlanmamışlığa" ihtiyacı var. Karakterlerin bulundukları ortamdaki kurtuluşlarını hayal ettikleri ya da hayatlarının kabusu döndüğü bölümler öykülerin en rahatlatıcı, en "önceden tasarlanmadan" yazılmış hissini veren bölümleri. "Düşünen Adam" ve "Canımın Cananı Artık Bir Hiçsin" öykülerinin şiddet kurbanı kahramanları sessiz bırakılarak doğru bir seçim yapılmış. Zeynep Ünal ilginç karakterler yaratıyor, karakterlerine biraz daha güvenebilir ve karakterin öyküyü yönlendirmesine cesaret edebilir. Çehov'un iyi öykü nasıl olmalı konusundaki öğüdü hatırlanmalı: "Bana ayın parladığını söyleme, ayışığının cam kırıklarındaki yansımaları göster." Zeynep Ünal, en iyi öyküsünü henüz yazmamış.

TÜRKİYE'NİN İLK FEMİNİST YAYINEVİ

Ölüler ve Periler, Türkiye'nin ilk feminist yayinevi Ayizi Kitap'tan çıktı. Hayata feminist bakış açısıyla yaklaşan kitaplar yayımlama hayaliyle kurulduklarını söylüyorlar. Amaçları, feminist edebiyatı yüksek siyaset ve yoğun teori ile değil; enerjik, genç, sorgulayıcı, düşündürücü ve eğlendirici bir yaklaşımla gündeme taşımak.

Ölüler ve Periler, bu misyona bütünüyle uyuyor. Üstelik, klişelere düşüp "kadın kardeşliği" çığırkanlığı yapmadan. Feminizmi bütünüyle sahiplenmeye kalkışacak kadar kendini ciddiye almadan. Şiddet kurbanlarını bütün sessizlikleriyle kahramanlaştırarak. Bir kadının her alanda eşit yaşaması fırsatının önünde, diğer kadınların da en az erkekler kadar büyük bir engel oluşturduğunu tespit ederek. Toplumun her alanda kadınlar arası rekabeti şartlamasıyla, kadınların kayıp bir varoluş rotasına sürüklendiğini belirleyerek. Feminizm komiktir, feminizm polisiyedir, feminizm bedduadır, feminizm kadının kadından nefret etmesidir, çok afedersiniz v şeklinde organı olan herkes feministtir, diyerek.

Gece Kitabı da, işte bu fısıltılı gece ormanının içinden çıkıp gelmiş gibi.
(Görsel çalışma: Jeannie Sunrays)

GÜN GEÇER, GECE GELİR YENİDEN

“Çukur yerlere dolan gece Bilge Karasu’nun nasıl diline geldiyse, Tuncer Erdem’in de kalemine öyle bulaşmış.”

GECE KİTABI
Tuncer Erdem
Metis Yayınları

Bilge Karasu’yla ilk karşılaştığımda yaklaşık on beş-on altı yaşlarındaydım. *Göçmüş Kediler Bahçesi*’ne karşı ilk duygum sonsuz bir şaşkınlık olmuştu. Demek ki demiştim için için, edebiyat böyle bir şeymiş. Sonra diğerleri gelmişti tabii hemen arkasından ama en çok Gece, illa ki Gece. Karasu’dan içime en çok Gece işlemişti. Hâlâ zaman zaman hatırlatıp durur kendini. Güzel bir günde yaşadığınız

bir yaralanma gibi, tatlı tatlı sızlar Gece zihnimde. On beş yaşımın saf sezgisine hak veririm. “Demek edebiyat gerçekten de böyle bir şeymiş.” derim.

Bizzat kendi saflığımdır tabii burada söz ettiğim. Benim keşfim bir yana Gece, Türk edebiyatının tartışmasız en önemli metinlerinden biridir. Yazın alanındaki geleneksel ölçülere, alışlagelmiş kalıplara, duruşlara, seslere, ne varsa işte orada, hepsine bir karşı duruştur. Bilge Karasu, Gece ile yazı, yazar, anlatı, anlatıcı, karakter, öykü gibi tüm yazınsal kavramları değişime uğratmış ve dilin sınırlarını yitirmesine sebep olmuştur. Tabii bir de günün geceye dönmesine.

21 Aralık, evet, bir söz

kıyametiydi. Ne çok konuşuldu, alay edildi; hatta korkuldu. Ama o günün en uzun geceyi içinde taşıdığı, iki mevsimin geçtiği gün olduğu, kışın o gün geldiği, günün o gün döndüğü, temmuzun o gün yeraltından çıktığı konuşulmadı. Bu en uzun gecenin ne kadar, ama ne kadar da uzun, upuzun olduğu... Günü bile içine aldığı, kara bir kurdele gibi günün içine dolandığı. Konuşulmadı. Fısıldayanlar olmuştur tabii muhakkak. Gece sessizdir. Fısıltılı, kara bir ormanın en derin yerinden hep seslenir.

Gece Kitabı da, işte bu fısıltılı gece ormanının içinden çıkıp gelmiş gibi; ilkgençlik sezgilerimin şimdiye vuran ışıklı gölgesi gibi. Tuncer Erdem, Bilge Karasu’nun Gece’sinin, ilk 31 bölümünü çizmiş. Çukur yerlere dolan gece, sözcüğün içindeki tüm duygusuyla Karasu’nun nasıl diline geldiyse, Erdem’in de kalemine öyle bulaşmış. Söz ve çizim birlik olup kat kat, perde perde üzerimize kapanmış. *Gece Kitabı*’nın sayfalarında gezindikçe ilkgençlik sezgilerim bu defa da, “Büyü böyle bir şeymiş işte.” diyor. Saflığına gülüp geçmiyorum ama bu sefer. Onun etkisiyle, hem kulak veriyorum gecenin sözlerine hem de bakışlarım geceye dalıp gidiyor.

“Gece yavaş yavaş geliyor. İniyor. Çukur yerlere dolmaya başladı bile. Oralari doldurup ovaya yayılmaya başlar başlamaz, her yer boza dönüşecek. Işıklar yanmayacak bir süre. Ne çukurda ne düzde. Tepelerin aydınlığı, bir süre, yeter gibi görünecek herkese. Sonra tepeler de karanlıkta kalacak. Dil bu karanlığın içinde yaşanabilirmiş gibi görünen tek şey olacak. Hiçbir ağırlığın, hiçbir gerçekliğin kalmadığı bu yerde. Karanlığın gerçekliğe benzer tek yanı, konuşulabilmesi olacak. İki kişi arasında. İki duvar arasında.”

Not: Bir de Mustafa Horasan’ın desenleriyle Leyla Erbil’in *Cüce*’si var. Onu cimriliğimden bu yazıya eklemeye kıyamadığım için başka bir yazıya saklıyorum.

HER ŞEY KONTROL ALTINDA

“Babaannem artık pek haber izlemiyor. Başbakan çıkınca limon yemiş gibi yüzünü ekşitip kanalı değiştiriyor. Evet, limon gibi...”

Bir akşam oturduğum masanın başındaki adam şöyle dedi: Hiçbir şeyle ilgilenmediğin vakit, bu ülkede yaşamak güzel. Gazete okuma, televizyonu açma. Yaşamak öyle güzel ki...

Sahiden de öyleydi. İki haftadır, televizyonda ne zaman haber bültenine rastlasam panik atak gelmiş gibi bir telaşla kumandaya sarıldım. Değil gazete okumak, gazete kağıdına bile dokunmadım. Sosyal medyaya bulaşmadım. Ne mi yaptım? Film izledim; DJ'lerin konuşmadığı radyo kanallarını dinledim, *Leyla ile Mecnun*'u izledim, evin köpeğiyle konuştum; kitapları karıştırdım, kitaplar okudum. Sokağı değil, sadece ağaçları gören pencereden dışarı baktım.

Bir süre sonra azıcık kafamı kaldırdım “Ne oluyor acaba?” diye. Şöyle olmuş: Bir Başbakan, 2500 polis, 20 zırhlı araç, 105 özel koruma ve sekiz TOMA... Başbakan ODTÜ’de, Göktürk-2 uzayda. Neden? Çünkü “Uzayda da iddialıyız”mış. (Yazar burada gülüyor.)

“ÖYLE GAZETECİ” OLMAYAN GAZETECİ

80 yaşını deviren babaannemle yaşadığım bir anım geldi aklıma. Akşam haberlerini izliyor babaannem. Ben de en fazla 17 yaşındayım. Haber bülteni, İstanbul Üniversitesi’nde çıkan öğrenci olaylarını gösteriyor. Olayı hatırlamıyorum; hatırladığım, polisin öğrencilere “kontrollü güç” kullandığı. Her şey kontrol altında: Misal, bir kız öğrenci iki polis tarafından saçlarından kavranarak polis aracına sürükleniyor. Kontrol altında. Bir öğrenci yerde, üstünde de birkaç polisin kontrol altındaki postalları. Babaannem de “Oh olsun, alın götürün anarşikler, kör olasıcalar.” diyor. Tamam, babaannem belki bir Emma Goldman değildi, bunu biliyordum ama ona yine de çok kızmıştım. “Niye öyle diyorsun babaanne, yarın bir gün onlar arasında ben de olabilirim!” demiştim. O da bana,

Babaanneme hiçbir zaman o çocukların yumruklarının neden havada olduğunu anlatamayacağım.

“Sen de mi devlete karşı geleceksin? O zaman sana da yapsınlar aynılarını, hiç acımam.” demişti. Tabii benim güzel babaannem biricik torununun daha ortaokuldayken okulun duvarlarına neler yazdığını, başına ne belalar aldığını bilmiyordu. Çok şükür ki ben üniversiteye gitmedim, babaannem de, “Benim torun da işinde gücünde. Gazeteci oldu; ama ‘öyle gazeteci’ değil, kitap okuyor sürekli.” filan diyor. Babaannemin çocukken köyünde kuzuları mı, koyunları mı ne varmış... Aman ne güzel de otlar dururlarmış, ne güzel de oldukları yerde bakarlarmış. İşte ben o koyunların şimdi aslında kim olduğunu hiç anlatamayacağım. Ya da ne bileyim... Mesela *Sırça Köşk* hikayesini ve oradaki koyunun başını anlatsam... Yok, olmaz. Babaanneme hiçbir zaman o çocukların yumruklarının neden havada olduğunu anlatamayacağım. 2500 polisin orada ne işi olduğunu, biber gazını, göğsüne tekme yiyen çocukları... Babaanneme Toplumsal Olaylara Müdahale Aracı’nı nasıl anlatayım... Neyse ki, artık pek haber izlemiyor. Başbakan çıkınca limon yemiş gibi yüzünü ekşitip kanalı değiştiriyor. Evet, limon gibi...

Nietzsche ve Babaannem – Mustafa Ulusoy
(Timaş Yayınları)

Hayatımı Yaşarken – Emma Goldman
(Metis Yayınları, Çeviren: Emine Özkaya)

Yeryüzünde Bir Sürgün – Juan Goytisolo
(Metis Yayınları, Çeviren: Neyire Gül Işık)

Protestodan Direnişe – Ulrike M. Meinhof
(Sel Yayıncılık, Çeviren: Levent Konca)

Modern Devlet ve Polis – Ferdan Ergut
(İletişim Yayınevi)

Sırça Köşk – Sabahattin Ali